

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์
ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นางสาวบุญทริกา ใจกระจ่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-3984-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS AFFECTING THE LEVEL OF FINANCIAL INSTRUMENT DISCLOSURES OF BANKS
LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

Miss Buntarika Jaikrajang

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Accountancy in Accounting

Department of Accountancy

Faculty of Commercial and Accountancy

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-3984-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินของ ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
โดย	นางสาว บุญทริกา ใจกระจ่าง
สาขาวิชา	การบัญชี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.วรศักดิ์ ทุมมานนท์

คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิต
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตฤษา คุณพนิชกิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตฤษา คุณพนิชกิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.วรศักดิ์ ทุมมานนท์)

..... กรรมการ
(คุณภัทริยา เเบญจพลชัย)

สถาบันวิจัยธุรกิจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุญทริกา ไจกระจ่าง : ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (FACTORS AFFECTING THE LEVEL OF FINANCIAL INSTRUMENT DISCLOSURES OF BANKS LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : ดร.วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 148 หน้า.
ISBN 974-17-3984-2.

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงิน และ 2. เพื่อเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ซึ่งบการเงินให้มีความเข้าใจ และสามารถใช้อ้างอิงประกอบการตัดสินใจลงทุนได้มากขึ้น กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ได้พัฒนาจากงานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับคุณภาพของรายงานทางการเงิน ข้อมูลในการวิจัยรวบรวมจากแบบสอบถามผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีอัตราการตอบกลับ 92.86 เปอร์เซ็นต์ วิธีการวิเคราะห์ที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. ความสามารถในการทำกำไร 2. ขนาดกิจการ 3. โครงสร้างการเป็นเจ้าของและประเภทสำนักงานสอบบัญชี และโครงสร้างเงินทุนและโครงสร้างกรรมการอิสระ ซึ่งไม่พบความสัมพันธ์ที่มีสาระสำคัญจากการทดสอบความถดถอยเชิงพหุทุกกลุ่มปัจจัย แต่ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย คือ 1. ขนาดกิจการ 2. โครงสร้างการเป็นเจ้าของ 3. โครงสร้างเงินทุน 4. ประเภทสำนักงานสอบบัญชี 5. ความสามารถในการทำกำไร และ 6. โครงสร้างกรรมการอิสระ ผลการวิจัยพบว่าขนาดกิจการ โครงสร้างเงินทุน ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างกรรมการอิสระ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะขนาดกิจการและความสามารถในการทำกำไร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีสาระสำคัญ ทั้งนี้เมื่อควบคุมอายุการก่อตั้งธนาคาร ผลการวิจัยเป็นหลักฐานแสดงว่า เมื่อธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีอายุการก่อตั้งมากและมีความสามารถในการทำกำไร ผู้ซึ่งบการเงินจะได้รับประโยชน์จากการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินมากขึ้น

ภาควิชา...การบัญชี.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา...การบัญชีบริหาร.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2546.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4482289026 : MAJOR ACCOUNTING

KEY WORD: FINANCIAL INSTRUMENT / RISK MANAGEMENT

BUNTARIKA JAIKRAJANG : FACTORS AFFECTING THE LEVEL OF FINANCIAL INSTRUMENT DISCLOSURES OF BANKS LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND. THESIS ADVISOR : DR. VORASAK TOOMMANON, 148 pp. ISBN 974-17-3984-2

The objectives of this study are two folds: 1. to study the environmental factors that affect the level of financial instrument disclosures and 2. to assist financial statement users in comprehending and using the information in decision making. The framework used in this study was developed from the past research related to the quality of financial report. A self-administered questionnaire was sent to top management in the department of accounting of all banks listed on the Stock Exchange of Thailand. The response rate was 92.86 percent. The method of analysis and testing included factor analysis, multiple regression and correlation analysis.

The results showed that factors that affect the level of financial instrument disclosures include 1. profitability; 2. firm capitalization; 3. ownership structure and auditor reputation; and 4. fund structure and independent director structure. The multiple regression analysis found no significant relation using factor analysis. However, in the absence of factor analysis, four factors are found to be positively related to the level of disclosures, including firm capitalization; fund structure; profitability; and independent director structure. It was found that a significant positive relation exists between firm capitalization and profitability and the level of disclosures when control years established. The results suggest that users of financial statement receive more benefits from financial instrument disclosures of long-established large banks.

Department...Accounting.....Student's signature.....

Field of study..Managerial Accounting...Advisor's signature.....

Academic year...2003.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยอย่างสูงที่ได้มอบทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบพระคุณ ดร.วรศักดิ์ ทูมมานนท์ ซึ่งได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และตลอดเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา/แนะนำ แก้ไขและตรวจทานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลงด้วยดี ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตฤชา คุณพนิชกิจ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น รวมถึงรองผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คุณภัทรียา เบญจพลชัย ที่ให้เกียรติเป็นอย่างสูงในการเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และนอกจากนี้ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ตันละมัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่เหมาะสมในการประมวลผลข้อมูล และอาจารย์ณัฐเสกข์ ฉิมโฉม อาจารย์ผู้สอน ในความกรุณาให้คำแนะนำในการเขียนโครงร่างเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ และที่ขาดไม่ได้ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณพ่อ-แม่ ที่สอนให้มีความมานะอดทน ซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้ข้าพเจ้ามีความพากเพียร ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งสร้างสรรคิ์ให้งานมีคุณภาพสูง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
สมมติฐานการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
ระยะเวลาและการดำเนินงานตลอดโครงการ.....	28
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดและทฤษฎี.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
3. ระเบียบวิธีวิจัย	
รูปแบบการวิจัย.....	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	55
การเก็บรวบรวมข้อมูลและตัวแปรในงานวิจัย.....	56
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ข้อมูลทั่วไปธนาคาร.....	63
เครื่องมือทางการเงินที่ใช้ในปัจจุบัน.....	64
การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน.....	66
ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล.....	68
การปฏิบัติตามแนวคิดบรรษัทภิบาล.....	69
อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ.....	70
เปอร์เซ็นต์กรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร.....	71
ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล.....	73
ตัวแปรในการวิจัย.....	74
การทดสอบสมมติฐาน.....	75
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	89
อภิปรายผลการวิจัย.....	92
ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	97
ข้อเสนอแนะงานวิจัย.....	98
งานวิจัยในอนาคต.....	98
รายการอ้างอิง.....	100
ภาคผนวก.....	107
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	148

สารบัญตาราง

๗

ตาราง	หน้า
2.1	สรุปงานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลกับปัจจัยต่าง ๆ41
3.1	รายชื่อธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....44
3.2	ดัชนีคะแนน.....54
3.3	ความหมายและการวัดค่าตัวแปร.....60
4.1	ข้อมูลทั่วไป.....63
4.2	เครื่องมือทางการเงินที่ธนาคารพาณิชย์ใช้.....65
4.3	ความเห็นการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน.....67
4.4	ความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน.....68
4.5	ความเห็นด้านการปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล.....69
4.6	อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ.....70
4.7	เปอร์เซ็นต์กรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร.....72
4.8	ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน.....73
4.9	การแจกแจงของตัวแปรในการวิจัย.....74
4.10	เมทริกซ์สหสัมพันธ์.....76
4.11	การอธิบายความแปรปรวน.....78
4.12	การวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปร.....79
4.13	ผลการวิเคราะห์ความถดถอยตัวแปรกลุ่มปัจจัย.....83
4.14	ผลการทดสอบสมมติฐานตัวแปรกลุ่มปัจจัย.....84
4.15	ผลการวิเคราะห์ความถดถอยตัวแปรแต่ละปัจจัย.....86
4.16	ผลการทดสอบสมมติฐานตัวแปรแต่ละปัจจัย.....88

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา.....	6
4.1 สมมติฐานการวิจัยที่ปรับใหม่ตามการวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	81

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยประสบทำให้ธุรกิจได้รับผลกระทบ อันเนื่องมาจากความผันผวนของตลาดเงินที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน การเปลี่ยนแปลงค่าเงินบาทหลายครั้งในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งครั้งล่าสุดในเดือนกรกฎาคม 2540 ทำให้ผู้ที่ก่อหนี้เป็นเงินตราต่างประเทศที่ไม่จัดการหรือป้องกันความเสี่ยง เกิดขาดทุนจำนวนมากมหาศาลจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน อันมีผลให้ผู้ลงทุนจำนวนมากทั้งภาคธุรกิจ ธนาคารหรือสถาบันการเงินได้รับผลกระทบไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์, 2545) นอกจากนี้ผลของการลงทุนที่ผิดพลาดของนักลงทุน ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการขาดข้อมูลที่ชัดเจนที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ และจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศ ในภูมิภาค ตลอดจนในยุโรปหรือในทวีปอเมริกาใต้ หลายฝ่ายเห็นพ้องว่าควรมีสัญญาเตือนภัยด้านการเงิน เพื่อให้ให้นักลงทุนรู้ตัวล่วงหน้าและแก้ไขได้ทัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัญญาเตือนภัยเกี่ยวกับปัญหาความอยู่รอดของธุรกิจ ซึ่งควรมีการเปิดเผยไว้ในรายงานการเงิน ซึ่งนักลงทุนสามารถใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งเพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุนให้มีประสิทธิภาพและลดระดับความเสี่ยง ทั้งนี้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของนักลงทุนคือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ การประเมินค่าของกิจการในอนาคต และสะท้อนสภาพธุรกิจได้อย่างน่าเชื่อถือ ถูกต้องและเที่ยงธรรม (True and Fair View)

ในขณะที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงรายงานการเงินว่าให้ข้อมูลไม่เพียงพอในการส่ง สัญญาเตือนภัยล่วงหน้า โดยข้อมูลที่เปิดเผยในรายงานการเงินส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นเฉพาะ สิ่งที่ผ่านมาแล้ว ตลอดจนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นแรงกดดันธุรกิจทั้งในปัจจุบัน และอนาคต เช่น ข้อมูลเชิงปริมาณ เกี่ยวกับความผันผวนของกำไร การลดลงอย่างรุนแรงของราคาหุ้น การเพิ่มขึ้นของต้นทุนของกิจการโดยเฉลี่ย การเสื่อมมูลค่าของทรัพย์สิน หรือมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หนี้สินที่ไม่ปรากฏในงบดุล และข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับความหืดหัวของอุตสาหกรรมที่ธุรกิจดำเนินงาน ภาวะผูกพันที่อาจเกิดขึ้น ผลกระทบที่ทำให้ต้องมีการลงทุนเพิ่ม การตัดสินใจลงทุนที่ผิดพลาดของผู้บริหาร การลงทุนในธุรกิจที่ผู้บริหารไม่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ การขาดความสามารถในการหาเงินทุนมาใช้หมุนเวียนในกิจการ เป็นต้น (พรศิริ ปุณเกษม, 2541)

สำหรับด้านการเปิดเผยข้อมูลนั้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีแนวทางการเปิดเผยข้อมูลสำหรับบริษัทจดทะเบียน และบริษัทสมาชิก ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้เป็นตัวแทนของการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นสาระในตลาดการเงิน โดยระดับการเปิดเผยข้อมูลที่ดีถือว่าเป็นระดับที่เหมาะสม สามารถนิยามได้ว่าเป็นระดับขั้นต่ำที่จะต้องเปิดเผย ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานะภาพของบริษัทที่อยู่ในตลาด ทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของธุรกิจ การบริหารงาน คณะผู้บริหาร แผนงานในอนาคต และข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วย ผลประกอบการของธุรกิจที่แสดงในงบการเงิน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน

นอกจากนี้ การเปิดเผยข้อมูลยังรวมถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ อันจะมีผลต่อราคาหลักทรัพย์ การเปิดเผยข้อมูลเป็นแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลอย่างหนึ่งซึ่งทางองค์การความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) ได้กำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสเป็น 1 ใน 5 หลักการของการกำกับดูแลกิจการที่ดี อันได้แก่ 1)สิทธิของผู้ถือหุ้น 2)การปฏิบัติที่เท่าเทียมกันต่อผู้ถือหุ้น 3)บทบาทของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ 4)การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และ 5)ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ โดยรัฐเองก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลโดยพยายามส่งเสริม และสนับสนุนให้บริษัทจดทะเบียนให้ความสนใจกับการเปิดเผยข้อมูลที่มีคุณภาพ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ได้กำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน (Financial Information) และข้อมูลทั่วไป (Non-Financial Information) เป็น 1 ใน 15 ข้อของแนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Checklist) รวมถึงการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังได้ออกกฎหมายและประกาศต่าง ๆ เพื่อเป็นนโยบายในการควบคุมสถาบันการเงินในการบริหารความเสี่ยงและการมีบรรษัทภิบาลในสถาบันการเงิน

จากประเด็นปัญหาด้านการเปิดเผยข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินเป็นประเด็นหนึ่งที่ทางสมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย สหรัฐอเมริกา (AICPA) (চারী হিরণ্যবর্মী และคณะ, 2543) ได้ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และการนำเสนอข้อมูลในรายงานประจำปี โดยได้รวมให้การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน เป็น 1 ใน 5 กลุ่มข้อมูลที่ต้องมีการเปิดเผยเพิ่มเติม อันได้แก่ 1)ข้อมูลจำแนกตามส่วนงาน ซึ่งผู้ใช้สามารถนำไปประเมินความเสี่ยงและโอกาสในการลงทุน 2)เครื่องมือทางการเงินรูปแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นตราสารทุน ตราสารหนี้ และตราสารอนุพันธ์ 3)โอกาสและความเสี่ยงของรายการ

นอกจากนี้ ผลกระทบที่สำคัญของกิจกรรมหลักและกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจ โดยเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่กิจกรรมหลักแยกแยะจากกิจกรรมหลัก สินทรัพย์และหนี้สินที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความไม่แน่นอนในการวัดมูลค่า เช่น หนี้สินที่อาจจะเกิดขึ้น และ 5) การจัดทำงบการเงินรายไตรมาส โดยเฉพาะไตรมาสสุดท้าย ซึ่งธุรกิจบางแห่งยังไม่ได้นำเสนอทำให้ขาดข้อมูลสำหรับการเปรียบเทียบความเคลื่อนไหวแต่ละไตรมาส อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแม้ว่าจะมีการกำหนดให้บริษัทมหาชนที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ต้องเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงิน แต่ในทางปฏิบัติแล้วบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลในระดับที่แตกต่างกัน แม้จะปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีเดียวกัน (Bircher, 1999)

ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันภาคธุรกิจธนาคารและสถาบันการเงินของประเทศไทย ตลอดจนตลาดการเงินและอนุพันธ์ได้เติบโตในอัตราที่รวดเร็ว ภายใต้ภาวะตลาดที่มีความไม่แน่นอนในระดับสูง กล่าวคือ ค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐแข็งค่าขึ้นกว่า 4 เปอร์เซ็นต์ นับตั้งแต่ต้นปี 2546 และอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลที่ปรับลดลงประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ แต่กลับเพิ่มขึ้นกว่า 30 เปอร์เซ็นต์ ในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา (ณ กันยายน 2546) ทำให้เกิดความต้องการเครื่องมือบริหารความเสี่ยงสมัยใหม่ และมีนวัตกรรมการลงทุนที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เครื่องมือการเงินที่ภาครัฐและภาคเอกชนใช้ในการบริหารเงินในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 หมวดสำคัญคือ บริการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange) ธุรกิจตลาดเงินระยะสั้น (Money Market Instrument) บริการซื้อขายตราสารหนี้ทั้งพันธบัตรภาครัฐและหุ้นกู้ภาคเอกชน (Fixed-Income Instruments) ธุรกิจตราสารทุน (Equities) และบริการเครื่องมือตราสารอนุพันธ์และผลิตภัณฑ์โครงสร้าง

จากการที่ตราสารอนุพันธ์และผลิตภัณฑ์โครงสร้างเป็นเครื่องมือทางการเงินสมัยใหม่ที่ภาครัฐและเอกชนนิยมใช้อย่างแพร่หลาย และโดยสถาบันการเงิน อาทิ เช่น บริษัทประกัน และกองทุนประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์ในการบริหารเงินลงทุนให้ได้ผลตอบแทนที่สูงขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่ภาครัฐเองก็ได้มีการประกาศผ่อนคลายกฎระเบียบในหลายด้านที่สำคัญ อาทิ การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์สามารถนำเสนอเครื่องมืออนุพันธ์ได้ครบถ้วนมากขึ้น การประกาศใช้พระราชบัญญัติตราสารอนุพันธ์ การจัดตั้งศูนย์ซื้อขายตราสารอนุพันธ์ประเภท Futures & Option การอนุญาตให้สถาบัน 105 แห่งสามารถลงทุนในต่างประเทศได้มากยิ่งขึ้น (ข่าวประชาสัมพันธ์ธนาคารกสิกรไทย, 2546)

จากเหตุผลที่ทำให้ภาคธุรกิจธนาคารและสถาบันการเงินมีการใช้เครื่องมือทางการเงินรุ่นใหม่ในการบริหารความเสี่ยงเพิ่มขึ้นและมีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินรูปแบบใหม่ ๆ ออกมา (อัครรัตน์ เปรียบจริยวัฒน์, 2544) ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าเครื่องมือทางการเงินจะมีข้อดีในแง่ช่วยแยกหรือป้องกันความเสี่ยงประเภทต่าง ๆ และเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารเงินให้แก่หน่วยงานย่อย ๆ ภายในระบบการเงิน แต่ในขณะเดียวกันเครื่องมือทางการเงินรุ่นใหม่ก็อาจก่ออันตรายให้แก่เสถียรภาพของระบบการเงิน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็น คือ มีการกระจุกตัวของความเสี่ยงได้ง่าย ส่วนใหญ่เป็นรายการนอกงบดุล (Off-balance Sheet Transaction) จึงอาจไม่มีกองทุนรองรับความเสี่ยงดังเช่นกระทำต่อสินเชื่อหรือสินทรัพย์เสี่ยงในกรณีปกติ การสนับสนุนตลาดสินเชื่อโดยช่วยให้ลูกหนี้ที่มีฐานะไม่ดีสามารถเข้าพึ่งตลาดสินเชื่อโดยสถาบันการเงินจะเข้ารับความเสี่ยงประเภทต่าง ๆ แทน และสุดท้ายเครื่องมือทางการเงินรุ่นใหม่อาจส่งผลเสียถึงทั้งเงินฝากและคุณภาพสินทรัพย์ของสถาบันการเงิน (ปกรณ วิชยานนท์, 2538)

ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่อง การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงิน (ประกาศใช้ 1 มกราคม 2543) ซึ่งเป็นแนวทางให้ธนาคารพาณิชย์ได้ปฏิบัติตาม แต่เนื่องจากเนื้อหาของมาตรฐานฉบับนี้มีความซับซ้อนและมีการเปิดช่องให้ปฏิบัติด้านความละเอียดของข้อมูลที่เปิดเผย ตลอดจนไม่ได้กำหนดรูปแบบในการเปิดเผยให้เป็นเกณฑ์เดียวกัน ทำให้ผู้ใช้งบการเงินประสบปัญหาในการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ซึ่งแท้จริงแล้วการเปิดเผยข้อมูลนั้นควรตรงตามวัตถุประสงค์และให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้ในแต่ละกลุ่มได้อย่างเท่าเทียมกัน (Buzby, 1974) การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน ให้เป็นแนวทางแก่ผู้ใช้งบการเงินได้ตระหนักถึงระดับความแตกต่างของความละเอียดของข้อมูลที่เปิดเผยว่ามาจากสาเหตุใด และสามารถให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในขั้นตอนของการใช้ข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในงบการเงิน เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ผู้ใช้จะมีปัญหาความแตกต่างด้านรูปแบบและความละเอียดของข้อมูล ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ก็ได้กำหนดรูปแบบในการเปิดเผยที่ตายตัว ทำให้เป็นเรื่องยากที่จะกำหนดระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล ตลอดจนปริมาณความละเอียด รูปแบบในการเปิดเผยที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินจะสามารถช่วยลดปัญหาข้างต้น โดยสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงิน
2. เพื่อเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินให้มีความเข้าใจและสามารถใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนได้มากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

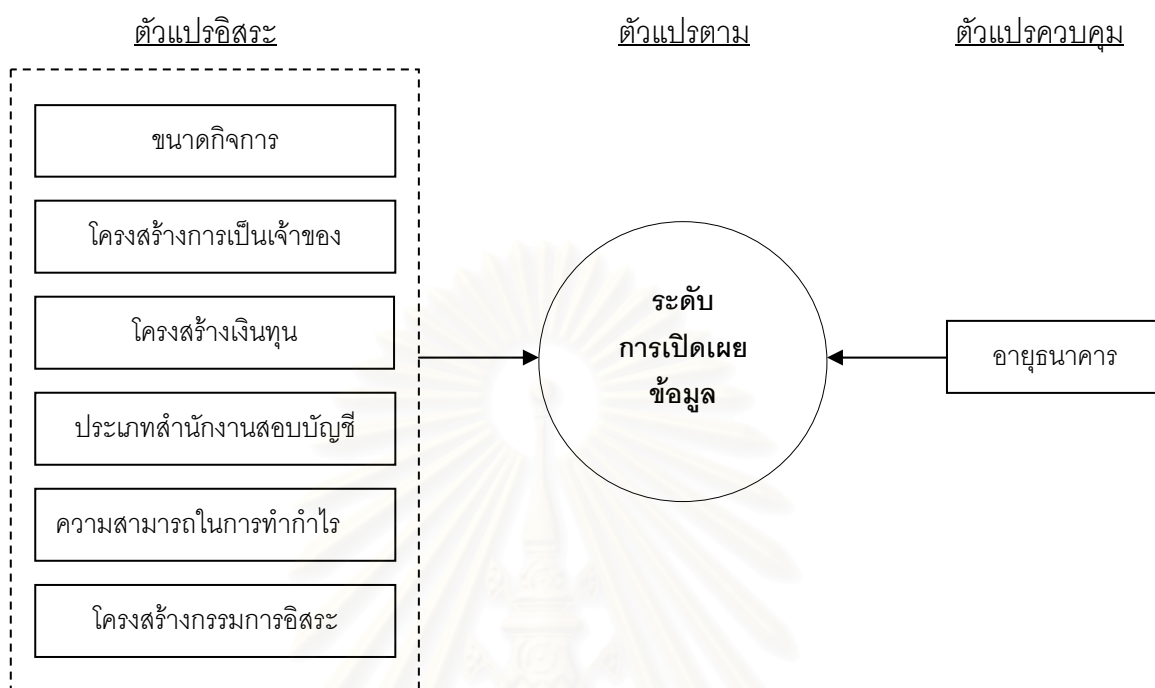
1. การศึกษานี้จะทำการศึกษาเฉพาะธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อจะได้อยู่บนพื้นฐานของกฎระเบียบข้อบังคับที่เหมือนกันโดยแยกการศึกษาออกเป็น

- 1.1 กลุ่มธนาคารพาณิชย์ในกำกับของรัฐ ต่อไปเรียกว่า "ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ"
- 1.2 กลุ่มธนาคารพาณิชย์เอกชน ต่อไปเรียกว่า "ธนาคารพาณิชย์เอกชน"
- 1.3 กลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่ถือหุ้นใหญ่หรือเป็นสาขาของธนาคารต่างประเทศ ต่อไปเรียกว่า "ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ"

ส่วนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดการเปิดเผยข้อมูลจะมีขอบเขตเพียงการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในหมายเหตุประกอบงบการเงินในระหว่างปี 2543-2545 ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้น การกำหนดระดับการเปิดเผยข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ที่อยู่ในการศึกษาจะนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลข้างต้นเท่านั้นมาทำการวิเคราะห์ผล

2. วัตถุประสงค์หลักของการศึกษานี้คือเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลและระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งตัวแปรในการศึกษาค้างนี้จะประกอบด้วยตัวแปร 3 ประเภท คือ ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม ดังนี้

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

2.1.1 ขนาดกิจการ (Firm Capitalization) : จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลและต้นทุนการทำรายการของ King, Pownall และ Waymire (1990) และ Eng และ Mak (2003) กล่าวว่า การเปิดเผยข้อมูลจะเพิ่มตามขนาดของกิจการ เพราะมีเหตุจูงใจให้ต้องมีการใช้ข้อมูลจำนวนมากของกิจการ (มีการขายข้อมูลของกิจการ) Skinner (1992) ได้ศึกษาเพิ่มเติมโดยได้ข้อสรุปว่า การเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์จะเพิ่มขึ้นตามขนาดของกิจการ เพื่อลดต้นทุนด้านกฎหมายอันเกิดจากมูลค่าความเสียหายจากการฟ้องร้อง ในทำนองเดียวกันงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) Zarzeski และ Robb (2001) และ Chow และ Wong-Boren (1987) ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ขนาดของสินทรัพย์ของบริษัทซึ่งใช้วัดขนาดกิจการจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล โดยบริษัทขนาดใหญ่จะมีแนวโน้มเปิดเผยข้อมูลมาก เพราะจะได้รับประโยชน์จากการเปิดเผยข้อมูล ส่วนบริษัทขนาดเล็กมองว่าการเปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่จะเป็นภัยต่อบริษัท

2.1.2 โครงสร้างการเป็นเจ้าของ (Ownership Structure) : เป็นการวัดผลกระทบของโครงสร้างการเป็นเจ้าของต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ โดยสามารถจำแนกโครงสร้างการเป็นเจ้าของของธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนใน

ประเทศไทยออกได้เป็น 1) ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ (รัฐวิสาหกิจ) 2) ธนาคารพาณิชย์เอกชน และ 3) ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ โดยพิจารณาจากสัดส่วนการถือหุ้น 10 อันดับแรก ซึ่งมีงานวิจัยของ ตลาดหลักทรัพย์ฮ่องกง (Stock Exchange of Hong Kong : SEHK, 1996) ได้อธิบายว่าหากมีการถือหุ้นเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือบริษัทเกินกว่า 10% ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงของบริษัทถือว่ากลุ่มบุคคลหรือบริษัทนั้นเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมหรือบริหาร ซึ่งทาง Hong Kong Society of Accounting : HKSA (1997) แย้งว่าไม่ควรพิจารณาการถือหุ้นที่มีการเปิดเผยในรายงานประจำปี หรืองบการเงินเพราะอาจไม่ได้สะท้อนถึงจำนวนการถือหุ้นที่แท้จริง สำหรับธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยสามารถจำแนกประเภทธนาคารได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ส่วนใหญ่มีสัดส่วนการถือหุ้นเกิน 50% ของหุ้นที่ออกจำหน่ายและชำระแล้ว จากงานวิจัยของ Zarzeski และ Robb (2001) กล่าวถึงการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทต่างชาติว่าความเป็บคั่นทางการตลาดจะส่งผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล โดยในบริษัทที่เป็นบริษัทแม่และมีบริษัทลูกทำธุรกิจในต่างประเทศ หรือมีการติดต่อธุรกิจกับต่างประเทศในระดับสูง จะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลที่สูงกว่าปกติ โดยมองว่าวัฒนธรรมและแรงผลักดันในด้านการตลาดจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูล ในกิจการที่มีการบริหารงานภายในระดับนานาชาติจะมีการเปิดเผยข้อมูลมาก เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลจะให้ประโยชน์สมเหตุสมผลกับต้นทุนที่เสียไป ซึ่งเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน แต่อาจมีการเปิดเผยข้อมูลในบางเรื่องน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Eng และ Mak (2003) กล่าวถึงการถือหุ้นในธุรกิจโดยรัฐหรือองค์กรของรัฐว่าจะมีอิทธิพลอย่างมีสาระสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นของระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงิน

2.1.3 โครงสร้างเงินทุน (Fund Structure) : มีงานวิจัยจากนักวิจัยหลายท่านกล่าวถึงความสัมพันธ์ของระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีกับต้นทุนของเงินทุน งานวิจัยของ Botosan และ Plumlee (2002) รายงานความสัมพันธ์ของต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในส่วนของต้นทุนเงินทุนกับประเภทการเปิดเผยข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ การเปิดเผยในรายงานประจำปี รายไตรมาส และเอกสารเผยแพร่อื่น ๆ ซึ่งต้นทุนเงินทุนจะลดลงในระดับการเปิดเผยข้อมูลที่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Diamond และ Verrecchia (1991) ซึ่งกล่าวอีกว่าการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะจะช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล สามารถช่วยลดต้นทุนของกิจการส่งผลให้ความต้องการของนักลงทุนส่วนใหญ่ เพราะหลักทรัพย์มีสภาพคล่องมากขึ้น ซึ่งงานวิจัยของ Diamond และ Verrecchia (1991) พบว่าการลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลจะช่วยลดต้นทุนเงินทุน

นอกจากนี้งานวิจัยของ Zarzeski และ Robb (2001) พบว่าบริษัทที่มีการจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้เป็นส่วนใหญ่จะมีในบริษัทที่ทำธุรกิจในประเทศและมักมีการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะน้อย และเมื่อมีการแข่งขันในระดับประเทศบริษัทขนาดใหญ่จะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักลงทุนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Sengupta (1998) ซึ่งกล่าวว่าองค์กรธุรกิจที่มีระดับคุณภาพด้านการเปิดเผยข้อมูลสูงจะมีต้นทุนการก่อหนี้ต่ำ และ Eng และ Mak (2003) โดยมองการให้ข้อมูลทันเวลาและการเปิดเผยข้อมูลมีความละเอียด ทำให้ผู้ให้กู้ยืมและผู้รับประกันมีความเข้าใจในความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทได้ดี ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการก่อหนี้

2.1.4 ประเภทสำนักงานสอบบัญชี (Auditor Reputation) : งานวิจัยของ Eng และ Mak (2003), Chen และ Jaggi (2000) และ Singhvi และ Desai (1971) กล่าวถึงความมีอิทธิพลของสำนักงานสอบบัญชีต่อจำนวนข้อมูลที่เปิดเผยมอบการเงิน โดยระดับของความมีอิทธิพลในแต่ละแห่งจะแตกต่างกันตามประเภทสำนักงานสอบบัญชี

2.1.5 ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) : งานวิจัยของ Lang และ Lundholm (1993) พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการเปิดเผยข้อมูลและผลการดำเนินงาน ซึ่งปรากฏใน Theoretical Model การเปิดเผยข้อมูลที่สูงขึ้นจะช่วยลดประมาณการความเสี่ยง นอกจากนี้ Diamond (1985) กล่าวว่าแม้ว่าการเปิดเผยข้อมูลจะช่วยลดต้นทุนการทำรายการ แต่กิจการจะพิจารณาผลการดำเนินงานก่อนจะเปิดเผยข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) ในงานวิจัยบางเรื่องเกี่ยวกับ Management Earning Forecast (เช่น Patell, 1976, Penman, 1980) และ Lev และ Penman (1990) กล่าวว่า กิจการมักจะมีการเปิดเผยข้อมูลหากการเปิดเผยในอดีตให้ผลดีต่อกำไรของกิจการ

2.1.6 โครงสร้างกรรมการอิสระ (Independent Director Structure) : จากการศึกษาความสัมพันธ์ของกรรมการอิสระที่ไม่มีส่วนร่วมกับการบริหาร (Independent Non-executive Director : IDNs) และการเปิดเผยข้อมูลของ Chen และ Jaggi (2000) พบว่า IDNs จะช่วยยกระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งจะสนับสนุนให้ผู้บริหารปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลในด้านการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสในบริษัท และมีงานวิจัยอื่น ๆ อีกหลายชิ้นที่มีความเห็นสอดคล้องกัน เช่น Forker (1992) และ Baysinger และ Hopskinson (1990) เนื่องจากมีผู้คอยตรวจสอบและสอดส่องดูแลการบริหารงานของผู้บริหาร ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น (Chen และ Jaggi, 2000) ในขณะที่ World Bank (1998)

ได้ให้ความเห็นว่าบริษัทมหาชนส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะมียุทธศาสตร์ความโปร่งใสและคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลที่ต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ด้านการเปิดเผยข้อมูลในระดับนานาชาติ และโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีโครงสร้างการถือหุ้นที่เกาะกลุ่ม อำนาจในการบริหารและการตัดสินใจต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับสิทธิประโยชน์ของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายที่หย่อนยานและไม่มีการปฏิบัติด้านบรรษัทภิบาล (Shleifer และ Vishny, 1997 La Porta และคณะ, 1999 และ Johnson และคณะ, 2000)

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ระดับการเปิดเผยข้อมูลของแต่ละบริษัทที่วัดในรูปของดัชนีการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ถ่วงน้ำหนัก (Unweighted Disclosure Index) การวัดระดับของการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินในการศึกษาที่ผ่านมา มีความแตกต่างกันไป เช่น Buzby (1974) ใช้ความเพียงพอของข้อมูล (Adequacy) แทนระดับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล ในขณะที่ Barrett (1976); Wallace, Naser และ Mora (1994); Naser (1998) และ Chen และ Jaggi (2000) ใช้ความครอบคลุมในรายละเอียด (Comprehensiveness) ส่วน Curtis (1976) และ Whittred (1980) ใช้ความทันเวลาของข้อมูล (Timeliness) และ Alford และคณะ (1993) ใช้ความสามารถในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Informativeness) ในการอธิบายถึงระดับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล และนักวิจัยเหล่านี้ได้แนะนำว่าการวัดคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลควรวัดเป็นขอบเขตต่อเนื่องกันตั้งแต่แย่มากที่สุดไปจนถึงดีที่สุด

นอกจากนี้ Wallace และคณะ (1994) กล่าวว่า ความครอบคลุมในรายละเอียดถือเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของข้อมูลที่มีคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Imhoff (1992) ที่ว่า การบัญชีที่มีคุณภาพสูงจะมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการเปิดเผยข้อมูลอย่างละเอียดและเต็มที่ ดังนั้นในการศึกษานี้การวัดระดับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลจะพิจารณาจากความครอบคลุมในรายละเอียดหรือ Comprehensiveness ของแต่ละรายการ

2.3 ตัวแปรควบคุม ได้แก่ อายุธนาคาร สำหรับในประเทศไทยอายุธนาคารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ธนาคารมีความแตกต่างกันมาก (อายุธนาคารอยู่ระหว่าง 24-98 ปี) จึงกำหนดให้ธนาคารเป็นตัวแปรควบคุมเพื่อจำกัดผลกระทบด้านอายุการจัดตั้งธนาคารออกไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่อง การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

1.1 เครื่องมือทางการเงิน (Financial Instrument) หมายถึง สัญญาใด ๆ ที่ทำให้สินทรัพย์ทางการเงินของกิจการหนึ่ง และหนี้สินทางการเงินหรือตราสารทุนของอีกกิจการหนึ่งเพิ่มขึ้นในเวลาเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น

1.1.1 สินทรัพย์ทางการเงิน หมายถึง สินทรัพย์ดังต่อไปนี้

- ก) เงินสด
- ข) สิทธิตามสัญญาที่ได้รับเงินสดหรือสินทรัพย์ทางการเงินอื่นจากกิจการอื่น
- ค) สิทธิตามสัญญาที่จะแลกเปลี่ยนเครื่องมือทางการเงินของกิจการกับเครื่องมือทางการเงินของกิจการอื่น ภายใต้เงื่อนไขที่จะเป็นประโยชน์ต่อกิจการ
- ง) ตราสารทุนของกิจการอื่น

1.1.2 หนี้สินทางการเงิน หมายถึง สัญญาที่ทำให้กิจการมีภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

- ก) ส่งมอบเงินสดหรือสินทรัพย์ทางการเงินอื่นให้แก่กิจการอื่น
- ข) แลกเปลี่ยนเครื่องมือทางการเงินกับกิจการอื่น ภายใต้เงื่อนไขที่อาจทำให้กิจการเสียประโยชน์

1.2 การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) (แสงจันทร์ ศรีประเสริฐ และอภิรักษ์ จันตะนี, 2543) คือ การบริหารเพื่อลดความเสี่ยง วิธีการควบคุมความเสี่ยงของสถาบันการเงินจะต้องมีการกำหนดวิธีการและหน่วยงานรับผิดชอบในการควบคุมติดตามและรายงาน ที่มีลักษณะเป็นการกระทำก่อนและหลังการดำเนินธุรกรรมในแต่ละด้าน เช่น ด้านสินเชื่อ การบริหารความเสี่ยงก่อนการอนุมัติสินเชื่อและการติดตามความเสี่ยงที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้รับอนุมัติ และลูกค้าใช้บริการไปแล้วสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือสภาพแวดล้อมด้าน

อุตสาหกรรมของธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปก่อให้เกิดความเสี่ยงแก่สถาบันการเงินโดยคู่มือสำหรับ
 บริหารความเสี่ยงผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีเนื้อหาที่ประกอบด้วย

1.2.1 นโยบายขององค์กรในการควบคุมความเสี่ยง

1.2.2 ประเภทของความเสี่ยงที่ประกอบด้วย นิยาม ระดับ ของ
 การควบคุม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวิธีการที่จะนำการบริหารความเสี่ยงไปประกอบการปฏิบัติงาน
 ปกติของพนักงานเกี่ยวข้อง

1.2.3 การควบคุมที่มีสัญญาณเตือนล่วงหน้า (Early Warning)
 กับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกว่าที่กำหนดไว้

1.2.4 ระบบเทคโนโลยีที่จะนำมาช่วยในการติดตาม ป้องกัน
 และรายงานในการบริหารความเสี่ยงแต่ละด้าน

1.2.5 กำหนดแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่นอกเหนือจาก
 วิธีการที่กำหนดไว้ (Excepting Case) ทั้งในธุรกรรมที่เกิดขึ้น หรือระบบสนับสนุนทางด้าน
 เทคโนโลยีเกิดขัดข้อง

สมมติฐานการวิจัย

จากแนวคิดด้านการเปิดเผยข้อมูลและขนาดกิจการ ดังจะได้กล่าวต่อไปใน
 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคาร
 พาณิชยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะแตกต่างกันตามขนาดกิจการ ซึ่งอาจ
 เป็นผลจากความไม่พร้อมด้านบุคลากร (Lang และ Lundholm, 1996) และความไม่พร้อมด้าน
 ข้อมูล (นิ่มนวล เที่ยวรัตน์, 2539) ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลในแต่ละครั้งย่อมมีต้นทุนเกิดขึ้น ในการ
 เปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียน จะเลือกเปิดเผยข้อมูลในระดับที่ทำให้มั่นใจได้ว่าจะก่อให้เกิด
 ประโยชน์แก่บริษัทอย่างคุ้มค่า ซึ่งมีงานวิจัยอีกชิ้นของ Lang และ Lundholm (2000) สนับสนุน
 แนวคิดดังกล่าวว่า บริษัทจดทะเบียนขนาดใหญ่มักจะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลมากกว่าบริษัทจด
 ทะเบียนขนาดเล็ก ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานที่ 1 ดังนี้

**H1 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่
 จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดกิจการ**

จากเหตุผลด้านความแตกต่างของโครงสร้างการเป็นเจ้าของ จะเห็นได้ว่าใน
 ขณะที่บริษัทมีการดำเนินธุรกิจในระดับประเทศ บริษัทจะมีการบริหารงานภายในที่เป็นที่ยอมรับ

ในระดับนานาชาติ และจะมีการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทมองว่าการเปิดเผยข้อมูลจะให้ประโยชน์สมเหตุสมผลกับต้นทุนที่เสียไป และเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติ สำหรับธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทย สามารถแบ่งโครงสร้างการเป็นเจ้าของโดยพิจารณาจากการถือหุ้นดังนี้ 1)ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ซึ่งองค์กรของรัฐหรือกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงินเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 2)ธนาคารพาณิชย์เอกชน ซึ่งเอกชนไทยถือหุ้นรายใหญ่ และ 3)ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ ซึ่งธนาคารต่างชาติถือหุ้นรายใหญ่หรือเป็นสาขาของธนาคารต่างชาติ จาก 3 ประเภทการถือหุ้น อาจทำให้ระดับการเปิดเผยข้อมูลของธนาคารแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน จึงตั้งสมมติฐานที่ 2 ดังนี้

H2 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของ

จากเหตุผลด้านความแตกต่างของแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ ซึ่งแหล่งเงินทุนแต่ละแห่งจะมีต้นทุนเงินทุน (ดอกเบี้ย) ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีงานวิจัยหลายชิ้นมีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดนี้ อาทิ Botosan และ Plumlee (2002) โดยเห็นว่า หากบริษัทมีระดับการเปิดเผยข้อมูลที่สูงขึ้นจะช่วยลดต้นทุนเงินทุน โดยมองว่าการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และการเปิดเผยข้อมูลมีความละเอียด จะทำให้ผู้ให้กู้ยืมและผู้รับประกันมีความเข้าใจในความสามารถในการชำระหนี้ดีขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Total Debt to Total Equity Ratio : D.E. Ratio) ในการวัดแหล่งเงินทุนหลักของกิจการ จึงตั้งสมมติฐานที่ 3 ดังนี้

H3 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุนของกิจการ

จากเหตุผลด้านความมีอิทธิพลของสำนักงานสอบบัญชีต่อจำนวนข้อมูลที่เปิดเผยในงบการเงิน ซึ่ง Eng และ Mak (2003) Chen และ Jaggi (2000) และ Singhvi และ Desai (1971) ได้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า ระดับความมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลของสำนักงานสอบบัญชีแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จะใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีแยกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) สำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4 (บริษัท เคพีเอ็มจี ออดิต (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท ดีลอยท์

ทัช โธมัส ไซยยศ จำกัด บริษัทไฟร์ชวอเตอร์เฮ้าส์ คูเปอร์ส เอบีเอเอส จำกัด และบริษัทสำนักงาน เอ็นส์ที แอนด์ ยัง จำกัด) และ 2) กลุ่มอื่น ๆ (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอื่น) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงตั้งสมมติฐานที่ 4 ดังนี้

H4 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประเภทสำนักงานสอบบัญชี

จากแนวคิดด้านความสัมพันธ์ของการเปิดเผยข้อมูลและความสามารถในการทำกำไรตามที่ได้กล่าวต่อไปในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าระดับการเปิดเผยข้อมูลจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร หรือผลการดำเนินงาน ซึ่งนักวิจัยส่วนใหญ่ อาทิ Lang และ Lundholm (1993) และ Diamond (1985) มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการเปิดเผยข้อมูลจะยิ่งมากขึ้นเมื่อกิจการมีผลการดำเนินงานในปีปัจจุบันดี และจากการเปิดเผยข้อมูลในอดีตที่ผ่านมา ได้ส่งผลดีแกกิจการ นอกจากนี้ Skinner (1992) กล่าวว่านอกจากการเปิดเผยข้อมูลที่มากขึ้นจะแสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานแล้ว การเปิดเผยข่าวดีก่อนวันประกาศผลกำไรจะยังช่วยส่งเสริมให้ราคาหุ้นสูงขึ้นด้วย ทั้งนี้การวัดความสามารถในการทำกำไร หรือผลการดำเนินงานในงานวิจัยครั้งนี้วัดจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Asset : ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity : ROE) และอัตราส่วนกำไรสุทธิ (Earning Margin Ratio) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงตั้งสมมติฐานที่ 5 ดังนี้

H5 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร

จากเหตุผลที่การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (Disclosure & Transparency) เป็น 1 ใน 5 หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ขององค์การความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) ซึ่งทาง กสท. และ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเองก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก มีการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนและบริษัทสมาชิกให้ความสำคัญด้านการเปิดเผยสารสนเทศของบริษัท ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพข้อมูลที่ผู้ลงทุนในตลาดจะได้รับและใช้ในการตัดสินใจลงทุน ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องให้ตลาดการเงินในประเทศมีประสิทธิภาพเจริญก้าวหน้าต่อไป นอกจากนี้ทาง กสท. ยังได้ออกแนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ

(Checklist) เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบการปฏิบัติด้านบรรษัทภิบาลในบริษัท ในขณะที่จากการศึกษาของ World Bank พบว่าการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ด้านการเปิดเผยข้อมูลในระดับนานาชาติ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีโครงสร้างการถือหุ้นที่เกาะกลุ่ม อำนาจในการบริหารและการตัดสินใจต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับสิทธิประโยชน์ของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายที่ย่อนยาน และไม่มีการปฏิบัติด้านบรรษัทภิบาล (Shleifer และ Vishny, 1997 La Porta และคณะ, 1999 และ Johnson และคณะ, 2000)

นอกจากนี้ จากการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ของกรรมการอิสระที่ไม่มีส่วนร่วมกับการบริหาร (Independent Non-executive Director : IDNs) และการเปิดเผยข้อมูลของ Chen และ Jaggi (2000) พบว่า IDNs จะช่วยยกระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งจะสนับสนุนให้ผู้บริหารปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล และมีงานวิจัยอื่น ๆ อีกหลายชิ้นที่มีความเห็นสอดคล้องกัน เช่น Forker (1992) และ Baysinger และ Hopskinson (1990) ทั้งนี้หากบริษัทมีสัดส่วนของ IDNs มากในคณะกรรมการบริหาร จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านการเปิดเผยข้อมูลให้เป็นไปตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลมากขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้สัดส่วนของกรรมการอิสระเป็นตัวประมาณ (Proxy) การปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงตั้งสมมติฐานที่ 6 ดังนี้

H6 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างกรรมการอิสระ

โดยขอบเขตของการกำหนดปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียน จะศึกษาเฉพาะ 6 ปัจจัยที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ข้างต้น ทั้งนี้เนื่องจาก ปัจจัยอื่นที่ได้เคยมีการทำวิจัยในอดีตไม่ว่าจะเป็น Chow และ Wong-Boren (1987) ได้ใช้ขนาดกิจการ (Firm Size) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลด้วยเช่นกัน แต่ได้วัดขนาดกิจการจากราคาตลาดของส่วนของเจ้าของบวกราคาตามบัญชีของหนี้สิน ตามงานวิจัยของ Jensen และ Meckling (1976) เนื่องจากไม่สามารถหาราคาตลาดของส่วนของเจ้าของได้ ผู้วิจัยจึงได้วัดขนาดกิจการจากขนาดของสินทรัพย์รวมของธนาคารแทน (Singhvi และ Desai, 1971) ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลมีความถูกต้อง แม่นยำมากกว่า

นอกจากนี้ Chow และ Wong-Boren (1987) ยังได้ใช้ความสามารถในการชำระหนี้ (Financial Leverage) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล โดยวัดจากราคาตามบัญชีของ

หนี้สินหารด้วยขนาดกิจการ (ราคาตลาดของส่วนของเจ้าของบวกราคาตามบัญชีของหนี้สิน) แต่ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์สัดส่วนเงินทุนและต้องการทราบว่าแหล่งเงินทุนหลักของธนาคารมาจากแหล่งใด (ส่วนของเจ้าของหรือหนี้สิน) จึงใช้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (Total Debt to Total Equity Ratio : D.E. Ratio) ตามการวิเคราะห์แหล่งเงินทุนของ Botosan และ Plumlee (2002) ซึ่ง D.E. Ratio จะสามารถอธิบายถึงการจัดหาแหล่งเงินทุนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ชัดเจนมากกว่า ผู้วิจัยจึงใช้ D.E. Ratio แทนความสามารถในการชำระหนี้ (Financial Leverage)

ในงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) ได้ใช้จำนวนผู้ถือหุ้น (Number of Stock Holder) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล โดยให้ความเห็นว่า ความเป็นเจ้าของเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์อย่างมีสาระสำคัญต่อคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลของรายงานประจำปี ซึ่งความสัมพันธ์เชิงบวกของจำนวนผู้ถือหุ้นและคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลเนื่องมาจาก

1. หากบริษัทมีผู้ถือหุ้นมากแสดงว่ามีผู้สนใจลงทุนกับบริษัทมากข้อมูลจะมีความเป็นสาธารณะ
2. เมื่อมีผู้ถือหุ้นจำนวนมากผู้ออกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะมีความต้องการข้อมูลของบริษัทมากขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นให้สามารถรับรู้ข้อมูลเหมือนกับที่ทางบริษัทรู้
3. การเปิดเผยข้อมูลเป็นการส่งเสริมความสามารถด้านการตลาดในหุ้นของบริษัทและ
4. เมื่อมีผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น บริษัทต้องมีการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นเพื่อเป็นการรับผิดชอบต่อสังคม

แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีความจำกัดด้านข้อมูลไม่สามารถหาจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด หรือหาตัวประมาณ (Proxy) ที่เหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมดได้ ผู้วิจัยจึงไม่ได้ใช้ปัจจัยข้างต้นเป็นตัวแปรในการศึกษา แต่จะมุ่งเน้นไปที่โครงสร้างการถือหุ้น (Ownership Structure) เนื่องจากธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนกลุ่มตัวอย่างจะมี โครงสร้างการถือหุ้นแยกออกได้เป็น 3 ประเภทตามที่ได้กล่าวไว้ในสมมติฐานข้อที่ 2 คือ 1)ธนาคารพาณิชย์ของรัฐที่องค์กรของรัฐ (กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน) เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 2)ธนาคารพาณิชย์เอกชนที่เอกชนไทยถือหุ้นรายใหญ่ และ 3)ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติถือหุ้นรายใหญ่หรือเป็นสาขาของธนาคารต่างชาติ ดังนั้นจึงใช้ปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้นเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับการ

เปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ Singhvi และ Desai (1971) ยังได้ใช้สถานะจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (Listing Status) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยที่ว่าคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลได้รับอิทธิพลอย่างมาก จากข้อกำหนดในการเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งบริษัทต้องยินยอมเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ แต่เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนจึงมีความเท่าเทียมกันในสถานะจดทะเบียน ผู้วิจัยจึงไม่ได้ใช้ปัจจัยดังกล่าวรวมเป็นตัวแปรในการศึกษา ซึ่งหากมีผู้สนใจศึกษาครั้งต่อไป ถ้าได้มีการรวบรวมปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มขึ้นก็จะทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์แบบและครอบคลุมมากขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะธนาคารพาณิชย์ ซึ่งระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสมยังเป็นประเด็นปัญหา ดังนั้นถ้าผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้งที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 6 ปัจจัย เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์

ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นหลักฐานว่าระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินจะขึ้นอยู่กับขนาดกิจการ โครงสร้างการเป็นเจ้าของ โครงสร้างเงินทุน ประเภทผู้สอบบัญชี ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างกรรมการอิสระ ทั้งนี้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการพัฒนาด้านการเปิดเผยข้อมูลและสารสนเทศของธนาคาร ในเรื่องเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนี้

1. ทราบทัศนคติด้านการให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่อง การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงิน และเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการเปิดเผยข้อมูลและสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเครื่องมือทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อลดความแตกต่างของ

รูปแบบการแสดงผลการและเป็นแนวทางการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ต่อไป

2. เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้งบการเงิน เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของรายงานทางการเงิน คือ การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจแก่ผู้ใช้งบการเงิน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน สถานะการเงินและการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการกำหนดมาตรฐานการบัญชีเรื่องการแสดงผลการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน โดยผู้ใช้งบการเงินจะมีความเข้าใจการทำธุรกรรมเครื่องมือทางการเงินได้อย่างครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากประโยชน์ของข้อมูลทางการบัญชีจะขึ้นอยู่กับผู้ใช้ซึ่งต่างมีความพอใจและวัตถุประสงค์ในการใช้ข้อมูลแตกต่างกัน (Lev และ Penman, 1990)

3. เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน (สถาบัน) ในการตัดสินใจลงทุน ซึ่งจะเห็นว่าธนาคารพาณิชย์ที่มีลักษณะธุรกรรมทางการเงินมาก จะส่งผลให้มีการเปิดเผยข้อมูลมาก

4. เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการดำเนินนโยบายด้านการจัดการสถาบันการเงิน อาทิ การควบคุมกิจการธนาคารพาณิชย์ เพราะภาครัฐสามารถรับรู้ระดับความเสี่ยงของแต่ละธนาคารเป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้การควบคุมกิจการมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระยะเวลาและการดำเนินงานวิจัยตลอดโครงการ

กิจกรรม	2545		2546						2547
	ต.ค.-พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.-มี.ค.	เม.ย-ส.ค.	ก.ย.	ต.ค	พ.ย	ธ.ค.	ม.ค.
ขั้นเตรียมการ (Preparatory Phase)									
1. เลือกหัวข้อวิจัย									
2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น									
3. ทบทวนวรรณกรรม									
4. เสนอและปรับปรุงโครงร่างเบื้องต้น									
ขั้นปฏิบัติงาน (Implementation Phase)									
5. ออกแบบสอบถาม									
6. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก									
7. ปรับปรุงแบบสอบถาม									
8. ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง									
ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)									
9. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล									
10. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล									
11. จัดพิมพ์รายงาน									
12. นำเสนอผลการวิจัย									

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

- 1) แนวคิดและทฤษฎีด้านความหมายและความสำคัญของเครื่องมือทางการเงิน และการเปิดเผยข้อมูล
- 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งสามารถแสดงความหมายและความสำคัญของธนาคารพาณิชย์ โดยมีรายละเอียดภาพรวมการประกอบธุรกิจและความสำคัญของการใช้เครื่องมือทางการเงิน ตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงินที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดแต่ละเรื่องดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 ด้านความหมายและความสำคัญของเครื่องมือทางการเงินและธนาคารพาณิชย์

ัญญา ชันธิวิทย์ (2545) ได้ให้ความหมายของธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank) ว่าเป็นสถาบันการเงินที่เก่าแก่และยังดำรงความเป็นสถาบันการเงินที่สำคัญที่สุดในตลาดการเงินในประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ ทำการรับฝากเงินที่จะต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม และเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนด แล้วใช้เงินที่รับฝากไปใช้ประโยชน์ในการปล่อยสินเชื่อ ลงทุนซื้อขายตราสารทางการเงินที่เปลี่ยนมือได้ และการทำธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยการรับฝากเงินและการปล่อยสินเชื่อ หรือการลงทุนในตราสารทางการเงิน ก็คือหน้าที่การเป็นตัวกลางทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ ส่วนการรับฝากเงินประเภทกระแสรายวันเป็นการทำประโยชน์เพิ่มเติมจากการมีเช็คให้ส่งจ่ายเงิน จากบัญชีได้ เป็นการเพิ่มปริมาณเงินที่มีสภาพคล่องสูงสุดเข้าไปในระบบการเงิน นอกเหนือจาก ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ การทำธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศนั้น แม้จะไม่ใช่การทำหน้าที่ของตัวกลางทางการเงินโดยตรง แต่ก็ได้เสริมการทำธุรกรรมกับประเทศอื่นทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ก็ยังให้บริการทางการเงินอื่นเพิ่มเติม เช่น การเป็นที่ปรึกษาทางการเงิน การรับประกันการจัดจำหน่ายตราสารหนี้ เป็นต้น

สันติ กีระนันท์ (2545) กล่าวในเอกสารประกอบการบรรยายในโครงการอบรมเครื่องมือทางการเงิน : แนวคิดและหลักการบัญชีตอนหนึ่งว่า เครื่องมือทางการเงินสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. เพื่อช่วยในการจัดการสภาพคล่อง (Liquidity Management) มักเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีอายุสั้น (Short-term Instrument) คือ มักจะไม่เกิน 1 ปี โดยเครื่องมือกลุ่มนี้มักอยู่ในรูปตราสารหนี้ระยะสั้น หรืออาจจะเป็นธุรกรรมระยะสั้น เช่น ธุรกรรมซื้อคืน (Repurchase Agreement)
2. เพื่อช่วยในการจัดหาเงินทุนระยะยาว (Capital Raising or Long-term Financing) มักเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีอายุยาวกว่า 1 ปี โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งตราสารหนี้ระยะยาว และประเภทตราสารทุน
3. เพื่อช่วยในการจัดการความเสี่ยง (Risk Management) โดยอาศัยเครื่องมือทางการเงินที่เรียกว่า อนุพันธ์ทางการเงิน (Derivatives Securities)

สรสิทธิ์ สุนทรเทศและวิโรชา สันตะพันธ์ (2540) กล่าวถึงลักษณะตลาดการเงินและตราสารการเงินและความเสี่ยง ดังนี้

ตลาดเงิน (Money Market) ในประเทศไทยจะเป็นแหล่งรวบรวมและจัดสรรเงินระยะสั้นเพื่อปรับฐานะสภาพคล่องของสถาบันการเงิน รัฐบาล และธุรกิจต่าง ๆ ในประเทศ โดยมีการกู้ยืมเงินหรือซื้อขายตราสารการเงินระยะสั้นซึ่งมีกำหนดอายุชำระคืนภายในระยะเวลา 1 ปี หลักทรัพย์หรือตราสารการเงินดังกล่าวจะมีสภาพคล่องสูงและสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนมือได้โดยสะดวก ตราสารที่มีการซื้อขายกันในตลาดเงินส่วนใหญ่จะเป็นตราสารหนี้ ตราสารการเงินจะประกอบด้วย ตราสารหนี้ ตราสารทุน

- ตราสารหนี้ หมายถึง ตราสารที่ผู้ให้เงินลงทุนมีสิทธิเรียกร้องเหนือสินทรัพย์ของธุรกิจในฐานะเจ้าหนี้ ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยและระยะเวลาที่กำหนดไว้ ตราสารหนี้ในปัจจุบันมีหลายประเภทซึ่งเราสามารถชี้แจงเกณฑ์ในการจัดแบ่งตราสารหนี้ได้ ดังนี้

1) แบ่งตามผู้ออกตราสารหนี้

- ตราสารหนี้ที่ออกโดยรัฐบาล เช่น ตั๋วเงินคลัง พันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น

- ตราสารหนี้ที่ออกโดยภาคเอกชน เช่น ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง ตั๋วสัญญาใช้เงิน บัตรเงินฝาก เป็นต้น

2) แบ่งตามความมั่นคงของตราสารหนี้

- ตราสารหนี้ที่มีหลักประกัน (Secured) เป็นตราสารที่ออกโดยมีสินทรัพย์ถาวรจำนวนหรือค้ำประกัน
- ตราสารหนี้ที่ไม่มีหลักประกัน (Unsecured) เป็นตราสารที่ออกโดยไม่มีสินทรัพย์ใด ๆ ค้ำประกัน

3) แบ่งตามระยะเวลาของตราสารหนี้ที่ออกจำหน่าย

- ตราสารหนี้ระยะสั้น เป็นตราสารที่มีอายุไม่เกิน 1 ปี จะเป็นตราสารที่มีการซื้อขายในตลาดเงิน เช่น ตราสารพาณิชย์ บัตรเงินฝาก ตั๋วเงินคลัง เป็นต้น
- ตราสารหนี้ระยะยาว เป็นตราสารที่ออกมาเพื่อเป็นหลักฐานก่อนนี้ระยะยาวของธุรกิจ มีการจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาก และระยะเวลาการไถ่ถอนมักจะเกิน 10 ปีขึ้นไป จึงเป็นตราสารที่มีการซื้อขายกันในตลาดทุน

ซึ่งตรงตามที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) (2544) ได้กล่าวในบทความ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการลงทุนในกองทุนรวมตราสารหนี้ ถึงประเภทความเสี่ยงในกองทุนรวมตราสารหนี้ ซึ่งถือว่ามีความเสี่ยงน้อยกว่ากองทุนรวมตราสารทุน เนื่องจากกองทุนรวมตราสารหนี้จะลงทุนในหุ้นกู้หรือพันธบัตร ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนสม่ำเสมอในรูปแบบของอัตราดอกเบี้ยและราคาของหุ้นกู้หรือพันธบัตรมีความผันผวนไม่มากเท่ากับหุ้นซึ่งเป็นตราสารทุน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความเสี่ยงที่น้อยไม่ได้ไม่มีความเสี่ยง ซึ่งความเสี่ยงมี 2 ประการคือ

- ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Risk) เป็นความเสี่ยงจากตลาด (Market Risk) ให้เกิดผลกระทบต่อราคาของหุ้นกู้หรือพันธบัตร เมื่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดปรับตัวสูงขึ้นกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ระบุบนใบหุ้นกู้ จะทำให้ราคาของหุ้นกู้ที่ซื้อขายในตลาดรองปรับตัวลดลง ซึ่งหากผู้ลงทุนขายหุ้นกู้จะได้รับผลขาดทุน หากถือต่อไปผู้ลงทุนจะยังคงได้รับดอกเบี้ยตามที่ระบุบนใบหุ้น ซึ่งคงที่ตลอดอายุของหุ้นกู้ แต่ผู้ลงทุนจะเสียโอกาสที่จะได้

เลือกลงทุนเพื่อรับอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่า และในทางกลับกัน เมื่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดปรับตัวลดลงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ระบุบนใบหุ้นกู้ จะทำให้ราคาของหุ้นกู้ที่ซื้อขายในตลาดรองปรับตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งหากผู้ลงทุนขายหุ้นกู้จะได้รับผลกำไรทันที หากถือต่อไปผู้ลงทุนจะยังคงได้รับดอกเบี้ยตามที่ระบุบนใบหุ้นกู้ซึ่งคงที่ตลอดอายุของหุ้นกู้เช่นกัน

- ความเสี่ยงจากฐานะของผู้ออกหุ้นกู้ เป็นความเสี่ยงจากการไม่ได้รับคืนเงินต้นและดอกเบี้ย (Credit Risk) คือ กรณีที่ผู้ออกหุ้นกู้มีฐานะทางการเงินไม่มั่นคงหรือประสบปัญหาการดำเนินงานจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถจ่ายคืนเงินต้นหรือดอกเบี้ยได้ตามเวลาที่กำหนด หรือที่เรียกกันว่า “ผิดนัดชำระ” ทั้งนี้ตราสารที่ออกโดยภาครัฐหรือที่เรียกกันว่าพันธบัตรรัฐบาล แม้จะไม่มี Credit Risk แต่ก็ยังคงมีความเสี่ยงที่เกิดจากอัตราดอกเบี้ยเช่นกัน

ตลาดทุน (Capital Market) เป็นแหล่งเงินทุนระยะยาวที่มีการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีอายุมากกว่า 1 ปีขึ้นไป ตราสารที่มีการซื้อขายกันในตลาดทุนโดยส่วนใหญ่จะมี 2 ประเภทคือ ตราสารหนี้ระยะยาว และตราสารทุน

- ตราสารทุน ได้แก่ หุ้นสามัญ และหุ้นบุริมสิทธิ หุ้นสามัญเป็นเงินลงทุนส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการ (Residual Ownership) ไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่ต้องชำระเงินคืน ผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิเหนือรายได้และสินทรัพย์ทั้งสิ้นภายหลังเจ้าหนี้และผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ ส่วนหุ้นบุริมสิทธิเป็นตราสารกึ่งหนี้กึ่งเจ้าของ (Hybrid) หุ้นบุริมสิทธิมีการจ่ายเงินปันผลในอัตราคงที่ซึ่งมีลักษณะคล้ายหนี้สิน แต่มีสิทธิในการเรียกร้องในสินทรัพย์ของบริษัทหลังเจ้าหนี้ซึ่งมีลักษณะคล้ายหุ้นสามัญ

ตลาดตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน เป็นตลาดที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงและผลกำไรขาดทุนขององค์กรและสถาบันการเงินต่าง ๆ ธุรกิจและผู้ลงทุนสามารถใช้ตราสารอนุพันธ์ (Derivatives) เป็นเครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยงจากการกักเงินของกิจการเอง ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าของตราสารอนุพันธ์นี้ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ราคาตราสารหรือหลักทรัพย์พื้นฐาน และระดับดัชนีบางอย่าง เช่น ดัชนีตลาดหุ้น และอัตราเงินเฟ้อ โดยเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการใช้บริหารความเสี่ยงทางการเงินโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และระดับราคาหุ้น มีหลายรูปแบบ เช่น

- สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Forward)
- ตราสารซื้อขายล่วงหน้า (Future)
- Swaps เป็นข้อตกลงระหว่าง 2 ฝ่าย เพื่อแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ประเภทหนึ่งกับสินทรัพย์อีกประเภทหนึ่งในอนาคต เช่น
 - Interest Rate Swap เป็นข้อตกลงระหว่าง 2 ฝ่าย ที่จะนำรายจ่ายดอกเบี้ยของการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนกันภายใต้ระยะเวลาและเงื่อนไขที่เป็นที่ยอมรับ
 - Currency Swap เป็นข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลหนึ่งกับเงินตราอีกสกุลหนึ่ง ณ อัตราแลกเปลี่ยนหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นอัตราแลกเปลี่ยนในวันทำสัญญา หรือแลกเปลี่ยนตามที่ตกลงกัน
- ตราสารสิทธิระยะสั้น (Option) เป็นตราสารที่ให้สิทธิแก่ผู้ถือตราสารที่จะซื้อหรือจะขายสินทรัพย์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในจำนวน ในราคา และภายในช่วงเวลาในอนาคตที่ระบุไว้เช่น
 - Currency Option คือ สิทธิที่จะซื้อ (Call) หรือสิทธิที่จะขาย (Put) เงินตราต่างประเทศในสกุลใดสกุลหนึ่งตามจำนวนและราคาที่ไม่สูงหรือต่ำกว่าราคาที่ตกลงกันไว้ในสัญญา (Strike Price)
 - Collar เป็นการให้สิทธิผู้ทำสัญญาที่จะซื้อขายเงินสกุลใดสกุลหนึ่งตามช่วงอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดไว้ ภายในเวลาที่ตกลงกันในอนาคต
- ใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้น (Warrant)

หุ้นกู้แปลงสภาพ (Convertible Debenture) เป็นตราสารประเภทกึ่งหนี้กึ่งทุน เพราะเป็นหุ้นกู้ที่ระบุให้สิทธิแก่ผู้ถือที่จะเข้าไปแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด จัดเป็นตราสารอนุพันธ์เพราะราคาจะเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้นสามัญที่หุ้นกู้แปลงสภาพนั้นอิงอยู่

2.1.2 ด้านการเปิดเผยข้อมูล

อัญญา ชันธวิทย์ (2545) กล่าวถึงความจำเป็นของการเปิดเผยข้อมูลว่า การเปิดเผยข้อมูลเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของตลาดและการตัดสินใจของผู้ลงทุน เพราะในการวิเคราะห์ ประเมินและกำหนดราคาหลักทรัพย์นั้น ผู้ลงทุนต้องการข้อมูลจำนวนมาก ข้อมูลที่เป็นที่พึงประสงค์ในตลาดการเงินต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทันเวลา และมีสาระสำคัญ ทั้งนี้ หากว่าข้อมูลที่นักลงทุนและผู้เกี่ยวข้องในตลาดได้รับเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือได้รับล่าช้า ย่อมทำให้เกิดปัญหาต่อการประเมินมูลค่า และส่งผลต่อการกำหนดราคาซื้อขายหลักทรัพย์ที่ควรจะเป็น ก่อให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลในระดับที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้ลงทุน ผู้ระดมทุน องค์กรซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแล และตัวตลาดหลักทรัพย์เอง

แนวทางการเปิดเผยข้อมูลสำหรับบริษัทจดทะเบียน¹ และบริษัทสมาชิก² เป็นแนวทางหนึ่งที่อาจใช้เป็นตัวแทนของการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นสาระในตลาดการเงินได้โดยระดับการเปิดเผยข้อมูลที่ดีถือว่าเป็นระดับที่ “เหมาะสม” นั้น สามารถนิยามได้ว่าเป็นระดับขั้นต่ำที่จะต้องเปิดเผย ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของบริษัทที่อยู่ในตลาด ทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ลักษณะการประกอบธุรกิจ การบริหารงาน คณะผู้บริหาร แผนงานในอนาคต และที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผลประกอบการของธุรกิจที่แสดงในงบการเงิน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน นอกจากนี้ การเปิดเผยยังรวมถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญอันจะมีผลต่อราคาหลักทรัพย์เกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ลงทุน หรือกระทบต่อผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ เช่น แผนการควบรวมกิจการ ที่จะส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจและกระแสเงินที่เป็นผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้นในอนาคต การเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารโดยการลงมติของผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ หรือการกำหนดจ่ายปันผลของบริษัท เพราะข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการประเมินมูลค่าของหลักทรัพย์นั้น

¹ บริษัทจดทะเบียน คือ บริษัทจำกัดที่เป็นบริษัทมหาชน รัฐวิสาหกิจ หรือนิติบุคคลที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอนุมัติให้หลักทรัพย์ของสถาบันเหล่านี้เป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน

² บริษัทสมาชิก คือ บริษัทจำกัดที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการคลังให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์และได้รับอนุญาตจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้ประกอบกิจการตัวแทนนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ได้

การเปิดเผยข้อมูลเป็นธุรกรรมหนึ่งที่คาดหวังสำหรับบริษัทจดทะเบียนและบริษัทสมาชิก ส่งผลให้การเปิดเผยจะต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อให้เกิดความโปร่งใส³ และต้องทำได้ในทุกระดับ แต่การเปิดเผยข้อมูลและการตรวจสอบต้องไม่สร้างความยุ่งยากหรือเป็นภาระในการบริหารงานของบริษัทเหล่านั้นจนเกินสมควร ทั้งนี้ พยายามที่จะให้มีการเปิดเผยข้อมูลตามความเหมาะสมก็เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจและคุ้มครองผลประโยชน์ให้กับผู้ลงทุน เรื่อยไปจนถึงนำข้อมูลเหล่านั้นเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ประเด็นสำคัญนอกเหนือจากการนำส่งเอกสารครบถ้วนตามรายการที่กำหนด และตรงเวลาแล้ว คุณภาพของข้อมูลข่าวสารก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ลงทุนและต่อการตรวจสอบจากบุคคลภายนอก ซึ่งคุณภาพในที่นี้หมายรวมถึง ความถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นจริง และมีความรวดเร็วในการกระจายคุณภาพของข้อมูลข่าวสารได้รับความสนใจเป็นพิเศษ

ศุภมิตร เตชะมนตรีกุล (2545) กล่าวในเอกสารประกอบการบรรยายในโครงการอบรมเครื่องมือทางการเงิน : แนวคิดและหลักการบัญชีตอนหนึ่งว่า สาเหตุที่ต้องมีการบัญชีสำหรับเครื่องมือทางการเงินเนื่องจาก ปัจจุบันเครื่องมือทางการเงินมีปริมาณมากขึ้น มีการวิจารณ์ถึงการปกปิดการบันทึกขาดทุนและการเปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอ การขาดความเข้าใจและความไม่ชัดเจนของรายการในงบการเงิน และมาตรฐานการบัญชีที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับรายการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือทางการเงิน และได้กล่าวสรุปถึงข้อมูลที่ต้องเปิดเผยของเครื่องมือทางการเงินดังนี้

1. ประเภทความเสี่ยง ซึ่งได้แก่

- 1.1 ความเสี่ยงด้านราคา เช่น ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงจากตลาด
- 1.2 ความเสี่ยงด้านการให้สินเชื่อ
- 1.3 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง หรือความเสี่ยงในการระดมทุนด้านกระแสเงินสด

³ ความโปร่งใสเป็นนามธรรม สามารถสร้างได้โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานอย่างถูกต้องเป็นธรรม มีการกำกับดูแลจากผู้มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ทั้งยังต้องกระทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และความโปร่งใสต้องการกระบวนการที่กำหนดการเปิดเผยข้อมูลให้ทราบโดยไม่มีการตกแต่งหรือบิดเบือนข้อมูลจากความเป็นจริง นอกจากนี้ ข้อมูลที่เปิดเผยรวมถึงกิจการและกระบวนการยังต้องยอมให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถที่เข้าไปตรวจสอบการดำเนินการได้

2. นโยบายการบริหารความเสี่ยง เพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์และนโยบายการบริหารความเสี่ยงทางการเงิน
3. เงื่อนไข ข้อตกลงและนโยบายการบัญชี ควรเปิดเผยข้อมูลด้านลักษณะและเนื้อหาของเครื่องมือทางการเงิน ตลอดจนนโยบายและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีต่าง ๆ
4. มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน
5. การวัดมูลค่า โดยต้องเปิดเผยถึง
 - 5.1 ราคาที่เปิดเผยต่อสาธารณชนของตลาดซื้อขายคล่องเป็นหลักฐานที่ดีที่สุด เช่น สินทรัพย์ทางการเงินใช้ราคาเสนอซื้อ หนี้สินทางการเงินใช้ราคาเสนอขาย ราคาซื้อขายล่าสุดเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลง เป็นต้น
 - 5.2 ประมาณมูลค่ายุติธรรมของเครื่องมือทางการเงินดังกล่าวโดยใช้วิธีวัดมูลค่าซึ่งให้ผลการประมาณที่น่าเชื่อถือและสมเหตุสมผล เช่น อ้างอิงราคาตลาดปัจจุบันของเครื่องมือทางการเงินที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน แบบจำลองในการตีราคาสิทธิเลือก การวิเคราะห์กระแสเงินสด เป็นต้น
6. การป้องกันความเสี่ยงของรายการที่คาดว่าจะเกิด เช่น การให้คำอธิบายเกี่ยวกับรายการบัญชีที่คาดว่าจะเกิด คำอธิบายถึงเครื่องมือที่ใช้ป้องกันความเสี่ยง จำนวนเงินของรายการกำไรหรือรายการขาดทุนที่รอการตัดบัญชี

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) (2545) กล่าวถึงมาตรการที่ทาง กลต. กำหนดไว้ดังนี้ เนื่องจากการระดมเงินในตลาดทุน เป็นการระดมโดยตรงจากผู้ลงทุนโดยไม่ผ่านตัวกลาง การทำให้กิจการสามารถระดมทุนได้จำเป็นต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ลงทุนควบคู่ไปด้วย บทบาทของ กลต. คือ การดูแลให้ผู้ลงทุนได้รับความเป็นธรรม และมีเครื่องมือที่จะดูแลปกป้องสิทธิของตนเองได้อย่างเพียงพอ ซึ่งมาตรการสำคัญที่ กลต. ได้ใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ลงทุนในฐานะผู้ถือหุ้นหรือผู้ที่สนใจจะเข้าเป็นผู้ถือหุ้น ได้แก่

1. การดูแลให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง เพียงพอ เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถประกอบ การตัดสินใจลงทุนได้อย่างเหมาะสม
2. การยกระดับบรรษัทภิบาลของบริษัทจดทะเบียน (Corporate Governance)

3. การคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นเมื่อมีการเข้าถือหลักทรัพย์เพื่อครอบงำกิจการ (Takeover) และ
4. การดำเนินการเมื่อมีการกระทำผิดในบริษัทจดทะเบียน (Corporate Fraud)

โดยเน้นเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเป็นสำคัญ โดยในปี 2542 ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในการจ้างผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อเสนอแนะในเรื่องดังกล่าวแก่ กสท. และได้มีการหารือ รับฟังปัญหาจากบริษัทที่มีหน้าที่เปิดเผยข้อมูล จนได้มีการนำหลักเกณฑ์ใหม่ออกใช้ในปี 2543 ซึ่งเน้นเรื่องการเปิดเผยข้อมูลที่กระชับและครอบคลุมประเด็นมากขึ้น รวมทั้งเพิ่มความยืดหยุ่นในการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดบางเรื่องที่ภาคเอกชนรู้สึกว่าคุณค่าต่อความสามารถในการประกอบธุรกิจ

นอกจากนี้ในช่วงปี 2541-2542 ธนาคารโลก (World Bank) ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยในการปรับปรุงและยก ร่างมาตรฐานการบัญชีใหม่เป็นจำนวนมาก ทำให้ปัจจุบันมาตรฐานการบัญชีของไทยส่วนใหญ่จะ สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีสากล (International Accounting Standards : IAS) ทั้งนี้เพื่อให้ งบการเงินที่เปิดเผยต่อผู้ลงทุนจัดทำตามมาตรฐานเดียวกัน จากการติดตามดูแลการเปิดเผย ข้อมูล พบว่าคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลของแต่ละบริษัทยังแตกต่างกันและต้องปรับปรุงอีกมาก กสท. จึงได้ทำข้อตกลงกับตลาดหลักทรัพย์ฯ ในการที่จะช่วยกันตรวจและสั่งแก้ไขการเปิดเผย ข้อมูลประจำปีของทุกบริษัทต่อเนื่องกัน 2 ปี โดย กสท. จะดูแลแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี ของบริษัทที่มีหน้าที่รายงานกับ กสท. ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ฯ และตลาดหลักทรัพย์ฯ ดูแลการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนที่เหลือและงบการเงินของทุกบริษัท

ศิลปพร ศรีจันเพชรและวิเชษฐ โจรนสุกาญจน์ (2540) กล่าวถึงการเปิดเผย ข้อมูลของ Swaps ในบทความเรื่อง การแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Swaps) ใน วารสารจุฬาลงกรณ์วิวิว ว่าเนื่องจาก Swaps เป็นเครื่องมือทางการเงินที่ใช้ในการจัดหาเงินทุน นอกงบดุล (Off-balance Sheet Financing) โดยมีสิทธิในการรับชำระเงินหรือมีข้อผูกพันในการ ชำระเงินตามที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาโดยไม่ต้องบันทึกเงินต้นที่กำหนดเป็นฐาน (Notional Principal Amount) ไว้ในงบดุล อย่างไรก็ตาม ควรเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องมือทาง การเงินเกี่ยวกับความเสี่ยงนอกงบดุลไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินโดยครอบคลุมเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. จำนวนเงินต้นที่ใช้เป็นฐาน (Notional Principal Amount) ตามสัญญา

2. ลักษณะและเงื่อนไขของสัญญาโดยพิจารณาถึงความเสี่ยงด้าน Credit และ Market และนโยบายการบัญชีที่เกี่ยวข้อง
3. จำนวนผลขาดทุนที่อาจเกิดขึ้นต่อกิจการหากคู่สัญญาไม่สามารถปฏิบัติตามได้ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญา และรวมถึงหลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นถ้ามี หากพิจารณาแล้วว่าจำนวนที่ถึงกำหนดชำระตามสัญญาไม่มีมูลค่าต่อกิจการ
4. นโยบายของกิจการในการเรียกหลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นในการตกลงทำสัญญา ตลอดจนอธิบายถึงหลักประกันที่ใช้ในการทำสัญญา

ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่อังกฤษ 2004 และที่อังกฤษ 2005 (2539) กล่าวถึงมาตรฐานการบัญชีไทยเรื่อง ทรสารการเงิน : การเปิดเผยข้อมูลและการแสดงรายการซึ่งจัดทำขึ้นจาก IAS#32 Financial Instrument : Disclosure and Presentation กำหนดวิธีการนำเสนอรายการ ทรสารการเงินนอกงบดุล รวมทั้งกำหนดข้อมูลเกี่ยวกับทรสารการเงินทั้งที่แสดงในงบดุล (รับรู้) และไม่แสดงไว้ในงบดุล (ไม่รับรู้หรือรายการนอกงบดุล) โดยในส่วนของ การแสดงรายการ กำหนดเกี่ยวกับการจำแนกประเภททรสารการเงินระหว่างหนี้สินกับทุน การจัดประเภทดอกเบี้ย เงินปันผล กำไร/ขาดทุนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดสถานการณ์ที่รายการทรัพย์สินและหนี้สินสามารถนำมาหักกลบกันได้ในส่วนการเปิดเผยข้อมูลกำหนดเกี่ยวกับข้อมูลของปัจจัยที่มีผลต่อจำนวน เวลาและความไม่แน่นอนของกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรสารการเงินและนโยบายการบัญชีที่ใช้กับรายการทรสารการเงินโดยมาตรฐานฉบับนี้สนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะและขอบเขตที่กิจการมีการใช้ทรสารการเงิน วัตถุประสงค์ของการใช้ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับรายการเหล่านั้น รวมทั้งนโยบายของผู้บริหารในการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลา เงื่อนไขและนโยบายการบัญชี มาตรฐานกำหนดว่า สำหรับแต่ละประเภทของทรสารการเงิน ไม่ว่าจะ เป็นตราสารที่เป็นทรัพย์สิน หนี้สิน หรือทุนทั้งที่มีการรับรู้และไม่รับรู้ในงบดุล กิจการจะต้องเปิดเผย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตและเนื้อหาของทรสารการเงินนั้น รวมทั้งระยะเวลา และเงื่อนไขที่อาจจะมีผลกระทบต่อจำนวน เวลา และความไม่แน่นอนของกระแสเงินสดในอนาคต
2. นโยบายบัญชีและวิธีการที่ใช้ รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการรับรู้รายการ และเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดค่าของรายการ

3. ในส่วนของความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย มาตรฐานกำหนดว่าสำหรับแต่ละประเภทของตราสารการเงินไม่ว่าจะเป็นตราสารที่เป็นทรัพย์สินและหนี้สิน ทั้งที่มีการรับรู้และไม่รับรู้ในงบดุล กิจการต้องเปิดเผยวันกำหนดต่อสัญญาหรือวันครบกำหนดแล้วแต่วันใดจะถึงก่อน
4. อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง
5. ในส่วนของความเสี่ยงจากการผิดสัญญา กิจการต้องเปิดเผยจำนวนซึ่งแสดงได้ดีที่สุดถึงจำนวนความเสี่ยงสูงสุดที่อาจเกิดจากการผิดสัญญาของคู่สัญญาในการปฏิบัติตามภาระผูกพันของตราสารการเงิน ณ วันที่ในงบดุล ทั้งนี้ไม่ต้องคำนึงถึงราคายุติธรรมของหลักทรัพย์ค้ำประกันแต่อย่างใด
6. การกระจุกตัวที่สำคัญของความเสี่ยงประเภทนี้

ในเรื่องของมูลค่ายุติธรรม มาตรฐานกำหนดว่าสำหรับแต่ละประเภทของตราสารการเงินไม่ว่าจะเป็นตราสารที่เป็นทรัพย์สินหรือหนี้สินทั้งที่มีการรับรู้และไม่รับรู้ในงบดุล กิจการจะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมของตราสารนั้น ๆ ถ้าหากไม่สามารถทำได้เนื่องจากข้อจำกัดของเวลาหรือค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมที่น่าเชื่อถือได้ จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าว รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของเงินต้นของตราสารการเงินพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับมูลค่ายุติธรรมนั้น

ในกรณีกิจการมีตราสารการเงินที่เป็นทรัพย์สินรายการใดรายการหนึ่งหรือมากกว่าด้วยราคาที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรม กิจการจะต้องเปิดเผยถึง

1. มูลค่าที่ปรากฏในบัญชีและมูลค่ายุติธรรม โดยอาจจะเปิดเผยเป็นของแต่ละทรัพย์สินหรือเป็นของกลุ่มทรัพย์สินที่ได้จัดประเภทไว้โดยเหมาะสม
2. เหตุผลของการที่ไม่ลดมูลค่าที่ปรากฏในบัญชี รวมทั้งลักษณะของหลักฐานที่ทำให้ฝ่ายบริหารเชื่อว่าจะได้รับราคาที่ปรากฏในบัญชี

นอกจากนี้มาตรฐานยังสนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม ที่จะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจรายการตราสารการเงินเพิ่มขึ้น เช่น

1. จำนวนการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของตราสารการเงินทั้งที่เป็นทรัพย์สินและหนี้สินที่มีการรับรู้ในงบกำไรขาดทุนของงวด
2. จำนวนกำไรหรือขาดทุนของตราสารประกันความเสี่ยงที่ยังไม่ได้รับรู้หรือรอดตัดบัญชีโดยไม่รวมการประกันความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

3. จำนวนถัวเฉลี่ยของมูลค่ารวมในระหว่างปีที่ปรากฏในบัญชีของรายการตราสารการเงิน ที่เป็นทรัพย์สินและหนี้สิน
4. จำนวนถัวเฉลี่ยของเงินต้น มูลค่าที่ตราไว้ จำนวนที่ตกลงกัน (Notional) หรือจำนวนอื่นในลักษณะที่คล้ายคลึงกันของตราสารการเงินทั้งที่เป็นทรัพย์สินและหนี้สินที่ไม่ได้มีการรับรู้ในงบดุล
5. จำนวนถัวเฉลี่ยของมูลค่ายุติธรรมของตราสารการเงินที่เป็นทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดในระหว่างปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจำนวนที่ปรากฏในงบดุลแตกต่างไปจากจำนวนที่มีระหว่างปี

การเปิดเผยข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับที่สรรพสิทธิ สุทธภคและวิเวชา สันตะพันธ์ (2540) ซึ่งกล่าวถึงการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของตราสารการเงินต่อผู้ลงทุนหรือผู้ซึ่งบการเงินว่าเป็นไปตาม FASB ฉบับที่ 105 ฉบับที่ 107 และฉบับที่ 119 หรือ IAS ฉบับที่ 32 โดยสามารถจัดประเภทรายการที่ควรเปิดเผยในนโยบายการบัญชี ได้แก่

1. การโอนสินทรัพย์ทางการเงิน เมื่อผู้โอนยังมีส่วนได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์นั้นอยู่ต่อไป เช่น การแปลงสินทรัพย์ทางการเงินเป็นตราสารการเงิน (Securitization)
2. การได้มาหรือออกตราสารการเงิน ที่เป็นส่วนหนึ่งของรายการที่ต่อเนื่องกัน เช่น การออกหุ้นกู้ควบใบสำคัญแสดงสิทธิ
3. การได้มาหรือออกตราสารการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยง เช่น การทำสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า
4. การได้มาหรือการออกตราสารการเงินซึ่งอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้แตกต่างจากอัตราดอกเบี้ยในตลาด ณ วันที่ออกตราสาร เช่น การทำสัญญา Interest Rate Swaps

นอกจากนี้ นโยบายการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับตราสารการเงิน ควรเปิดเผยถึงราคาทุนมูลค่ายุติธรรม เกณฑ์ในการใช้วัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงินแต่ละประเภท และควรเปิดเผยถึงวิธีการประยุกต์ใช้เกณฑ์เหล่านั้นด้วย เช่น กิจกรรมที่บันทึกตราสารการเงินด้วยเกณฑ์ราคาทุน จะต้องเปิดเผยรายการเพิ่มเติมคือ ต้นทุนที่ถือครอง ส่วนเกินหรือส่วนลดสำหรับสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงินที่เป็นตัวเงิน ราคายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงิน หนี้สินทางการเงินที่จัดโครงสร้างใหม่ การเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับระยะเวลาการเก็บเงินตามข้อตกลง

นอกจากนี้ศิลปินพร ศรีจันเพชรและวิเชษฐ์ วจนสุกาญจน (2540) กล่าวถึงการระดมทุนในรูปแบบ Securitization ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเงินรูปแบบหนึ่ง ในวารสารจุฬาลงกรณ์วิว โดยสามารถสรุปนิยาม การทำ Securitization ได้ว่า เป็นกระบวนการแปลงลูกหนี้หรือสิทธิประโยชน์เหนือการกู้ยืมให้เป็นตราสารเพื่อระดมทุนโดยตรง โดยอยู่ในรูปหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง หรือเปลี่ยนมือได้ง่ายแล้วขายแก่นักลงทุน โดยมีอัตราผลตอบแทนตามกำหนดมีรูปแบบการทำโดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 3 ประเภท

1. *Pass-Through*: เป็นรูปแบบที่สถาบันการเงินทำการรวบรวมบัญชีลูกหนี้เงินกู้ที่ต้องการแปลงให้เป็นกลุ่มหนี้ (Pool) แล้วขายให้กับสถาบันผู้ออกตราสาร เพื่อจัดการออกตราสารจำหน่ายแก่ผู้ลงทุนต่อไป หรือสถาบันการเงินผู้ให้กู้ อาจทำการออกตราสารดังกล่าวจำหน่ายแก่ผู้ลงทุนเอง โดยผู้ถือตราสารจะเป็นเจ้าของเงินต้นและดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ชำระคืนแทนสถาบันการเงิน
2. *Asset-Backed Bond (ABB)*: เป็นรูปแบบที่สถาบันการเงินจะนำกองหนี้ที่รวบรวมได้และออกเป็นหุ้นกู้เสนอขายต่อนักลงทุน โดยสถาบันการเงินจะใช้กองสินทรัพย์หรือกลุ่มลูกหนี้มาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันในการออกหุ้นกู้นั้น หุ้นกู้ที่ออกจะระบุนการจ่ายดอกเบี้ยเป็นงวด ๆ และมีการกำหนดระยะเวลาได้ถนัดไว้แน่นอน ซึ่งช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในแบบ *Pass-Through* ได้
3. *Pay-Through* หรือ *Collateralized Mortgage Obligation (CMO)* มีลักษณะกึ่งกลางระหว่าง *Pass-Through* และ *ABB* โดยตราสารมีภาระผูกพันที่จะต้องชำระเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่ผู้ลงทุนตามจำนวนและระยะเวลาที่กำหนดเช่นเดียวกับ *ABB* โดยผู้ลงทุนมีสิทธิในสินทรัพย์ของผู้ออกตราสารตามสัดส่วนของสินทรัพย์ที่ถืออยู่

แม้ว่า *Securitization* ในประเทศไทยยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น แต่ก็มี ความพยายามส่งเสริมธุรกรรม *Securitization* มาเป็นลำดับ โดยรัฐได้พยายามศึกษา อีกทั้งสถาบันการเงินเองก็ให้ความสนใจเพราะเล็งเห็นว่าเป็นช่องทางในการเพิ่มสภาพคล่องและลดภาระการดำรง

เงินกองทุนนอกเหนือไปจากเป็นแหล่งรายได้ใหม่ อย่างไรก็ตามองค์ประกอบที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา *Securitization* ในประเทศไทยนั้นมีหลายด้าน โดยแต่ละด้านล้วนมีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาควบคู่กันไปโดยอาศัยการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ เช่น การพัฒนาโครงสร้างตลาดตราสารหนี้ ทั้งในตลาดแรกและตลาดรองให้ต่อเนื่องสนับสนุนให้มีสถาบันจัดอันดับในประเทศเพิ่มขึ้นและให้สถาบันที่มีคุณภาพเพียงพอเพื่อประโยชน์

แก่ผู้ลงทุน การเผยแพร่ข้อมูลที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักลงทุนอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับผลตอบแทนและความเสี่ยงของการลงทุนในตราสารตลอดจนนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐ อันได้แก่นโยบายอัตราดอกเบี้ย เนื่องจากทิศทางอัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องกำหนดทิศทางอัตราผลตอบแทนของตราสารหนี้ ซึ่งจูงใจการลงทุนในตลาดเพิ่มขึ้นหรือลดลง

อังครัตน์ เปรียบจริยวัฒน์ (2542) ยังได้กล่าวถึงความคาดหวังผู้ใช้จ่ายงานทางการเงินดังนี้ ผู้ใช้จ่ายงานการเงินมีหลายประเภท เช่น ผู้ถือหุ้น นักลงทุน ผู้ให้สินเชื่อ ผู้ใช้เหล่านี้ต้องการรายงานการเงินที่นำเสนอข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ เข้าใจง่าย และเชื่อถือได้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการดำเนินงานการลงทุน และการจัดหาแหล่งเงินทุนเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการ

1. ประเมินประสิทธิภาพของฝ่ายบริหาร ในการบริหารงานและดูแลรักษาทรัพย์สิน โดยข้อมูลในอดีตมีประโยชน์ต่อการประเมินประสิทธิภาพของฝ่ายบริหารและต่อการคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต
2. คาดการณ์เปรียบเทียบและประเมินกระแสเงินสดของกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคตที่จะเกิดขึ้นในแง่ของจำนวน เวลา และความไม่แน่นอนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลในการประเมินความสำเร็จของฝ่ายบริหารในการก่อให้เกิดผลตอบแทนในอัตราที่น่าพอใจ
3. เปรียบเทียบการดำเนินธุรกิจในช่วงปัจจุบัน กับงวดก่อน ๆ กับกิจการอื่น กับอุตสาหกรรม และกับสภาวะเศรษฐกิจโดยรวม

โดยข้อมูลที่มีประโยชน์ควรถูกนำเสนอแก่ผู้ใช้จ่ายงานในประเภทต่าง ๆ ในรูปแบบที่เหมาะสมและทันต่อความต้องการใช้ที่แตกต่างกัน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินแบ่งออกกลุ่มตามประเภทตัวแปรเป็น 6 ด้านหลักคือ

2.2.1. ด้านการเปิดเผยข้อมูลและขนาดกิจการ (Disclosure & Firm Capitalization)

จากความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลและขนาดกิจการที่พบในงานวิจัยของ Diamond และ Verrecchia (1991) ซึ่งพบว่าต้นทุนในการจัดทำจะลดลงตามขนาดกิจการ ภายใต้ข้อกำหนดของ FASB และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ในขณะเดียวกันเหตุผลในความสัมพันธ์ที่ไม่ได้แสดงออกมาชัดเจนและดูเหมือนว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ที่ต้นทุนการเปิดเผยทั้งหมดจะลดลงตามขนาดกิจการ เป็นเพียงแต่การคิดว่าอาจจะมีต้นทุนส่วนที่คงที่ในการเปิดเผยทำให้ต้นทุนต่อขนาดกิจการจะลดลง นอกจากนี้แล้วต้นทุนในการเผยแพร่ในกิจการขนาดเล็กจะสูงเพราะการจะทำให้ข่าวเป็นที่ทราบโดยทั่วกันต้องใช้ต้นทุนไม่เหมือนกับกิจการขนาดใหญ่ที่มีนักวิเคราะห์ให้ความสนใจ

เหตุผลอื่นที่สนับสนุนความสัมพันธ์ของขนาดกิจการและการเปิดเผย คืองานวิจัยด้านต้นทุนการทำรายการของ King, Pownall และ Waymire (1990) และ Eng และ Mak (2003) กล่าวว่า การเปิดเผยข้อมูลจะเพิ่มตามขนาดของกิจการเพราะมีเหตุจูงใจให้ต้องมีการใช้ข้อมูลจำนวนมากของกิจการ (มีการขายข้อมูลของกิจการ) และ Skinner (1992) ได้เพิ่มเติมว่า การเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ จะเพิ่มขึ้นตามขนาดของกิจการเพื่อลดต้นทุนด้านกฎหมายอันเกิดจากมูลค่าความเสียหายจากการฟ้องร้อง ในทำนองเดียวกันงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) Zarzeski และ Robb (2001) และ Chow และ Wong-Boren (1987) ให้ความเห็นว่า ขนาดของสินทรัพย์ของบริษัทซึ่งใช้วัดขนาดกิจการจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างขนาดกิจการกับระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล โดยจะมีแนวโน้มเปิดเผยข้อมูลมากเพราะบริษัทขนาดใหญ่จะได้รับประโยชน์จากการเปิดเผยข้อมูล ในขณะที่บริษัทขนาดเล็กมองว่าการเปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่จะเป็นภัยต่อบริษัท ซึ่งสอดคล้องกับ Diamond และ Verrecchia (1991) ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลจะช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลและส่งผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น

2.2.2. ด้านการเปิดเผยข้อมูลและโครงสร้างการเป็นเจ้าของ (Disclosure & Ownership Structure)

การวิจัยครั้งนี้จะพิจารณาจากโครงสร้างการเป็นเจ้าของซึ่งพิจารณาจากการถือหุ้นในธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (รวมบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 1)ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ 2)ธนาคาร

พาณิชย์เอกชน และ 3) ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ การที่จะถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่จะวัดจากสัดส่วนการถือหุ้น 10 อันดับแรก ซึ่งมีงานวิจัยของตลาดหลักทรัพย์ฮ่องกง (Stock Exchange of Hong Kong : SEHK, 1996) ได้อธิบายว่าหากมีการถือหุ้นเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือบริษัทเกินกว่า 10% ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงของบริษัท ถือว่ากลุ่มบุคคลหรือบริษัทนั้นเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมหรือบริหาร ซึ่งทาง Hong Kong Society of Accounting : HKSA (1997) แย้งว่าไม่ควรพิจารณาการถือหุ้นที่มีการเปิดเผยในรายงานประจำปีหรืองบการเงินเพราะอาจไม่ได้สะท้อนถึงจำนวนการถือหุ้นที่แท้จริง สำหรับธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยสามารถจำแนกประเภทธนาคารได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ส่วนใหญ่มีสัดส่วนการถือหุ้นเกิน 50% ของหุ้นที่ออกจำหน่ายและชำระแล้วของธนาคาร ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยอยู่ในกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย รวมถึงบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (IFCT) ซึ่งอยู่ในกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดเหล่านี้อยู่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมภายหลัง

งานวิจัยของ Zarzeski และ Robb (2001) กล่าวถึงการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทต่างชาติว่าความบีบคั้นทางการตลาดจะส่งผลกระทบต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล โดยในบริษัทที่เป็นบริษัทแม่ และมีบริษัทลูกทำธุรกิจ在不同ประเทศ หรือมีการติดต่อธุรกิจกับต่างประเทศในระดับสูง จะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลที่สูงกว่าปกติ โดยมองว่าวัฒนธรรมและแรงผลักดันในด้านการตลาดจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูล ในกิจการที่มีการบริหารงานภายในระดับนานาชาติจะมีการเปิดเผยข้อมูลมาก เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลจะให้ประโยชน์สมเหตุสมผลกับต้นทุนที่เสียไป ซึ่งเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน แต่อาจมีการเปิดเผยข้อมูลในบางเรื่องน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Verrecchia (1983) ที่บริษัทจะไม่ยินดีชี้แจงข้อมูลไม่ว่าจะเป็นด้านดีหรือด้านไม่ดีในการที่จะทำให้คู่แข่งนำข้อมูลไปเปรียบเทียบกับเปิดเผยข้อมูลจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ นอกจากนี้ Eng และ Mak (2003) กล่าวถึงการถือหุ้นในธุรกิจโดยรัฐหรือองค์กรของรัฐว่าจะมีอิทธิพลอย่างมีสาระสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นของระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงิน

งานวิจัยส่วนใหญ่สรุปว่า บริษัทในประเทศจะมีการเปิดเผยข้อมูลเป็นไปแนวทางเดียวกัน คือมีการปกปิดตามวัฒนธรรมการดำเนินธุรกิจของแต่ละประเทศ ในขณะที่บริษัทต่างชาติมีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกัน (ตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IAS)) และในกรณีมาจากประเทศที่มีวัฒนธรรมการปกปิดข้อมูลจะมีการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นกว่าในประเทศตน ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงคุณภาพการบริหารงาน

นอกจากนี้งานวิจัยของ Verrecchia (1983) ยังกล่าวอีกว่า จากการใช้ The International Disclosure Model ซึ่งผลตรงกับ Gray's Theory ว่าเมื่อบริษัทก้าวสู่การเป็นบริษัทข้ามชาติจะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลที่สูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามบริษัทข้ามชาติจากประเทศที่ชอบปกปิดข้อมูลที่ควรเปิดเผยจะเลียนแบบการปฏิบัติของคู่แข่งในระดับประเทศ

2.2.3 ด้านการเปิดเผยข้อมูลและโครงสร้างเงินทุน (Disclosure & Fund Structure)

มีงานวิจัยจากนักวิจัยหลายท่านกล่าวถึงความสัมพันธ์ของระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีกับต้นทุนของเงินทุน ในงานวิจัยของ Botosan และ Plumlee (2002) ได้รายงานความสัมพันธ์ของต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในส่วนของต้นทุนเงินทุนกับประเภทการเปิดเผยข้อมูล 3 ประเภท (การเปิดเผยในรายงานประจำปี รายไตรมาส และเอกสารเผยแพร่อื่น) ซึ่งต้นทุนเงินทุนจะลดลงในระดับการเปิดเผยข้อมูลที่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Lang และ Lundholm (2000) ที่กล่าวว่าระดับการเปิดเผยข้อมูลที่เพิ่มขึ้นไม่ได้ทำให้ต้นทุนเงินทุนลดลงเสียทั้งหมด เพราะความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลและต้นทุนเงินทุนจะผันแปรตามประเภทการเปิดเผยข้อมูล (การเปิดเผยในรายงานประจำปี รายไตรมาส และเอกสารเผยแพร่อื่น) โดยการเปิดเผยข้อมูลมากในรายงานประจำปีจะให้ประโยชน์ในต้นทุนที่ต่ำลง แต่การเปิดเผยข้อมูลในประเภทอื่น ๆ ซึ่งอาจมีความทันต่อเวลามากกว่าจะทำให้ต้นทุนเงินทุนสูงขึ้น

นอกจากนี้งานวิจัยของ Diamond และ Verrecchia (1991) ยังกล่าวอีกว่าการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะจะช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล สามารถช่วยลดต้นทุนของกิจการส่งผลให้ความต้องการของนักลงทุนส่วนใหญ่เพราะหลักทรัพย์มีสภาพคล่องมากขึ้น มองว่าการลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลจะช่วยลดต้นทุนเงินทุน โดยงานวิจัยของ Zarzeski และ Robb (2001) พบว่าบริษัทที่มีการจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้เป็นส่วนใหญ่จะมีในบริษัทที่ทำธุรกิจในประเทศและมักมีการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะน้อย และเมื่อมีการแข่งขันในระดับประเทศบริษัทขนาดใหญ่จะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักลงทุนเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ Sengupta (1998) กล่าวว่าองค์กรธุรกิจที่มีระดับคุณภาพด้านการเปิดเผยข้อมูลสูงจะมีต้นทุนการก่อหนี้ต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ Eng และ Mak (2003) โดยมองการให้ข้อมูลทันเวลาและการเปิดเผยข้อมูลมีความละเอียดทำให้ผู้ให้กู้ยืมและผู้รับประกันมีความเข้าใจในความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทได้ดี ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการก่อหนี้ ผลของการเปิดเผยข้อมูลนี้จะมีความสำคัญยิ่งในสถานการณ์ที่ตลาดมีความไม่แน่นอน โดยดูได้จาก Variance of Stock Returns ของบริษัท ทั้งนี้เพราะการก่อหนี้เป็นแหล่งเงินทุนภายนอกที่สำคัญของบริษัท ทำ

ให้มีเหตุจูงใจให้มีการเปิดเผยข้อมูลขององค์กร ในการศึกษาของ Eng และ Mak (2003) ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างบริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลประจำปีและไตรมาส 400-500 บริษัท และใช้ตัวแบบวัดต้นทุนการก่อหนี้ โดยมีตัวแปรควบคุมได้แก่ ขนาด สาระสำคัญ และลักษณะพิเศษของหนี้ อัตราดอกเบี้ยในตลาด ระดับเศรษฐกิจในวงจรรายของเศรษฐกิจ ซึ่งแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ลักษณะการก่อหนี้และสภาวะตลาด

2.2.4 ด้านการเปิดเผยข้อมูลและประเภทสำนักงานสอบบัญชี (Disclosure & Auditor Reputation)

มีงานวิจัยของ Eng และ Mak (2003), Chen และ Jaggi (2000) และ Singhvi และ Desai (1971) กล่าวถึงควมมีอิทธิพลของสำนักงานสอบบัญชีต่อจำนวนข้อมูลที่เปิดเผยในงบการเงิน โดยระดับของควมมีอิทธิพลในแต่ละแห่งจะแตกต่างกัน ซึ่งสำนักงานสอบบัญชีจะเป็นผู้กำหนดจำนวนข้อมูลที่ต้องมีการเปิดเผยในงบการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีจำนวนน้อยที่สุด โดยมองว่าการให้ข้อมูลในงบการเงินต้องมีความพอเพียง (Adequacy) หรือควมมีนัยสำคัญ (Maturity) อย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีข้อมูลตามรายงานของผู้สอบบัญชี การเปิดเผยข้อมูลที่พอเพียงตามมาตรฐานโดยปกติแล้วจะเป็นไปตามวินิจฉัยของผู้สอบบัญชีหรือควมต้องการของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

2.2.5 ด้านการเปิดเผยข้อมูลและควมสามารถในการทำกำไร (Disclosure & Profitability)

เป็นที่เข้าใจกันอย่างแพร่หลายว่าควมยินดีที่จะเปิดเผยข้อมูลของธุรกิจมีควมสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน แต่แนวทางควมสัมพันธ์ยังไม่ชัดเจน โดยงานวิจัยส่วนใหญ่จะกล่าวว่าบริษัทจะมีการเปิดเผยข้อมูลมากหากมีผลการดำเนินงานดี อาทิ งานวิจัยของ Lang และ Lundholm (1993) พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการเปิดเผยข้อมูลและผลการดำเนินงาน ซึ่งปรากฏใน Theoretical Model โดยประโยชน์ของการเปิดเผยข้อมูลที่สูงขึ้นจะช่วยลดประมาณการควมเสี่ยง และในงานวิจัยอีกชิ้นของ Lang และ Lundholm (1996) พบว่ากิจการจะเพิ่มระดับการเปิดเผยข้อมูล หากคาดว่าจะมีการออกหุ้นใหม่ในอนาคตอันใกล้ และราคาหุ้นที่ออกใหม่สูงกว่าที่ผ่านมา และในกรณีที่มีผลการดำเนินงานสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ก็จะมีการเปิดเผยข้อมูล ในทางตรงกันข้ามหากทำได้ไม่ถึงเกณฑ์ก็จะมีไม่มีการเปิดเผยข้อมูล

นอกจากนี้ Diamond (1985) กล่าวว่าแม้ว่าการเปิดเผยข้อมูลจะช่วยลดต้นทุนการทำรายการ แต่กิจการจะพิจารณาผลการดำเนินงานก่อนจะเปิดเผยข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) โดยในงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) ได้ใช้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return of Asset) ในการวัดผลการดำเนินงานของกิจการ ในกรณีที่อัตราผลตอบแทนสูงผู้บริหารก็จะยินดีเพิ่มระดับเปิดเผยข้อมูลเพื่อเป็นการรักษาตำแหน่งและผลตอบแทนต่าง ๆ ในทางตรงกันข้ามหากอัตราผลตอบแทนต่ำก็จะเปิดเผยข้อมูลให้น้อยที่สุดที่จะอธิบายเหตุผลของการขาดทุน หรือการลดลงของกำไร ทั้งนี้อาจวัดความสามารถในการทำกำไรจากอัตราส่วนกำไรสุทธิ (Ratio of Net Profit to Net Sales) ซึ่งเป็นการมองภาพรวมของการดำเนินงาน เมื่อมีอัตราส่วนกำไรสุทธิสูงก็จะชดเชยต้นทุนได้เร็ว ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ และเมื่อมีอัตราส่วนกำไรสุทธิสูงกว่าค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมก็ไม่ต้องกังวลภาวะบีบคั้นด้านราคาในการแข่งขัน

สำหรับด้านความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูลซึ่งมีความสัมพันธ์หลายประเภทรวมกันอยู่ ในงานวิจัยบางเรื่องเกี่ยวกับ Management Earning Forecast (เช่น Patell, 1976, Penman, 1980) และ Lev และ Penman (1990) กล่าวว่า กิจการมักจะมีการเปิดเผยข้อมูลหากการเปิดเผยในอดีตให้ผลดีต่อกำไรของกิจการ และกำไรที่พยากรณ์ไว้ในเกณฑ์เฉลี่ย ซึ่งให้ผลเชิงบวกแก่ผลตอบแทน อย่างไรก็ตามกิจการมีแนวโน้มที่จะเปิดเผยข่าวดีมากกว่าข่าวร้าย ล่าสุดมีงานวิจัยที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลของกิจการ โดยกิจการทั่วไปจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกำไร (Skinner, 1992) และประมาณการ (Baginski, Hassel และ Waymire, 1992) ที่มักมีการเปิดเผยข่าวดีมากกว่าข่าวร้าย โดย McNichols (1988) ยังกล่าวเกี่ยวกับการประเมินข้อมูลที่บริษัทยินดีเปิดเผยโดยสมัครใจ (Voluntary Disclosure) ว่ามีความโอนเอียงไปในเชิงลบในวันประกาศผลกำไร สรุปได้ว่ามักมีการประกาศข่าวดีก่อนวันประกาศผลกำไร และในทางกลับกันมักมีการประกาศข่าวร้ายเมื่อบริษัทมีการประกาศผลกำไรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2.2.6 ด้านการเปิดเผยข้อมูลและโครงสร้างกรรมการอิสระ (Disclosure & Independent Director Structure)

ในงานวิจัยของ Lang และ Lundholm (1993) และ Singhvi และ Desai (1971) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในการเปิดเผยข้อมูลในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่ การเปิดเผยข้อมูลจากกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพราะบริษัทต้องยินยอมเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ ซึ่ง

แรงจูงใจนั้นจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับนักลงทุนและฝ่ายบริหารที่เป็นผู้กำหนดนโยบายการเปิดเผยข้อมูล โดยมี กสท. และรัฐบาลเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์หรือออกกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการด้านมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zarzeski และ Robb (2001) ที่เสนอว่าการบัญชีระหว่างประเทศต่าง ๆ ควรมีการประสานกันในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ให้มีความถูกต้องตรงกัน ทั้งนี้เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลที่มากขึ้นเป็นประโยชน์แก่นักลงทุน ส่งผลให้การพยากรณ์กำไรมีความถูกต้องจะทำให้ให้นักลงทุนมีความเชื่อมั่นในการบริหารงานของบริษัทมากขึ้นในอนาคต

สำหรับในประเทศไทยมีงานวิจัยของ ธาวิ หิรัญรัมย์และคณะ (2543) กล่าวว่าแม้ปัจจุบันข้อมูลข่าวสารรวมถึงการพัฒนาธุรกิจด้านต่าง ๆ ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีและการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น แต่ธุรกิจยังคงเสนอรายงานประจำปีซึ่งใช้แสดงข้อมูลทางการเงินและเหตุการณ์ในอดีตหรือรอบปีที่ผ่านมาในรูปแบบและลักษณะที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้ไม่เพียงพอ ซึ่งคณะกรรมการเฉพาะกิจด้านการจัดทำรายงานทางการเงินของสมาคมผู้ตรวจสอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (AICPA) ได้เรียกร้องและให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและการนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมใหม่ของการจัดทำรายงานประจำปีของธุรกิจ โดยแนะนำให้มีการเพิ่มข้อมูลธุรกิจที่สำคัญในการจัดทำรายงานทางการเงินที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ ซึ่งตามรูปแบบใหม่มีแนวทางการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญของธุรกิจเพิ่มขึ้น 2) การปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชี 3) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรายงานทางการเงิน และ 4) การขยายข้อมูลในงบการเงินให้มากขึ้น ตามรูปแบบใหม่ AICPA เสนอให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับ เครื่องมือทางการเงินรูปแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นตราสารทุน ตราสารหนี้ และตราสารอนุพันธ์ โอกาสและความเสี่ยงของรายการนอกงบดุล

จากผลการวิจัยของธาวิ หิรัญรัมย์และคณะ (2543) พบว่าการเปิดเผยข้อมูลของสถาบันการเงินในประเทศไทย แม้จะมีรายการค่อนข้างครบถ้วนแต่ขาดการวิเคราะห์งบการเงินและการเรียงลำดับรายการ รวมถึงไม่มีความสม่ำเสมอในการเปิดเผยข้อมูลในระหว่างกิจการรายการที่มีความสำคัญต่าง ๆ ยังเปิดเผยในลักษณะที่ผู้ใช้เข้าใจได้ยาก จึงอาจส่งผลให้ผู้ใช้รายงานประจำปีหลงผิดได้ และพบว่ากฎหมายและระเบียบของตลาดหลักทรัพย์และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลในสถาบันการเงินในประเทศไทย

ตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปิดเผยข้อมูลตามข้อกำหนดขององค์การความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development : OECD) ซึ่งกำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสเป็น 1 ใน 5 หลักการการกำกับดูแลกิจการที่ดี จากงานวิจัยของ Eng และ Mak (2003) ได้กล่าวถึงการตระหนักถึงความสำคัญด้านบรรษัทภิบาลในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งปัจจุบันได้มีการเรียกร้องให้บริษัทปรับปรุงโครงสร้างด้านบรรษัทภิบาลและการเปิดเผยข้อมูล แม้ว่าปัจจุบันมาตรฐานด้านบรรษัทภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลของประเทศสิงคโปร์จะดีที่สุดในเอเชีย จากการสำรวจของไพร์วอเตอร์เฮ้าส์คูเปอร์ (PWC) (PriceWaterhouseCoopers (PWC), 1997; 2000) โดยรัฐบาลสิงคโปร์มองว่าการปฏิบัติด้านบรรษัทภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลจะเป็นการปกป้องผู้ถือหุ้น ซึ่งการปกป้องผู้ถือหุ้นเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ในวัตถุประสงค์ของประเทศสิงคโปร์ที่จะเป็นศูนย์กลางทางการเงินของเอเชีย จึงมีการสนับสนุนและส่งเสริมเรื่องการปฏิบัติด้านบรรษัทภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลของประเทศอย่างมาก

สำหรับประเทศไทยก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของบรรษัทภิบาลเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากรัฐบาลได้กำหนดให้บรรษัทภิบาลเป็นวาระแห่งชาติ และประกาศให้ปี 2545 เป็นปีแห่งการส่งเสริมบรรษัทภิบาล พร้อมทั้งมีการจัดตั้งคณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติ นอกจากนี้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้กำหนดแนวทางรวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้บริษัทที่จดทะเบียนนำไปปฏิบัติ

จากรายงานการกำกับดูแลกิจการของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) (2544) ได้ให้คำนิยาม ความโปร่งใส หมายถึง การมีข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนมีการเปิดเผยและจัดให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้โดยสะดวกและค่าใช้จ่ายไม่สูงนัก มีกระบวนการวางแผนการทำงานและการตัดสินใจกำหนดไว้อย่างเปิดเผย และมีการสอดส่องดูแลว่ามีปฏิบัติตามอย่างมีจริยธรรมและมีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนวพร เรืองสกุล (2545) ว่าหากบริษัทมีความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอ ย่อมสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท อีกทั้งยังช่วยให้การแก้ปัญหาสามารถได้อย่างมีระบบและรวดเร็วขึ้น ข้อมูลที่เปิดเผยไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทางการเงิน (Financial Information) หรือข้อมูลทั่วไป (Non-financial Information) ควรต้องเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพ และนำเสนออย่างมีคุณภาพคือ เป็นข้อมูลที่ครบถ้วน

เพียงพอ เชื่อถือได้ ทันทเวลา นำเสนออย่างชัดเจน เข้าใจง่ายและมีการกระทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกันได้

ทั้งนี้ในงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) ได้วัดความเพียงพอเพียง (Adequacy) ของการเปิดเผยข้อมูลโดยใช้ตัวแบบดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่เป็นทางการเงินและข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยวัดคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลจาก ความสมบูรณ์ของข้อมูล (Completeness) ความถูกต้องของข้อมูล (Accuracy) และความเชื่อถือได้ (Reliability) และมองว่ากิจการจะเปิดเผยข้อมูลไม่พอเพียงเมื่อ 1) กิจการมีขนาดเล็ก (วัดจากสินทรัพย์รวมหารจำนวนผู้ถือหุ้น) 2) กิจการไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และ 3) งบการเงินของบริษัทไม่ได้รับการตรวจสอบจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา (Big 7 Firms)⁴

นอกจากนี้ทางตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยสารสนเทศของบริษัทจดทะเบียน เพื่อเป็นแนวทางในการเปิดเผยข้อมูลให้มีคุณภาพ และกลต. ก็ได้ออกแนวทางประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ (Checklist) เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามบรรษัทภิบาลในบริษัท (คูภาคผนวก ซ) โดย World Bank (1998) ให้เห็นว่าบริษัทมหาชนส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีระดับความโปร่งใสและคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลที่ต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ด้านการเปิดเผยข้อมูลในระดับนานาชาติ และโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีโครงสร้างการถือหุ้นที่เกาะกลุ่ม อำนาจในการบริหารและการตัดสินใจต่าง ๆ จะบั่นทอนสิทธิประโยชน์ของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายที่หย่อนยานและไม่มีการปฏิบัติด้านบรรษัทภิบาล (Shleifer และ Vishny, 1997 La Porta และคณะ, 1999 และ Johnson และคณะ, 2000) จึงสามารถสรุปได้ว่าหากโครงสร้างการเป็นกรถือหุ้นไม่ได้เกาะกลุ่มเฉพาะในกลุ่มผู้บริหาร จะส่งผลให้มีการปฏิบัติด้านบรรษัทภิบาลในประเด็นการเปิดเผยข้อมูลและมีความโปร่งใสมากขึ้น

นอกจากนี้ จากศึกษาความสัมพันธ์ของกรรมการอิสระที่ไม่มีส่วนร่วมกับการบริหาร (Independent Non-executive Director : IDNs) และการเปิดเผยข้อมูลในงานวิจัยของ Chen และ Jaggi (2000) พบว่า IDNs จะช่วยยกระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งจะสนับสนุน

⁴(1)Peat Marwick Mitchell and Company, (2) Arthur Andersen and Company, (3) Ernst and Ernst, (4) Price Waterhouse and Company, (5) Haskins & Sells, (6) Lybrand, Ross Bros., and Montgomery, (7) Touche Ross & Company.

ให้ผู้บริหารปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลและมีงานวิจัยอื่น ๆ อีกหลายชิ้นที่มีความเห็นสอดคล้องกัน เช่น Forker (1992) และ Baysinger และ Hopkinson (1990) ทั้งนี้หากบริษัทมีสัดส่วนของ IDNs มากในคณะกรรมการบริหารจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านการเปิดเผยข้อมูลให้เป็นไปตามกฎระเบียบมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้สัดส่วนของกรรมการอิสระเป็นตัวประมาณ (Proxy) การปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 2.1

ตารางที่ 2.1 สรุปงานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลกับตัวแปรต่าง ๆ

ปัจจัย	ผู้วิจัย	รายละเอียด
ขนาดกิจการ (+)	Singhvi และ Desai (1971)	กิจการที่มีขนาดใหญ่ (วัดจากสินทรัพย์รวม รายได้สุทธิ)
	Chow และ Wong-Boren(1987)	จะมีระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลที่สูงขึ้น
	King, Pownall และ Waymire (1990)	
	Zarzeski และ Robb (2001)	
	Eng และ Mak (2003)	
โครงสร้างการเป็นเจ้าของ (-)	Zarzeski และ Robb (2001)	กิจการที่รัฐถือหุ้นหรือรัฐวิสาหกิจ จะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลสูงกว่ากิจการที่รัฐไม่ได้ถือหุ้น
	Eng และ Mak (2003)	
โครงสร้างเงินทุน (+)	Diamond และ Verrecchia (1991)	กิจการที่มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูง ผู้ถือหุ้นหรือผู้รับประกัน
	Sengupta (1998)	จะมีความเข้าใจในสถานภาพทางการเงินดีขึ้น ส่งผลให้มีต้นทุน
	Zarzeski และ Robb (2001)	เงินทุน (ดอกเบี้ย) ต่ำลง จึงมีโครงสร้างเงินทุนจึงมีแนวโน้มมาจาก
	Botosan และ Plumlee (2002)	จากการกู้ยืมมากขึ้น
ประเภทสำนักงานสอบบัญชี (+)	Singhvi และ Desai (1971)	กิจการที่ใช้บริการสอบบัญชีจากกลุ่มสำนักงานสอบบัญชีใน
	Chen และ Jaggi (2000)	ระดับนานาชาติ การเปิดเผยข้อมูลจะมีระดับคุณภาพที่สูงกว่า
	Eng และ Mak (2003)	กิจการที่ไม่ได้ใช้บริการ
ความสามารถในการทำกำไร (+)	Singhvi และ Desai (1971)	กิจการที่มีผลการดำเนินงานดี จะมีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูล
	Diamond (1985)	ในระดับคุณภาพที่สูง เพื่ออธิบายความสามารถในการ
	Lev และ Penman (1990)	บริหารงานในปัจจุบัน หรือเพื่อนั่นศักยภาพเฉพาะด้านของ
	Lang และ Lundholm (1993)	กิจการ
โครงสร้างกรรมการอิสระ (+)	Baysinger และ Hopkinson (1990)	กิจการที่มีสัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร
	Forker (1992)	มากจะมีระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลและ
	Chen และ Jaggi (2000)	ความโปร่งใสที่สูงขึ้น

จากแนวคิดทั้ง 6 ข้อที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนอาจมีความแตกต่างกันแม้จะอยู่ภายใต้ข้อกำหนดมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจาก

1. ปัจจัยด้านปริมาณความพร้อมด้านข้อมูลของแต่ละบริษัทนั้นไม่เท่าเทียมกัน การกำหนดปริมาณความพร้อมของบริษัท (นิเมนวอล เขียวรัตน์, 2539) โดยจะใช้ขนาดบริษัทเป็น

เกณฑ์โดยพิจารณาจากสินทรัพย์รวมของบริษัทเป็นตัวกำหนดขนาดตามข้อเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยสามารถแบ่งได้ดังนี้ คือ

1.1 ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ คือ ธนาคารพาณิชย์ที่มีสินทรัพย์รวมมากกว่า 400,000 ล้านบาท

1.2 ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง คือ ธนาคารพาณิชย์ที่มีสินทรัพย์รวมระหว่าง 100,000 ถึง 399,999 ล้านบาท และ

1.3 ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก คือ ธนาคารพาณิชย์ที่มีสินทรัพย์รวมน้อยกว่า 100,000 ล้านบาท นอกจากนี้อาจจะเนื่องมาจาก

2. โครงสร้างการเป็นเจ้าของบริษัท ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้จะพิจารณาโครงสร้างการเป็นเจ้าของจากเปอร์เซ็นต์การถือหุ้นรายใหญ่ในธนาคารดังนี้

2.1 ธนาคารของรัฐ

2.2 ธนาคารเอกชน และ

2.3 ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ

3. ผลการดำเนินงานและแนวโน้มความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ

4. โครงสร้างเงินทุน เพื่อพิจารณาว่า ธนาคารพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากแหล่งใด

5. ปัจจุบันธนาคารได้ใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีที่ได้มาตรฐานระดับนานาชาติหรือไม่ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1)สำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big 4 ได้แก่ บริษัท เคพีเอ็มจี ออดิท (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท ดีลอยท์ ทูช โธมัทส์ ไชยยศ จำกัด บริษัท 'ไพร์ชวอเตอร์เฮ้าส์ คูเปอร์ส เอบีเอส จำกัด และบริษัท สำนักงานเอ็นส์ท แอนด์ ยัง จำกัด และ 2)กลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และผู้สอบบัญชีอิสระอื่น

6. ธนาคารมีโครงสร้างกรรมการอิสระมากหรือไม่ ซึ่งจะสะท้อนถึงการปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลของธนาคารด้านการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้มีรูปแบบการศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ การศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ในลักษณะการศึกษา ณ จุดเวลา (ภาคตัดขวาง) (Cross-sectional Studies) โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือทางการเงินที่มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย นอกจากแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นเอง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีของธนาคารพาณิชย์ ได้แสดงความเห็นต่อข้อมูลที่ได้นำเสนอในหัวข้อเครื่องมือทางการเงิน ที่ได้แสดงในหมายเหตุประกอบงบการเงิน แล้วนำคำตอบที่ได้ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับลักษณะต่าง ๆ ของปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล เช่น ขนาดกิจการ โครงสร้างการเป็นเจ้าของ โครงสร้างเงินทุน ประเภทผู้สอบบัญชี ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างกรรมการอิสระ เพื่อนำผลที่ได้รับเปรียบเทียบกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในเชิงปฏิบัติ เพื่อหาความสอดคล้องต่อไป

ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำการศึกษาคือ การศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารและปัจจัยแวดล้อม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบและการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Factor Analysis and Multiple Regression Analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธุรกิจธนาคาร โดยพิจารณาด้านผู้ใช้เครื่องมือทางการเงิน ซึ่งได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความละเอียดและเหมาะสม โดยสามารถแสดงการเลือกตัวอย่างได้ดังนี้

ประชากร ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
(ดูตารางที่ 3.1)

วิธีการเลือกตัวอย่าง

การทำวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรเป็นธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Census Method)

กรอบตัวอย่าง รายชื่อธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่าง ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3.1 รายชื่อธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อย่อ	ธนาคารพาณิชย์	สินทรัพย์รวม* (หน่วย : ล้านบาท)
1	BAY	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	468,520.03
2	BBL	ธนาคารกรุงเทพ	1,250,955.68
3	BOA	ธนาคารเอเชีย	161,270.90
4	BT	ธนาคารไทยธนาคาร	270,669.58
5	DTDB	ธนาคารดีบีเอสไทยท努	100,798.09
6	IFCT	บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	196,534.82
7	KBANK	ธนาคารกสิกรไทย	760,782.07
8	KTB	ธนาคารกรุงไทย	1,058,442.75
9	NBANK	ธนาคารธนชาติ	51,299.54
10	SCB	ธนาคารไทยพาณิชย์	675,721.57
11	SCIB	ธนาคารนครหลวงไทย	486,168.58
12	SCNB	ธนาคารแสตนดาร์ดชาเตอร์นครธน	62,588.68
13	TMB	ธนาคารทหารไทย	391,265.11
14	UOBR	ธนาคารยูโอบี รัตนสิน	50,713.80
		รวม	14 ธนาคาร

*สินทรัพย์รวม ณ 31 ธันวาคม 2545

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามและดัชนีวัดระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งเครื่องมือทั้งสองชนิดนี้ผู้ศึกษาจะทำการพัฒนาขึ้นเองโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินที่ธนาคารพาณิชย์ต้องมีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน โดยกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามถูกกำหนดขึ้นมาจากบทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แบบสอบถามที่พัฒนาสำหรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลส่วนนี้จะถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่ อายุของธนาคาร สัดส่วนเงินลงทุน เงินทุนจดทะเบียนปัจจุบัน และการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศของธนาคาร โดยคำถามจะมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดแบบ Nominal และ Ordinal Scale ที่มีตัวเลือกหลายตัวเลือกให้ผู้ตอบเลือกตอบได้ และมีจำนวน 4 ข้อ นอกจากนี้มีคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบเติมสัดส่วนเงินทุนของธนาคารจำนวน 1 ข้อ และมีจำนวน 1 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิดแบบ Likert Scale ถามเรื่องการปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล ให้ผู้ตอบให้คะแนนหรือนำหนักความสำคัญของลักษณะการปฏิบัติต่างๆ ในช่วงคะแนนที่แบ่งออกเป็น 6 ระดับ คือ

คะแนน 5 = รายการที่มีการปฏิบัติมากที่สุด และมีความจำเป็นมากที่สุดที่ต้องปฏิบัติ

คะแนน 0 = รายการที่ไม่มีการปฏิบัติ และไม่มีควมจำเป็นต้องปฏิบัติ

ส่วนที่ 2 : เครื่องมือทางการเงินที่ใช้ในปัจจุบัน

ให้ผู้ตอบแบบสอบถามบอกถึงเครื่องมือทางการเงินที่มีการใช้ในอดีตถึงปัจจุบัน โดย Dummy 1 = ใช้, Dummy 0 = ไม่ใช้

ส่วนที่ 3 : การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

ข้อมูลส่วนนี้ถือเป็นข้อมูลหลักที่จำเป็นต่อการศึกษาในครั้งนี้ โดยจะสอบถามผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีเกี่ยวกับระดับการเปิดเผยข้อมูล และความจำเป็นที่ต้องเปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นในหัวข้อเครื่องมือทางการเงินในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งรายการที่อยู่ในแบบสอบถามมีทั้งรายการเป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน ที่นำมาจากรายการที่อยู่ในดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (ดูรายละเอียดในหัวข้อการเลือกรายการในดัชนี) เพื่อนำผลคะแนนที่กลุ่มตัวอย่างให้กับแต่ละรายการมาเปรียบเทียบกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของรายการที่ธนาคารพาณิชย์เปิดเผยจริงในทางปฏิบัติ โดยรายการที่อยู่ในแบบสอบถามถูกจัดหมวดหมู่ออกเป็นกลุ่ม 15 กลุ่ม ตามรายละเอียดที่ต้องเปิดเผย ตามที่กำหนดในตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่อง การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถประเมินให้คะแนนได้สะดวกและง่ายต่อการตัดสินใจ ทั้งนี้คำถามในส่วนนี้มีทั้งหมด 42 ข้อ ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบ Likert Scale ที่ให้ผู้ตอบให้คะแนนหรือนำหนักความสำคัญของรายการในช่วงคะแนนแบ่งออกเป็น 6 ระดับ คือ

คะแนน 5 = รายการที่มีการเปิดเผยข้อมูลมากที่สุด และมีความจำเป็นมากที่สุดที่ต้องเปิดเผยรายการนี้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินในหัวข้อเครื่องมือทางการเงิน

คะแนน 0 = รายการที่ไม่มีการเปิดเผย และไม่มีความจำเป็นที่ต้องเปิดเผยรายการนี้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินในหัวข้อเครื่องมือทางการเงิน

และให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินจำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบ Likert Scale ที่ให้ผู้ตอบให้คะแนนหรือนำหนักความสำคัญของปัจจัย ในช่วงคะแนนแบ่งออกเป็น 6 ระดับ คือ

คะแนน 5 = ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการเปิดเผย/ไม่เปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินมากที่สุด ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

คะแนน 0 = ปัจจัยที่คาดว่าจะไม่มีผลต่อการเปิดเผย/ไม่เปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ส่วนที่ 4 : ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามส่วนนี้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเติมข้อมูลส่วนตัว จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ตำแหน่งงานปัจจุบัน อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อายุการทำงานและข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามนี้เมื่อสร้างเสร็จแล้วจะถูกนำไปทดสอบก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง (Pre-test) โดยการใช้ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีของสถาบันการเงิน 2 แห่ง ซึ่งได้แก่ บริษัทเงินทุนพินันซ่า จำกัด (มหาชน) และ บริษัทเงินทุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ด้านความเข้าใจของผู้ตอบที่มีต่อคำถาม ลำดับของคำถาม และความถูกต้องของคำถาม ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบนี้จะนำมาใช้แก้ไขปรับปรุงรูปแบบและเนื้อหาของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างครบถ้วนและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล และเพื่อสอบถามนโยบายการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน และนำข้อมูลที่ได้รับมาพิจารณาการกำหนดสมมติฐานตามที่ตั้งไว้ให้เป็นเหตุเป็นผลมากที่สุด

2. ดัชนีวัดระดับการเปิดเผยข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะให้ความสำคัญครอบคลุมในรายละเอียดของรายการแต่ละรายการในเรื่องเครื่องมือทางการเงินเป็นตัวแทนของระดับการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ดังนั้นเพื่อให้สามารถนำข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ไปทดสอบกับตัวแปรทางด้านปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลในรูปของสัดส่วนทางการเงิน และข้อมูลอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องมีการแปลงข้อมูลคุณภาพการเปิดเผยให้อยู่ในรูปของข้อมูลที่สามารถวัดในเชิงปริมาณได้ (Quantitative Data)

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Singhvi และ Desai (1971) มีการวัดความพอเพียง (Adequacy) ของการเปิดเผยข้อมูลโดยใช้ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลทางการเงิน (Financial Information) หรือข้อมูลไม่ใช่การเงิน (Non-financial Information) Lang และ Lundholm (1993) วัดระดับการเปิดเผยข้อมูลโดยใช้คะแนนการเปิดเผย (Disclosure Score) ของ Financial Analysts Federation และ Eng และ Mak (2003) ใช้ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) ในการวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลของรายงานการเงิน ทำให้สามารถสรุปได้ว่านักวิจัยส่วนใหญ่จะสร้างดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) เพื่อใช้ประเมินเปรียบเทียบหรืออธิบายความแตกต่างในการวัดปริมาณและคุณภาพของข้อมูลที่เปิดเผยในหมายเหตุ

เหตุประกอบงบการเงินของธนาคาร แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน โดยได้ประยุกต์ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลจาก Disclosure Index Scoring Sheet ของ Botosan (1997) ให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์แบบ เพื่อเก็บรวบรวมรายละเอียดการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน โดยใช้ข้อกำหนดการเปิดเผยตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินเป็นเกณฑ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินที่แต่ละธนาคารพาณิชย์เปิดเผย

สำหรับขั้นตอนในการพัฒนาดัชนีการเปิดเผยข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเลือกรายการที่อยู่ในดัชนี

การสร้างดัชนีวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลนั้นจำเป็นต้องมีการจัดทำกระดาษทำการการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Scoring Sheet) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบรายการที่แต่ละธนาคารเปิดเผย และเป็นแนวทางในการประเมินการให้คะแนนการเปิดเผยรายการเครื่องมือทางการเงิน ในหมายเหตุประกอบงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ ให้มีรูปแบบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ภายในกระดาษทำการตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูลนี้ประกอบไปด้วยรายการต่าง ๆ ที่อาจอยู่ในหัวข้อเครื่องมือทางการเงินในหมายเหตุประกอบงบการเงิน แม้กระดาษทำการนี้จะไม่มียาการที่ธนาคารต้องเปิดเผยทั้งหมด เนื่องจากเหตุผล 2 ประการคือ

1) บางรายการเป็นรายการที่จะมีการเปิดเผยเมื่อธนาคารเกิดรายการนั้น เช่น การเปิดเผยการฟ้องร้องคดีความตามกฎหมาย และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (Chow และ Wong-Boren, 1987) และ

2) บริษัทมีเหตุผลในการเปิดเผยข้อมูลที่แตกต่างกัน (Gray, Meek และ Robert, 1995)

ทั้งนี้รายการส่วนใหญ่ที่อยู่ในกระดาษทำการจะเป็นรายการที่สำคัญ ๆ ที่ผู้จัดทำคาดว่าจะมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูลที่คาดว่าธนาคารพาณิชย์ควรเปิดเผย

โดยหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกรายการที่จะอยู่ในกระดาษทำการการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Scoring Sheet) คือ 1) เป็นรายการที่มีโอกาสที่แต่ละบริษัทจะเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินในระดับที่แตกต่างกัน (Buzby, 1974) 2) รายการนั้นต้องมีความสำคัญต่อผู้ใช้ข้อมูล (Robbin และ Austin, 1986) และ 3) เป็นรายการที่กำหนดให้มี

การเปิดเผยตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานการบัญชี ข้อกำหนดตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) และกระทรวงการคลัง

ตามหลักเกณฑ์ข้างต้น รายการที่ถูกคัดเลือกให้อยู่ในกระดาษทำการการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Scoring Sheet) มีทั้งรายการที่อยู่บนพื้นฐานของรายการขั้นต่ำที่มีข้อบังคับกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนทุกบริษัทต้องเปิดเผย (Mandatory Items) และรายการที่อยู่นอกเหนือข้อบังคับ ซึ่งถือเป็นทางเลือกอิสระสำหรับบริษัทที่จะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจแก่ผู้ให้ข้อมูลอย่างสมัครใจ (Voluntary Items) (Chow และ Wong-Boren, 1987 และ Busby, 1974) แม้รายการขั้นต่ำเป็นรายการที่ทุกธนาคารพาณิชย์ถูกบังคับให้เปิดเผยตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เหมือนกัน แต่ในทางปฏิบัติธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนส่วนใหญ่มีการเปิดเผยรายละเอียดของรายการต่าง ๆ ที่เป็นข้อกำหนดขั้นต่ำในระดับที่แตกต่างกัน โดยบางธนาคารจะเปิดเผยข้อมูลในเนื้อหา และมีรายละเอียดมาก ในขณะที่บางธนาคารก็เปิดเผยข้อมูลในเนื้อหาและรายละเอียดน้อย ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเชี่ยวชาญของบุคลากร (Lang และ Lundholm, 1996) ดังนั้นรายการที่เป็นข้อมูลขั้นต่ำจะใช้ความครอบคลุมในรายละเอียด (Comprehensiveness) ของรายการที่แต่ละธนาคารเปิดเผย เป็นลักษณะที่ทำให้แต่ละธนาคารได้รับคะแนนแตกต่างกัน ส่วนรายการที่เปิดเผยโดยสมัครใจเป็นรายการที่มีได้บังคับให้เปิดเผย ดังนั้นธนาคารแต่ละแห่งจึงมีการเปิดเผยรายการนี้ในระดับที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้รายการที่เลือกมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะไม่ได้จำกัดเฉพาะรายการที่เป็นข้อมูลทางการเงิน (Financial Information) เท่านั้น แต่จะรวมรายการที่เป็นข้อมูลที่ไม่ใช่ทางการเงินด้วย (Non-financial Information) โดยรายการที่อยู่ในดัชนีจะเป็นรายการที่กำหนดให้ต้องมีการเปิดเผยตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่อง การแสดงรายการและและเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินเท่านั้น ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมาจะเกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลรายงานทางการเงิน จึงยังไม่มีที่มุ่งไปที่การเปิดเผยเครื่องมือทางการเงินโดยตรง จากการศึกษาเบื้องต้นจากการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน พบว่าข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีการเปิดเผยเป็นข้อมูลด้านนโยบายการบัญชี วิธีปฏิบัติทางบัญชี และข้อมูลที่เป็นตัวเงินเท่านั้น

กระดาษทำการการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Scoring Sheet) ที่ใช้ประเมินระดับการเปิดเผยข้อมูลที่พัฒนาเสร็จ ประกอบด้วยรายการทั้งหมด 42 รายการ (ดูภาคผนวก ฉ. และภาคผนวก ช.) แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ได้ 15 หมวดหมู่ ตามที่ได้มีการกำหนดให้

มีการเปิดเผยในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เพื่อจัดกลุ่มรายการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเข้าไว้ในกลุ่มเดียวกัน และมีจำนวนรายการทั้งหมด 42 รายการ ซึ่งนำมาแบ่งเป็นรายการหลัก (Main Items) และรายการรอง (Sub-Items) โดยรายการหลักจะเป็นหัวข้อใหญ่ที่ครอบคลุมรายการรองไว้ทั้งหมด ในขณะที่รายการรองเป็นรายละเอียดที่อธิบายถึงรายการหลัก ซึ่งแต่ละธนาคารจะเปิดเผยรายการรองเหล่านี้ในระดับที่แตกต่างกัน การที่ต้องแบ่งรายการออกเป็นรายการหลักและรายการรอง เนื่องจากระดับความละเอียดของการเปิดเผยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้พิจารณาจากความครอบคลุมในรายละเอียดของแต่ละรายการ ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการให้คะแนนรายละเอียดของแต่ละรายการหลัก จึงจำเป็นต้องมีการแบ่งรายละเอียดของรายการหลักออกเป็นรายการรอง เพราะรายการรอง 1 รายการ หมายถึงรายละเอียดของรายการหลัก 1 ระดับ เช่น

รายการหลัก ได้แก่ ด้านความเสี่ยง

รายการรอง ได้แก่ ความเสี่ยงด้านราคา ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย
ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ความเสี่ยงจากตลาด
ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง
ความเสี่ยงในการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข การกระจุกตัวที่
สำคัญของความเสี่ยง

จะเห็นได้ว่ารายการรองเหล่านี้เป็นรายการที่อธิบายละเอียดของความเสี่ยงที่เป็นรายการหลัก ดังนั้นหากบริษัทเปิดเผยข้อมูลรายการรองมาก แสดงว่าธนาคารเปิดเผยข้อมูลรายการหลักได้ครอบคลุมรายละเอียดมาก ซึ่งทำให้ได้รับคะแนนระดับความละเอียดการเปิดเผยข้อมูลที่สูงขึ้นด้วย นั่นคือ หากธนาคารสามารถอธิบายรายละเอียดของรายการหลักได้ดีมากเพียงใด จะส่งผลให้การเปิดเผยข้อมูลมีระดับการเปิดเผยสูงยิ่งขึ้น

2.2 หลักเกณฑ์การให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล

การให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูลจะทำโดยการจัดส่งกระดาษทำการการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Scoring Sheet) ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งรวมอยู่ในแบบสอบถามส่วนที่ 3 ที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้มอบหมายให้ผู้จัดการฝ่ายบัญชีตอบคำถาม และตรวจสอบว่าธนาคารได้มีการเปิดเผยรายการต่าง ๆ ในหัวข้อเครื่องมือทางการเงินในหมายเหตุประกอบงบการเงินประจำปี 2545 และมีรายละเอียดของข้อมูลในระดับมากน้อยเพียงใด (5 = เปิดเผยมากที่สุด 0 = ไม่เปิดเผย)

ทั้งนี้ ดัชนีคะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Score) ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบ การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินจากหมายเหตุประกอบงบการเงินในปี 2543-2545 ซึ่งดัชนี ที่จะพัฒนาขึ้นมีวิธีการให้คะแนนแบบ Dichotomous หรือการให้คะแนนแบบ 2 ทาง กล่าวคือ หากในหมายเหตุประกอบงบการเงิน มีการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินตามรายการที่ กำหนดไว้ในกระดาษทำการการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Scoring Sheet) ธนาคารจะได้รับคะแนนเท่ากับ 1 แต่ในทางตรงกันข้าม หากไม่มีการเปิดเผยรายการตามที่กำหนด ไว้ ธนาคารจะได้รับคะแนนเท่ากับ 0 การให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะนี้ถูกนำมาใช้ใน งานวิจัยของ Buzby (1972); Chow และ Wong-Baren (1987); Wallace (1988); Cooke (1989); Raffournier (1995); Juhmani (2000) และ Eng และ Mak (2003)

จากนั้นนำผลการประเมินของผู้วิจัย มาให้คะแนนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินของผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีของแต่ละธนาคารสามารถนำ ผลการประเมินมาเปรียบเทียบกับผลการประเมินการเปิดเผยข้อมูลของผู้วิจัย ขณะเดียวกัน สามารถใช้ ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลด้านระดับความเห็นด้านการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของแต่ละ ธนาคาร การที่ผู้บริหารระดับสูงมักมอบหน้าที่ให้ผู้จัดการฝ่ายบัญชีเป็นผู้ประเมินผลการเปิดเผย ข้อมูล เนื่องจากผู้จัดฝ่ายการบัญชีมีความรับผิดชอบโดยตรงในการจัดหาข้อมูลที่ต้องเปิดเผยใน งบการเงินของธนาคาร จึงเป็นผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจว่าธนาคารเปิดเผยข้อมูลรายการใดบ้าง ครอบคลุมรายละเอียดเพียงใด รวมทั้งสามารถตีความหมายของรายการที่เปิดเผยเปรียบเทียบกับ รายการที่อยู่ในกระดาษทำการการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Scoring Sheet) ได้ อย่างชัดเจน ดังนั้นผลการประเมินความเห็นต่อการเปิดเผยข้อมูลน่าจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่า การให้ผู้วิจัยประเมิน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับดุลยพินิจส่วนตัว (Subjectivity) ในการ ตัดสินใจว่ารายการใดเกี่ยวข้องกับลักษณะการดำเนินงานของธนาคารหรือไม่ ซึ่งอาจทำให้ผล ประเมินมีข้อผิดพลาดและขาดความน่าเชื่อถือได้ ในขณะเดียวกันข้อมูลที่ได้รับจากการตรวจสอบ การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน (ในหมายเหตุประกอบงบการเงินระหว่างปี 2543-2545) โดยการใช้ดัชนีคะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Score) จะนำไปคำนวณหาดัชนีการ เปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) ต่อไป

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าดัชนีการเปิดเผยข้อมูลที่จะพัฒนาขึ้นนั้นมีรูปแบบไม่ ถ่วงน้ำหนักความสำคัญของแต่ละรายการ แต่น้ำหนักจะถูกเฉลี่ยไปให้กับทุกรายการอย่างเท่า เทียมกัน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเกี่ยวกับดุลยพินิจส่วนตัว (Subjectivity) ของแต่ละบุคคลในการ

กำหนดน้ำหนัก อันอาจทำให้น้ำหนักที่กำหนดขึ้นมีข้อผิดพลาดและส่งผลให้ผลลัพธ์ที่คำนวณได้ผิดพลาดไปด้วย จากงานวิจัยของ Botosan และ Plumlee (2002) กล่าวว่าที่ ต้องมีการถ่วงน้ำหนัก เพราะว่าแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระดับการเปิดเผยข้อมูลและต้นทุนเงินทุนจะมาจาก 3 แหล่ง คือ รายงานประจำปี รายงานรายไตรมาส และ แหล่งอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ถือว่าข้อมูลใน รายงานประจำปี ซึ่งรวมถึงงบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินมีข้อมูลละเอียดและชัดเจนที่สุด เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้แหล่งข้อมูลเฉพาะงบการเงินประจำปี จึงไม่ได้มีการถ่วงน้ำหนัก แหล่งข้อมูล เพราะใช้แหล่งข้อมูลเพียงแหล่งเดียวในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อทำการให้คะแนน การเปิดเผยข้อมูลตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว คะแนนรวมที่แต่ละบริษัทได้รับจริง (Actual Score: AS) สามารถแสดงในรูปแบบสมการดังนี้ (Cooke, 1989 และ Juhmani, 2000)

$$AS_y = \sum_{i=1}^m d_i$$

เมื่อ $d_i = 1$ เมื่อรายการรองที่ i ถูกเปิดเผย
 $= 0$ เมื่อรายการรองที่ i ไม่ถูกเปิดเผย
 $= N/A$ เมื่อรายการรองที่ i ไม่เกี่ยวข้องกับบริษัท
 $m = n$
 $y =$ ปีที่ออกงบการเงิน (2543, 2544, 2545)

เช่น รายการหลัก ได้แก่ ด้านความเสี่ยง
 รายการรอง ได้แก่ ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย
 ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน
 ความเสี่ยงจากตลาด
 ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ
 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง
 การกระจุกตัวที่สำคัญของความเสี่ยง

จากผลประเมินการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินแต่ละธนาคาร มีการให้คะแนนตามหลักเกณฑ์ คือ ถ้าในผลประเมินระบุว่าธนาคารมีการเปิดเผยรายการความเสี่ยง จะได้รับคะแนน 1 คะแนน และถ้าธนาคารมีการเปิดเผยความเสี่ยงด้านราคา ความเสี่ยงจากอัตรา

ดอกเบี้ย ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ความเสี่ยงจากตลาด ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ความเสี่ยงในการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข และการกระจุกตัวที่สำคัญของ ความเสี่ยง ธนาคารจะได้รับคะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 7 คะแนน (1 คะแนนจากการเปิดเผยรายการหลัก + 6 คะแนนจากการเปิดเผยรายการรอง) สำหรับการเปิดเผยรายการความเสี่ยงนี้ ในขณะที่เดียวกัน หากธนาคารเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงเพียงความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และการกระจุกตัว ที่สำคัญของความเสียหาย ธนาคารจะได้รับคะแนนเพียง 3 คะแนน (1 คะแนนจากการเปิดเผย รายการหลัก + 2 คะแนนจากการเปิดเผยรายการรอง) ดังนั้นธนาคารจะได้รับคะแนนเพิ่มขึ้นตาม ปริมาณรายการรองที่บริษัทเปิดเผย หากเปิดเผยรายการรองมากก็แสดงให้เห็นว่าธนาคารเปิดเผย ข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดมาก ดังนั้นธนาคารจะได้รับคะแนนมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าธนาคารมี ระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลในระดับที่สูงด้วย

2.3 วิธีคำนวณดัชนีการเปิดเผยข้อมูล

เมื่อให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดของแต่ละธนาคารแล้ว ดัชนีการเปิดเผย ข้อมูลก็จะถูกพัฒนาขึ้น เพื่อใช้วัดระดับความครอบคลุมในรายละเอียดของรายการเครื่องมือ ทางการเงินที่ธนาคารเปิดเผย ดัชนีวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลจะอยู่ในรูปอัตราส่วนของคะแนน รวมที่แต่ละธนาคารได้รับจริงกับคะแนนรวมสูงสุดที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งคะแนนรวมสูงสุดที่แต่ละ ธนาคารควรจะได้รับ (Maximum Score: MS) คือ ปริมาณรายการรองหรือปริมาณรายละเอียดที่ จำเป็นต้องเปิดเผยหรือที่คาดว่าจะเปิดเผย โดยที่ไม่รวมรายการที่ไม่เกี่ยวข้องกับธนาคาร (รายการ ที่มีการให้คะแนนเป็น N/A) ดังนั้น ธนาคารก็จะไม่ถูกลงโทษสำหรับการไม่เปิดเผยรายการที่ไม่ เกี่ยวข้องกับธนาคาร คะแนนรวมสูงสุดที่คาดว่าธนาคารจะได้รับนั้น สามารถเขียนสมการได้ดังนี้ (Cooke, 1989 และ Juhmani, 2000)

$$MS_y = \sum_{i=1}^n d_i$$

เมื่อ d = รายการรองที่เกี่ยวข้องกับบริษัท

N = จำนวนรายการรองทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับแต่ละบริษัท

, $n \leq 42$

y = ปีที่ออกงบการเงิน (2543, 2544 และ 2545)

ตัวอย่าง ถ้าธนาคารไม่มีการใช้ตราสารอนุพันธ์ในการป้องกันความเสี่ยง รายการ
 รองที่เกี่ยวข้องกับตราสารอนุพันธ์ในการป้องกันความเสี่ยง อาทิ ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย
 หรือความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน ก็จะไม่ถูกนำมารวมคำนวณหาคะแนน
 สูงสุดที่คาดว่าแต่ละบริษัทจะได้รับ เนื่องจากเป็นรายการที่ไม่เกี่ยวข้องกับบริษัท ซึ่งสำหรับ
 ตัวอย่างนี้บริษัทจะมีคะแนนรวมสูงสุดเท่ากับ 42 คะแนน และในทุก ๆ กรณีคะแนนรวมสูงสุด
 จะต้องมีค่าไม่เกิน 42 คะแนน โดยจะสามารถแสดงรายละเอียดข้อมูลทั้งหมดและคะแนนรวม
 สูงสุดที่แต่ละบริษัทควรจะได้รับ (Maximum Score: MS) หรือ คะแนนรวมที่คาดว่าจะได้รับ (Total
 Possible Disclosure Score) ได้ดังนี้

ตารางที่ 3.2 ดัชนีคะแนน (Disclosure Score)¹

หมวดที่	ข้อมูลเครื่องมือทางการเงินที่เปิดเผยม	คะแนน
1	ด้านความเสี่ยง	7
2	นโยบายการบริหารความเสี่ยง	4
3	ตัวเครื่องมือทางการเงิน	7
4	ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวน เวลา และกระแสเงินสดในอนาคต	1
5	การป้องกันความเสี่ยงของรายการที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	4
6	ราคาทุนมูลค่ายุติธรรม	1
7	จำนวนกำไร/ขาดทุนของตราสารประกันความเสี่ยงที่ยังไม่รับรู้หรือรอการตัด บัญชี (ไม่รวมรายการประกันความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น)	1
8	จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ารวมในบัญชีตราสารทางการเงินระหว่างปี	1
9	จำนวนเงินถัวเฉลี่ย	4
10	จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ายุติธรรมของตราสารทางการเงินในระหว่างปีที่จำนวน ในงบดุลต่างจากจำนวนที่มีระหว่างปี	1
11	จำนวนถัวเฉลี่ยวิเคราะห์ตามอายุสัญญาที่เหลือ	1
12	การวัดมูลค่า	3
13	จำนวนเงินต้นที่ใช้เป็นฐาน	1
14	ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	3
15	นโยบายของกิจการ	3
	รวมคะแนนที่คาดว่าจะได้รับ (Total Possible Disclosure Score)	42

¹ ประยุกต์จาก Disclosure Index Scoring Sheet ของ Chistine A. Botosan (1997).

ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลของแต่ละธนาคาร สามารถเขียนสมการได้ดังนี้ (Cooke, 1989 และ Juhmani, 2000)

$$\text{INDEX} = \frac{\text{AS}}{\text{MS}}$$

โดยที่ $0 \leq \text{INDEX} \leq 1$

เช่น ถ้าธนาคารได้รับคะแนนรวมทั้งหมดจากการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับ 10 คะแนน (AS=10) และคะแนนรวมสูงสุดสำหรับรายการที่ธนาคารจำเป็นต้องเปิดเผยเท่ากับ 42 คะแนน (MS=42) ดังนั้น ดัชนีวัดระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลของธนาคารจะเท่ากับ 0.238 นั่นคือ ธนาคารเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดเป็น 0.24 เท่าหรือคิดเป็น 24% ของรายละเอียดทั้งหมดที่ธนาคารจำเป็นต้องเปิดเผย

การตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 2 แห่ง คือ บริษัทเงินทุนฟินันซ่า จำกัด (มหาชน) และ บริษัทเงินทุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อความสะดวกต่อการเข้าใจ เพราะธุรกิจสถาบันการเงินมีลักษณะการประกอบธุรกิจที่ค่อนข้างซับซ้อนและมีการใช้คำศัพท์เฉพาะที่เข้าใจค่อนข้างยาก ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา (Relevance) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ในแง่ของคำตอบที่จะได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามนั้น ได้มีการนำข้อคิดเห็นที่สมควรมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้ประกอบการสัมภาษณ์ธนาคารพาณิชย์กลุ่มตัวอย่าง เพราะการเก็บรวบรวมข้อมูลหากเป็นไปได้ผู้วิจัยจะขอเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลและตัวแปรในงานวิจัย

1. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) : ระดับของการเปิดเผยข้อมูล

การวัดระดับของการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินในการศึกษาที่ผ่านมา มีความแตกต่างกันไป เช่น Buzby (1974) ใช้ความเพียงพอของข้อมูล (Adequacy) แทนระดับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล ในขณะที่ Barrett (1976); Wallace, Naser และ Mora (1994), Naser (1998) และ Chen และ Jaggi (2000) ใช้ความครอบคลุมในรายละเอียด (Comprehensiveness) ส่วน Courtis (1976) และ Whittred (1980) ใช้ความทันเวลาของข้อมูล (Timeliness) และ Alford และคนอื่น ๆ (1993) ใช้ความสามารถในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Informativeness) ในการอธิบายถึงระดับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล และนักวิจัยเหล่านี้ได้แนะนำว่าการวัดคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลควรวัดเป็นขอบเขตต่อเนื่องกันตั้งแต่แย่ที่สุดไปจนถึงดีที่สุด

Wallace และคนอื่น ๆ (1994) กล่าวว่า ความครอบคลุมในรายละเอียดถือเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของข้อมูลที่มีคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Imhoff (1992) ที่ว่า การบัญชีที่มีคุณภาพสูงจะมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการเปิดเผยข้อมูลอย่างละเอียดและเต็มที่ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้การวัดระดับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลจะพิจารณาจากความครอบคลุมในรายละเอียด หรือ Comprehensiveness ของแต่ละรายการ ซึ่งข้อมูลระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลจะวัดในรูปการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Score) แล้วนำมาคำนวณหาดัชนี (Index) โดยมีการให้คะแนนตามความลึกของข้อมูลแต่ละรายการที่ถูกเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน นั่นคือ หากบริษัทมีการเปิดเผยรายละเอียดของรายการหนึ่ง ๆ มากขึ้นบริษัทก็จะได้รับคะแนนเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้บริษัทมีคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลในระดับที่สูงขึ้นด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระดับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลเพื่อนำไปใช้ทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน โดยจะเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลจริง ที่ผู้วิจัยได้ทำในดัชนีการเปิดเผยข้อมูลกับผลสำรวจความคิดเห็นของผู้จัดทำงบการเงินที่มีต่อความสำคัญและความจำเป็นในการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินต่อไป จะมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระดาษทำการการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Scoring Sheet) ที่พัฒนาขึ้นเองจะจัดทำรวมอยู่ในแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยใช้ประกอบการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีของธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผู้บริหารประเมินว่าธนาคารได้เปิดเผยรายการต่าง ๆ ตามที่อยู่ในกระดาษทำการนี้ ในรายการใดบ้าง โดยกระดาษทำการที่ส่งไปนั้นจะประกอบด้วยรายการทั้งหมด 42 รายการ และมีตัวเลือกให้เลือกตอบ 6 ตัว คือ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด และ 0 = ไม่เปิดเผยและไม่เกี่ยวข้องกับธนาคาร

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลส่วนที่ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูล เครื่องมือทางการเงินในดัชนีคะแนนการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Score) จะนำไปคำนวณหาดัชนีการเปิดเผยข้อมูล โดยมาทำการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูลตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ หลังจากนั้นจึงมาคำนวณหาคะแนนรวมทั้งหมดของแต่ละบริษัทที่ได้รับจริง และนำผลประเมินการเปิดเผยข้อมูลของผู้จัดการฝ่ายบัญชีของแต่ละบริษัทตอบกลับมากำจัดทำระดับความเห็นต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคาร

ขั้นตอนที่ 3 คำนวณหาดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) โดยนำคะแนนรวมของการเปิดเผยข้อมูลของแต่ละบริษัทที่ได้รับจริงมาหารด้วยคะแนนสูงสุดของการเปิดเผยข้อมูลที่คาดว่าแต่ละบริษัทควรจะได้รับ ดังนั้นดัชนีการเปิดเผยข้อมูลจะอยู่ในรูปเปอร์เซ็นต์ของปริมาณรายละเอียดของข้อมูลที่บริษัทเปิดเผยจริงต่อปริมาณรายละเอียดสูงสุด

2. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) : ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล

2.1 ขนาดกิจการ (Firm Capitalization) : เป็นการวัดผลกระทบของขนาดกิจการที่มีต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ โดยงานวิจัยในอดีตได้วัดขนาดกิจการโดยใช้ สินทรัพย์รวม ยอดขาย/รายได้สุทธิ ราคาตลาดของหุ้นสามัญ (Chen และ Jaggi, 2000, Singhvi และ Desai, 1971 และ Chow และ Wong-Boren, 1987)

2.2 โครงสร้างการเป็นเจ้าของ (Ownership Structure) : เป็นการวัดผลกระทบของโครงสร้างการเป็นเจ้าของต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ โดยสามารถจำแนกโครงสร้างการเป็นเจ้าของของธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทยออกได้เป็น 1) ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ (รัฐวิสาหกิจ) 2) ธนาคารพาณิชย์เอกชน และ 3) ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ โดยพิจารณาจากสัดส่วนการถือหุ้น 10 อันดับแรก ซึ่งมีงานวิจัยของ

ตลาดหลักทรัพย์ฮ่องกง (Stock Exchange of Hong Kong : SEHK, 1996) ได้อธิบายว่าหากมีการถือหุ้นเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือบริษัทเกินกว่า 10% ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงของบริษัทถือว่ากลุ่มบุคคลหรือบริษัทนั้นเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมหรือบริหาร ซึ่งทาง Hong Kong Society of Accounting : HKSA (1997) แย้งว่าไม่ควรพิจารณาการถือหุ้นที่มีการเปิดเผยในรายงานประจำปีหรืองบการเงินเพราะอาจไม่ได้สะท้อนถึงจำนวนการถือหุ้นที่แท้จริง

สำหรับธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยสามารถจำแนกประเภทธนาคารได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ส่วนมากมีสัดส่วนการถือหุ้นเกิน 50% ของหุ้นที่ออกจำหน่ายและชำระแล้วของธนาคาร ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้จะวัดโครงสร้างการเป็นเจ้าของโดยใช้ตัวแปรเทียม หรือ Dummy คือ 1 = ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ 2 = ธนาคารพาณิชย์เอกชน และ 3 = ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ ทั้งนี้มีงานวิจัยหลายชิ้นได้มีการวัดโดยใช้สัดส่วนการถือหุ้นของแต่ละกลุ่มจากจำนวนหุ้นทั้งหมด แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูล ทำให้ไม่สามารถหาสัดส่วนการถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์เอกชนได้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้ Dummy ในการวัดโครงสร้างการเป็นเจ้าของ

2.3 โครงสร้างเงินทุน (Fund Structure) : เป็นการวัดผลกระทบของแหล่งเงินทุนต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ จากเหตุผลด้านความสัมพันธ์ของระดับการเปิดเผยข้อมูลและต้นทุนเงินทุน ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 มีงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการวัดความมีอิทธิพลของโครงสร้างเงินทุนของกิจการได้ใช้ตัวประมาณ (Proxy) แตกต่างกัน งานวิจัยครั้งนี้ได้วัดโครงสร้างเงินทุนโดยใช้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D.E. Ratio) (Eng และ Mak, 2003, Chow และ Wong-Boren, 1987 และ Singhvi และ Desai, 1971) ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลของ Fama และ Miller (1992), Jensen และ Meckling (1976) และ Smith และ Warner (1979) ที่ว่าต้นทุนตัวแทน (Agency Cost) จะสูงขึ้นในกิจการที่มีสัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนมาก

2.4 ประเภทสำนักงานสอบบัญชี (Auditor Reputation) : เป็นการวัดผลกระทบของประเภทสำนักงานสอบบัญชีที่มีต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ โดยจำแนกประเภทสำนักงานสอบบัญชีและให้ Dummy คือ 1 = กลุ่ม Big4 2 = ไม่ใช่ ซึ่งสอดคล้องกับการให้ใช้ตัวประมาณ (Proxy) ประเภทสำนักงานสอบบัญชีในงานวิจัยของ Eng และ Mak (2003), Chen และ Jaggi (2000) และ Singhvi และ Desai (1971)

2.5 ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) : เป็นการวัดผลกระทบของความสามารถในการทำกำไรหรือผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ที่มีต่อระดับการ

เปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งงานวิจัยในอดีตได้ใช้ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และ อัตรากำไรสุทธิ (Earning Margin) (Eng และ Mak, 2003 และ Singhvi และ Desai, 1971) เป็นตัววัดความสามารถในการทำกำไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้ตัวประมาณ (Proxy) เหล่านี้ในการวัดความสามารถในการทำกำไรของธนาคาร

2.6 โครงสร้างกรรมการอิสระ (Independent Director Structure) : เป็นการวัดเปอร์เซ็นต์กรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหารของธนาคาร ซึ่งเป็นการตรวจสอบการตระหนักและปฏิบัติตามแนวคิดบรรษัทภิบาลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ จากการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ของกรรมการอิสระที่ไม่มีส่วนร่วมกับการบริหาร (Independent Non-executive Director : IDNs) และการเปิดเผยข้อมูลของ Chen และ Jaggi (2000) พบว่า IDNs จะช่วยยกระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งจะสนับสนุนให้ผู้บริหารปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล และมีงานวิจัยอื่น ๆ อีกหลายชิ้นที่มีความเห็นสอดคล้องกัน เช่น Forker (1992) และ Baysinger และ Hopkinson (1990) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้สัดส่วนของกรรมการอิสระเป็นตัวประมาณ (Proxy) การปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล

3. ตัวแปรควบคุม (Control Variable) : อายุธนาคาร

จากการทบทวนวรรณกรรม การเพิ่มเติมของผู้วิจัย และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบด้านบัญชี สามารถสรุปตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) และตัวแปรควบคุม (Control Variable) พร้อมทั้งการวัดค่าที่ใช้ในการวิจัย ดังตารางที่ 3.3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.3 ความหมายและการวัดค่าของตัวแปร

ตัวแปร	ความหมาย	การวัดค่า
<i>Dependent variable</i>		
DISCORE	ระดับคะแนนการเปิดเผย (Index)	จำนวนคะแนนทั้งหมดที่วัดจากรายการที่มีการเปิดเผยในหัวข้อเครื่องมือทางการเงิน
<i>Independent variables</i>		
TASST	ขนาดกิจการ (+)	สินทรัพย์รวมของธนาคาร
NSALE	ขนาดกิจการ (+)	ยอดขายสุทธิหรือรายได้สุทธิ
OWNSTU	โครงสร้างการเป็นเจ้าของ (-)	Dummy 1 = ธนาคารรัฐ Dummy 2 = ธนาคารเอกชน Dummy 3 = ธนาคารต่างชาติ
DEBT	โครงสร้างเงินทุน (+)	หนี้สินทั้งหมดหารส่วนของผู้ถือหุ้น
AUDITOR	ประเภทสำนักงานสอบบัญชี (+)	Dummy 0 = ไม่ใช่กลุ่ม Big4 Dummy 1 = กลุ่ม Big4
ROE	ความสามารถในการทำกำไร (+)	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น
ROA	ความสามารถในการทำกำไร (+)	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์
PRMAG	ความสามารถในการทำกำไร (+)	อัตราส่วนกำไรสุทธิ
PIND	โครงสร้างกรรมการอิสระ (+)	เปอร์เซ็นต์ของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร
<i>Control variable</i>		
AGE	อายุธนาคาร	จำนวนปีที่ก่อตั้งธนาคาร

3. ความสำคัญของรายการต่อการตัดสินใจ

ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของรายการต่าง ๆ ต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุนรวบรวมจากรายการที่กำหนดให้ต้องเปิดเผยตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 48 เรื่อง การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน และได้พัฒนาแบบสอบถามขึ้น ซึ่งแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นจะใช้ประกอบการสัมภาษณ์ธนาคารพาณิชย์กลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ทุกครั้งที่สัมภาษณ์จะสอบถามผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีถึงความครบถ้วนของจำนวนรายการที่ได้กำหนดให้มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินว่าครอบคลุมรายการทั้งหมดที่ธนาคารมีหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริหารมักตอบว่ารายการที่กำหนดให้ต้องมีการเปิดเผยตามมาตรฐานการ

บัญชีมีความละเอียดมาก ทำให้บางรายการธนาคารไม่สามารถจัดเก็บหรือจัดทำข้อมูลได้ทันในการเปิดเผยข้อมูลในปีแรกที่กำหนดให้ต้องเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินตามมาตรฐานฉบับที่ 48 (งบการเงินปี 2543) แต่ในขณะเดียวกัน ธนาคารจะมีการจัดเก็บหรือจัดทำข้อมูลไว้ในการเปิดเผยข้อมูลในปีต่อไป แม้ว่างบการเงินประจำปีจะไม่ใช่แหล่งข้อมูลแหล่งเดียวที่มีการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน แต่เนื่องจากข้อมูลในงบการเงินเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุดที่นักลงทุนและผู้ถือหุ้นใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Globerman และ Simpleton, 2002) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน ที่มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินในงบการเงินประจำปีเป็นฐานข้อมูล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการติดต่อและเข้าสัมภาษณ์ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2546 เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการส่งงบการเงินประจำปี และส่งงบการเงินรายไตรมาสทำให้การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเพียง 14 ธนาคารต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควร

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การทำวิจัยครั้งนี้เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินตามการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 รูปแบบและแนวทางการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา

- การแจกแจงความถี่ เพื่อแจกแจงข้อมูลว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละหัวข้อเป็นจำนวนเท่าใด

- ร้อยละ เป็นการนำข้อมูลที่แจกแจงความถี่มาแสดงในรูปร้อยละ
- ค่าเฉลี่ย เป็นการนำข้อมูลที่เป็นจำนวนเงินมาแสดงในรูปค่าเฉลี่ย
- ฐานนิยม เป็นการนำข้อมูลที่เป็นจำนวนเงินมาแสดงในรูปฐานนิยม

2. สถิติเชิงอนุมาน

- การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อตรวจสอบทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม หรือระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน

- การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลและปัจจัยแวดล้อมที่กำหนด

- การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อป้องกันปัญหาการที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันหรือที่เรียกว่า ปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ซึ่งวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการแก้ปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) คือ การรวมตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน โดยการสร้างตัวแปรใหม่หรือเรียกว่าปัจจัย ทั้งนี้เนื่องจากเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) จะหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ของตัวแปรแต่ละคู่แล้วรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากไว้ในปัจจัยเดียวกัน จึงสามารถวิเคราะห์โครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่อยู่ในปัจจัยเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการติดต่อเข้าสัมภาษณ์ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 14 ธนาคาร ได้รับการอนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 9 แห่ง และมี 4 แห่งที่ได้ตอบแบบสอบถามแต่ไม่อนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์ ทั้งนี้มีธนาคาร 1 แห่งที่ไม่ตอบแบบสอบถามและไม่อนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์ คงเหลือธนาคารที่ให้ข้อมูลจำนวน 13 ธนาคาร หรือคิดเป็น 92.86% ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งหมด สำหรับข้อมูลทางการเงินผู้วิจัยสามารถตรวจสอบและเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากรายงานประจำปี และงบการเงินประจำปีตั้งแต่ปี 2543-2545 รวม 42 งบการเงิน

ข้อมูลทั่วไปธนาคาร

ข้อมูลทั่วไปของธนาคาร เช่น อายุธนาคาร โครงสร้างการเป็นเจ้าของ และสินทรัพย์รวม เป็นต้น ซึ่งแสดงในรูปตารางแจกแจงความถี่ที่มีรายละเอียดจำนวน และเปอร์เซ็นต์ตามลักษณะของธนาคารที่ตอบแบบสอบถามและจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในรายงานประจำปี 2545 ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลธนาคาร	จำนวนธนาคาร	เปอร์เซ็นต์
อายุธนาคาร	14	
<20 ปี	1	7.14%
21-40 ปี	2	14.29%
41-60 ปี	8	57.14%
61 ปีขึ้นไป	3	21.43%
โครงสร้างการเป็นเจ้าของ	14	
รัฐบาล	4	28.57%
เอกชน	6	42.86%
ต่างชาติ	4	28.57%
สินทรัพย์รวม	14	
< 100,000 ล้านบาท	3	21.43%
100,000-399,999 ล้านบาท	5	35.71%
>400,000 ล้านบาท	6	42.86%

ธนาคารพาณิชย์มีอายุโดยเฉลี่ย 53 ปี ส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 41-60 ปี (57.14%) ธนาคารพาณิชย์เกือบ 22% มีอายุเกิน 60 ปี โดยมีธนาคารแห่งหนึ่งอายุ 98 ปี ซึ่งเป็นธนาคารเอกชนขนาดใหญ่และมีสินทรัพย์รวมมากกว่า 400,000 ล้านบาท ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กว่า 40% เป็นธนาคารใหญ่คือ มีสินทรัพย์รวมมากกว่า 400,000 ล้านบาท

สามารถจำแนกประเภทธนาคารพาณิชย์ตามโครงสร้างการเป็นเจ้าของได้ดังนี้
 ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ 4 แห่ง (28.57%) (ธนาคารไทยธนาคาร บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (IFCT) ธนาคารกรุงไทย และธนาคารนครหลวงไทย) ธนาคารพาณิชย์เอกชน 6 แห่ง (42.86%) (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารธนาชาติ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารทหารไทย) และธนาคารพาณิชย์ต่างชาติหรือสาขาธนาคารพาณิชย์จากต่างประเทศจำนวน 4 แห่ง (28.57%) (ธนาคารเอเชีย ธนาคารดีบีเอสไทยท努 ธนาคารสแตนดาร์ดชาเตอร์นครธน และธนาคารยูโอบีวิรัตน์สิน)

เครื่องมือทางการเงินที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ในปัจจุบัน

ข้อมูลการใช้เครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 13 แห่ง ดังตารางที่ 4.2

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 เครื่องมือทางการเงินที่ธนาคารพาณิชย์ใช้

เครื่องมือทางการเงิน	Mean(S.D.)	ใช่ (1)	ไม่ใช่ (0)
Common Stock	1(0)	13(100%)	
Preferred Stock	0.54(0.52)	7(53.85%)	6(46.15%)
Convertible Bond	0.46(0.52)	6(46.15%)	7(53.85%)
Warrant	0.38(0.51)	5(38.46%)	8(61.54%)
Stock Option	0.08(0.28)	1(7.69%)	12(92.31%)
Currency Option	0.38(0.51)	5(38.46%)	8(61.54%)
Index Option	0.15(0.38)	2(15.38%)	11(84.62%)
Future Option	0.15(0.38)	2(15.38%)	11(84.62%)
Interest rate Option	0.31(0.48)	2(15.38%)	11(84.62%)
Currency Swap	0.77(0.44)	10(76.92%)	3(23.08%)
Interest rate Swap	0.85(0.38)	11(84.62%)	2(15.38%)
Future Contract	0.46(0.52)	6(46.15%)	7(53.85%)
Forward rate Agreement	0.62(0.51)	8(61.54%)	5(38.46%)
Floating rate Note	0.69(0.48)	9(69.23%)	4(30.77%)

จากการสำรวจพบว่าธนาคารพาณิชย์ทุกแห่ง (100%) จะมีการออกหุ้นสามัญ (Common Stock) ธนาคารพาณิชย์ประมาณ 50% มีการออกหุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stock) และใช้ตราสารอนุพันธ์สัญญาล่วงหน้า (Future Contract) นอกจากนี้ธนาคาร 10 แห่ง (76.92%) ใช้ตราสารอนุพันธ์ประเภทสัญญาอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Currency Swap) ในขณะที่ธนาคารกว่า 85% (11 แห่ง) มีการป้องกันความเสี่ยงโดยใช้สัญญาอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Swap) สำหรับสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (Forward Rate Agreement) และ Floating Rate Note ธนาคารกว่า 60% (8 แห่ง) และ 70% (9 แห่ง) ตามลำดับ มีการใช้ตราสารอนุพันธ์ประเภทนี้ในการป้องกันความเสี่ยงด้านความผันผวนของค่าเงินบาท นอกจากนี้มีธนาคาร 3 แห่ง มีการใช้เครื่องมือทางการเงินประเภทตราสารอนุพันธ์อื่น ๆ เช่น Derivative&Asset Swap เป็นต้น

การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

ตารางที่ 4.3 แสดงระดับความเห็นด้านการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในหมายเหตุประกอบงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งผู้จัดการฝ่ายบัญชีธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ประเมิน จากข้อมูลที่มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินประจำปี 2545

ธนาคารที่ตอบแบบสอบถาม 50% ให้ความเห็นว่าธนาคารมีการเปิดเผยข้อมูลในระดับมากสำหรับ 1)ด้านความเสี่ยงด้านตลาด 2)นโยบายการบริหารความเสี่ยงด้านการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้นของผู้บริหาร และ 3)เกณฑ์ในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์หนี้สินทางการเงิน และมีระดับความเห็นต่อการเปิดเผยในระดับปานกลางสำหรับ 1)ด้านการเปิดเผยนโยบายการบัญชีในการโอนตราสารทางการเงิน และ 2)การได้มาหรือการออกตามตราสารทางการเงินซึ่งอัตราดอกเบี้ยต่างจากอัตราดอกเบี้ยในตลาด

ธนาคารที่ตอบแบบสอบถามประมาณ 60% ให้ความเห็นว่าธนาคารมีการเปิดเผยข้อมูลระดับมากใน 4 ด้าน คือ 1)ด้านความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ 2)ราคาทุนมูลค่ายุติธรรม 3)จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ารวมในบัญชีตราสารทางการเงินระหว่างปี และ 4)การประยุกต์ใช้เกณฑ์การวัดมูลค่า และมีความเห็นว่าเปิดเผยข้อมูลระดับปานกลางใน 11 ด้าน คือ 1)ด้านนโยบายการบริหารความเสี่ยงด้านลักษณะ 2)ขอบเขตที่กิจการมีการใช้เครื่องมือทางการเงิน 3)วัตถุประสงค์ของการใช้ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับรายการ 4)นโยบายการบัญชีในการได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินที่มีส่วนหนึ่งของรายการเกี่ยวข้องกัน 5)การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยง 6)คำอธิบายเกี่ยวกับรายการบัญชีที่คาดว่าจะเกิด 7)จำนวนเงินของกำไรหรือรายการขาดทุนที่รอการตัดบัญชี 8)จำนวนกำไรหรือขาดทุนของตราสารป้องกันความเสี่ยงที่ยังไม่รับรู้หรือรอการตัดบัญชี 9)จำนวนเงินต้นถัวเฉลี่ยของตราสารทางการเงินที่ยังไม่รับรู้ในงบดุล 10)ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดหากคู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข และ 11)ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากหลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นหากจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระไม่มีมูลค่าต่อกิจการ

นอกจากนี้ ธนาคารที่ตอบแบบสอบถามประมาณ 70% มีความเห็นว่าระดับการเปิดเผยมากใน 3 ด้าน คือ 1)ด้านความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย 2)ด้านความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน และ 3)ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง

ตารางที่ 4.3 ความเห็นการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

ข้อมูลที่เปิดเผย	N	Mean(S.D.)	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)
1. ด้านความเสี่ยง						
1.1 ความเสี่ยงด้านราคา						
1.1.1 ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย	12	3.83(0.58)	1(8.33%)	8(66.67%)	3(25%)	
1.1.2 ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน	12	3.83(0.58)	1(8.33%)	8(66.67%)	3(25%)	
1.1.3 ความเสี่ยงจากตลาด	10	3.50(0.53)		5(50%)	5(50%)	
1.2 ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ	12	3.75(0.62)	1(8.33%)	7(58.33%)	4(33.33%)	
1.3 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง	11	3.91(0.54)	1(9.09%)	8(72.73%)	2(18.18%)	
1.4 การระงับตัวที่สำคัญของความเสี่ยง	11	3.45(0.93)	1(9.09%)	5(45.45%)	3(27.27%)	2(18.18%)
2. นโยบายการบริหารความเสี่ยง						
2.1 ลักษณะ ขอบเขตที่กิจการมีการใช้เครื่องมือทางการเงิน	12	3.33(0.78)	1(8.33%)	3(25%)	7(58.33%)	1(8.33%)
2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับรายการ	12	3.33(0.78)	1(8.33%)	3(25%)	7(58.33%)	1(8.33%)
2.3 นโยบายของผู้บริหารในการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	12	3.67(0.65)	1(8.33%)	6(50%)	5(41.67%)	
3. ตัวเครื่องมือทางการเงิน						
3.1 เงินใจ	11	3.27(0.9)	1(9.09%)	3(27.27%)	5(45.45%)	2(18.18%)
3.2 ข้อตกลง	11	3.27(0.9)	1(9.09%)	3(27.27%)	5(45.45%)	2(18.18%)
3.3 นโยบายการบัญชี						
3.3.1 การโอนตราสารทางการเงิน	10	3.6(0.7)	1(10%)	4(40%)	5(50%)	
3.3.2 การได้มาหรือการออกตราสารที่มีรายการเกี่ยวข้องกัน	9	3.33(0.87)	1(11.11%)	2(22.22%)	5(55.56%)	1(11.11%)
3.3.3 การได้มาหรือการออกตราสารเพื่อป้องกันความเสี่ยง	9	3.33(0.87)	1(11.11%)	2(22.22%)	5(55.56%)	1(11.11%)
3.3.4 การได้มาหรือการออกตราสารซึ่งอัตราดอกเบี้ยต่างจากตลาด	10	3.40(0.84)	1(10%)	3(30%)	5(50%)	1(10%)
4. ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวน เวลา และกระแสเงินสดในอนาคต	11	3.00(0.77)		3(27.27%)	5(45.45%)	3(27.27%)
5. การป้องกันความเสี่ยงของรายการที่คาดว่าจะเกิด						
5.1 การให้คำอธิบายเกี่ยวกับรายการบัญชีที่คาดว่าจะเกิด	8	3.13(0.64)		2(25%)	5(62.50%)	1(12.50%)
5.2 คำอธิบายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยง	10	3.30(0.67)		4(40%)	5(50%)	1(10%)
5.3 จำนวนเงินของกำไรหรือรายการขาดทุนที่รอการตัดบัญชี	7	3.14(0.69)		2(28.57%)	4(57.14%)	1(14.29%)
6. ราคาทุนมูลค่ายุติธรรม	12	4.08(0.67)	3(25%)	7(58.33%)	2(16.67%)	
7. กำไร/ขาดทุนตราสารประกันความเสี่ยงที่ยังไม่รับรู้หรือการตัดบัญชี	5	3.40(0.55)		2(40%)	3(60%)	
8. จำนวนตัวเฉลี่ยมูลค่ารวมในบัญชีตราสารทางการเงินระหว่างปี	10	3.40(0.84)		6(60%)	2(20%)	2(20%)
9. จำนวนเงินถัวเฉลี่ย						
9.1 เงินต้นของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล	9	3.22(0.67)		3(33.33%)	5(55.56%)	1(11.11%)
9.2 มูลค่าที่ตราไว้ของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล	8	3.25(0.71)		3(37.50%)	4(50%)	1(12.50%)
9.3 จำนวนเงินที่ตกลงกันของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล	9	3.33(0.71)		4(44.44%)	4(44.44%)	1(11.11%)
10. ตัวเฉลี่ยมูลค่ายุติธรรมตราสารที่จำนวนในงบดุลต่างจากจำนวนที่มี	10	3.10(0.99)	1(10%)	2(20%)	4(40%)	3(30%)
11. จำนวนตัวเฉลี่ยวิเคราะห์ตามอายุสัญญาที่เหลือ	12	3.58(1.16)	3(25%)	4(33.33%)	2(16.67%)	3(25%)
12. การวัดมูลค่า						
12.1 เกณฑ์ในการวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงิน	12	3.50(0.90)	1(8.33%)	6(50%)	3(25%)	2(16.67%)
12.2 วิธีประยุกต์ใช้	9	3.33(0.87)		5(55.56%)	2(22.22%)	2(22.22%)
13. จำนวนเงินต้นที่ใช้เป็นฐาน	11	3.64(1.03)	2(18.18%)	5(45.45%)	2(18.18%)	2(18.18%)
14. ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหาก						
14.1 คู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข	9	3.00(0.71)		2(22.22%)	5(55.56%)	2(22.22%)
14.2 หลักประกันหรือหลักทรัพย์จำนวนเงินที่ถึงกำหนดไม่มีมูลค่า	7	2.86(0.69)		1(14.29%)	4(57.14%)	2(28.57%)
15. นโยบายของกิจการในการ						
15.1 เรียกหลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นในการตกลงทำสัญญา	8	2.88(0.83)		2(25%)	3(37.50%)	3(37.50%)
15.2 คำอธิบายหลักประกันที่ใช้ในการทำสัญญา	8	2.88(0.83)		2(25%)	3(37.50%)	3(37.50%)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล

จากการให้ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีแสดงความเห็นต่อระดับความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่แสดงในงบการเงินประจำปี 2545 ของธนาคารที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 13 แห่ง สามารถแสดงผลการสำรวจได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

ปัจจัย	N	Mean(S.D.)	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ขนาดบริษัท*	13	3.85(0.80)	3(23.08%)	5(38.46%)	5(38.46%)		
นโยบายการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหาร	13	4.23(0.93)	6(46.15%)	5(38.46%)	1(7.69%)	1(7.69%)	
แนวคิดด้านบรรษัทภิบาล*	13	4.23(0.83)	6(46.15%)	4(30.77%)	3(23.08%)		
โครงสร้างเงินทุน*	13	3.08(1.12)	1(7.69%)	4(30.77%)	4(30.77%)	3(23.08%)	1(7.69%)
อัตราส่วนเจ้าหนี้ต่างประเทศ	12	3(1.04)		5(41.67%)	3(25%)	3(25%)	1(8.33%)
ผลการดำเนินงาน*	12	3.33(1.07)	1(8.33%)	5(41.67%)	4(33.33%)	1(8.33%)	1(8.33%)
การร่วมทุนกับต่างชาติ*	12	3.17(1.19)		7(58.33%)	2(16.67%)	1(8.33%)	2(16.67%)
สำนักงานสอบบัญชี*	13	4(0.71)	3(23.08%)	7(53.85%)	3(23.08%)		
ลักษณะการเปิดเผยข้อมูลของคู่แข่ง	13	3.69(0.85)	2(15.38%)	6(46.15%)	4(30.77%)	1(7.69%)	
กฎหมายและระเบียบของ กต. และ ก.บช.	13	4.08(1.04)	4(30.77%)	8(61.54%)			1(7.69%)

*เป็นตัวแปรที่ใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ธนาคารที่ตอบแบบสอบถามเกือบ 50% (6 แห่ง) มีความเห็นว่านโยบายการเปิดเผยของผู้บริหารและแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลมากที่สุด ส่วนอัตราส่วนเจ้าหนี้ต่างประเทศและผลการดำเนินงาน ธนาคารที่ตอบแบบสอบถามกว่า 40% (5 แห่ง) มีความเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการระดับเปิดเผยข้อมูลมาก ในขณะที่ธนาคารผู้ตอบแบบสอบถาม 7 แห่ง และ 6 แห่ง ตามลำดับ มีความเห็นว่าประเภทสำนักงานสอบบัญชี และลักษณะการเปิดเผยข้อมูลของคู่แข่ง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการระดับเปิดเผยข้อมูลมากเช่นกัน นอกจากนี้ธนาคารผู้ตอบแบบสอบถามถึง 6 แห่ง (61.54%) และ 7 แห่ง (58.33%) ตามลำดับ มีความเห็นว่ากฎระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กต.) และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และการร่วมทุนกับต่างชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินมาก เป็นที่สังเกตว่าหากธนาคารพาณิชย์ที่ตอบแบบสอบถามเป็นธนาคารพาณิชย์ต่างชาติหรือเป็นสาขาของธนาคารพาณิชย์จากต่างประเทศ จะ

เห็นความสำคัญของปัจจัยด้านการร่วมนทุนกับต่างชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากธนาคารจะมีรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลเช่นเดียวกับสำนักงานใหญ่ในต่างประเทศ

การปฏิบัติตามแนวคิดบรรษัทภิบาล

จากการให้ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชี ซึ่งมีความรับผิดชอบด้านการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินของงบการเงินประจำปี 2545 ประเมินการปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลในแต่ละด้านของธนาคารพาณิชย์ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มธุรกิจธนาคารด้วยกัน ผลจากการประเมินสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ความเห็นด้านการปฏิบัติตามแนวคิดบรรษัทภิบาล

ด้านการปฏิบัติ	N	Mean(S.D.)	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)
ด้านการเปิดเผยข้อมูล	13	4.08(0.76)	4(30.77%)	6(46.15%)	3(23.08%)
ด้านการช่วยเหลือสังคม	13	4.00(0.71)	3(23.08%)	7(53.85%)	3(23.08%)
ด้านความซื่อสัตย์ต่อสังคม	13	4.66(0.66)	7(53.85%)	5(38.46%)	1(7.69%)
ด้านความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า	13	4.54(0.52)	7(53.85%)	6(46.15%)	
ด้านความซื่อสัตย์ต่อคู่แข่ง	13	4.08(0.76)	4(30.77%)	6(46.15%)	3(23.08%)

จากการประเมินการปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 13 แห่ง ธนาคาร 6 แห่ง (46.15%) และ 7 แห่ง (53.85%) ตามลำดับ มองว่ามีการปฏิบัติในระดับมากเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์อื่นในด้านการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส ด้านความซื่อสัตย์ต่อคู่แข่งหรือกลุ่มธุรกิจ และด้านการให้ความช่วยเหลือสังคม เช่น จัดโครงการช่วยเหลือเด็กและสตรี การบริจาคสิ่งของบรรเทาสาธารณภัย ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ 7 แห่ง (50%) ประเมินว่าปัจจุบันธนาคารมีระดับการปฏิบัติตามแนวคิดบรรษัทภิบาลมากที่สุดสำหรับในด้านความซื่อสัตย์ต่อสังคมและกลุ่มลูกค้า

อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ

จากข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 14 ธนาคาร ซึ่งรวบรวมจากข้อมูลทางการเงินที่แสดงในรายงานประจำปีและงบการเงินตั้งแต่ปี 2543-2545 ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ

ข้อมูลธนาคาร	จำนวนงบการเงิน	เปอร์เซ็นต์
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	41	
<-50.00%	5	12.20%
-49.09 ถึง -20.00 %	8	19.51%
-19.09 ถึง 0.00 %	11	26.83%
0.01 ถึง 20.00 %	15	36.59%
20.01 %ขึ้นไป	2	4.88%
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	42	
< -2.00 %	8	19.05%
-1.99 ถึง 0.00 %	14	33.33%
0.01 ถึง 0.50 %	11	26.19%
0.51 ถึง 1.00 %	7	16.67%
1.01 %ขึ้นไป	2	4.76%
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	41	
< 10.00 เท่า	3	7.32%
10.01 ถึง 15.00 เท่า	10	24.39%
15.01 ถึง 20.00 เท่า	8	19.15%
20.01 ถึง 25.00 เท่า	10	24.39%
25.01 เท่าขึ้นไป	10	24.39%

จากงบการเงิน 41 งบการเงินของธนาคารพาณิชย์ 14 แห่ง (งบการเงินธนาคารพาณิชย์ของรัฐขนาดเล็ก 1 แห่ง ซึ่งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินถือหุ้นใหญ่มีผลขาดทุนในปี 2543 จึงไม่สามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นได้) พบว่า งบการเงินกว่า 35% (15 งบการเงิน) มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity :

ROE) อยู่ระหว่าง 0.01-20% ในขณะที่งบการเงินกว่า 58% (24 งบการเงิน) มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นน้อยกว่า 0 โดยเฉพาะในปี 2543 ธนาคารพาณิชย์กว่า 10 แห่งมีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นน้อยกว่า 0 โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กที่เป็นสาขาธนาคารพาณิชย์จากประเทศสิงคโปร์แห่งหนึ่ง มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำที่สุด (-334.87%) ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ของรัฐขนาดใหญ่ 1 แห่ง มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูงถึง 116.32% และในปี 2544 มีธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาลขนาดกลางที่มีกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินถือหุ้นเกือบ 100% มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูงถึง 476.43% ทั้งนี้เนื่องจากการควบรวมกิจการกับธนาคารพาณิชย์เอกชนขนาดเล็กแห่งหนึ่ง ตามความเห็นชอบของธนาคารแห่งประเทศไทย ทำให้มีสัดส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นอย่างมาก

จากงบการเงินจำนวน 42 งบการเงิน ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 14 แห่ง ตั้งแต่ปี 2543-2545 พบว่างบการเงินกว่าหนึ่งในสาม (33.33%) แสดงอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Asset : ROA) อยู่ระหว่าง 0.01%-0.50% ในขณะที่มี 2 งบการเงินอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงกว่า 1% ซึ่งเป็นงบการเงินในปี 2543 (7.70%) และ 2544 (13.71%) ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐขนาดใหญ่และขนาดกลางอย่างละ 1 งบการเงิน ตามลำดับ

และจากงบการเงิน 41 งบการเงินของธนาคารพาณิชย์ 14 แห่ง (งบการเงินของธนาคารพาณิชย์ของรัฐขนาดเล็ก 1 แห่ง ซึ่งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินถือหุ้นใหญ่มีผลขาดทุนในปี 2543 จึงไม่สามารถคำนวณอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น) งบการเงินเกือบครึ่ง (48.78%) แสดงอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Total Debt to Total Equity : D.E Ratio) มากกว่า 20 เท่า และในจำนวนนี้มี 10 งบการเงินที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมากกว่า 25 เท่า ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์เอกชนขนาดใหญ่และขนาดกลาง 3 แห่ง และ 1 แห่งตามลำดับ

เปอร์เซ็นต์กรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหารธนาคาร

จากข้อมูลเปอร์เซ็นต์กรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหารที่ได้แสดงไว้ในรายงานประจำปี 2545 ของธนาคารพาณิชย์จำนวน 14 ธนาคาร ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 เปอร์เซ็นต์กรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหารธนาคาร

จำนวนคณะกรรมการ	เปอร์เซ็นต์กรรมการอิสระ	จำนวนธนาคาร	เปอร์เซ็นต์
		<u>14</u>	
0 จาก 13 คน	0.00%	1	7.14%
1 จาก 21 คน	4.76%	1	7.14%
2 จาก 13 คน	15.38%	1	7.14%
3 จาก 14 คน	21.43%	3	21.43%
3 จาก 12 คน	25.00%	3	21.43%
3 จาก 11 คน	27.27%	1	7.14%
3 จาก 10 คน	30.00%	1	7.14%
5 จาก 14 คน	35.71%	1	7.14%
5 จาก 11 คน	45.45%	1	7.14%
9 จาก 16 คน	56.25%	1	7.14%

จากสัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหารที่แสดงเป็นเปอร์เซ็นต์

กรรมการอิสระ (Independent Non-executive Directors : INDs) ในคณะกรรมการบริหารของธนาคารของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 14 ธนาคาร เนื่องจากการมี INDs ในสัดส่วนที่มากแสดงถึงการถ่วงดุลอำนาจของคณะกรรมการบริหารธนาคารในการบริหารงานมีความโปร่งใสและมีการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลแนวทางหนึ่ง พบว่าธนาคารพาณิชย์ที่มีสัดส่วนของ INDs ในคณะกรรมการบริหารธนาคารมากกว่า 1 ใน 3 (33.33%) มี 3 ธนาคาร (27.08%) ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์กว่า 50% (8 แห่ง) มีสัดส่วน INDs ในคณะกรรมการบริหารธนาคารระหว่าง 20-30% ในขณะที่มีธนาคารพาณิชย์เอกชนขนาดกลาง 1 แห่ง (7.69%) ที่ถือถือหุ้นใหญ่โดยกองทัพพบว่ามี INDs ในคณะกรรมการบริหารธนาคารเพียง 1 คน หรือคิดเป็น 4.76% ของคณะกรรมการบริหารธนาคาร นอกจากนี้มีธนาคารขนาดใหญ่ของรัฐอีก 1 แห่งที่ไม่มีกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร แต่จะมีประธานกรรมการตรวจสอบและกรรมการตรวจสอบอย่างละ 1 คน ซึ่งจะรับผิดชอบในการสอบทานความถูกต้องและเพียงพอของรายงานทางการเงิน ระบบการควบคุมภายใน (Internal Control) และการตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ตลอดจนสอบทานให้ธนาคารมีการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจธนาคาร ซึ่งความรับผิดชอบไม่แตกต่างจากความรับผิดชอบของ

กรรมการอิสระมากนัก แต่อย่างไรก็ตามถือว่าไม่ได้แยกตำแหน่งออกมาอย่างชัดเจนดังเช่น ธนาคารพาณิชย์อื่น จึงไม่นับรวมกรรมการตรวจสอบเป็นกรรมการอิสระของธนาคาร

ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล

จากการตรวจสอบหาคะแนนการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินซึ่งสรุปผลออกมาในรูปดัชนีที่ได้คำนวณตามสูตรการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูลของ Cooke (1989) และ Juhmani (2000) ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นสามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล

ข้อมูลธนาคาร	จำนวนงบการเงิน	เปอร์เซ็นต์
ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล	42	
< 0.30	4	9.52%
0.31 ถึง 0.50	5	11.90%
0.51 ถึง 0.70	23	54.76%
0.71 ถึง 0.90	3	7.14%
0.91 ขึ้นไป	7	16.67%

จากการคำนวณหาดัชนีการเปิดเผยข้อมูลโดยพิจารณาดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) จากงบการเงินจำนวน 42 งบการเงิน พบว่างบการเงินเกือบ 55% มีดัชนีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ระหว่าง 0.51-0.70 นั่นคือมีการเปิดเผยข้อมูลประมาณ 51%-70% ของที่กำหนดให้เปิดเผยตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน ในขณะที่งบการเงินกว่า 16% มีการเปิดเผยข้อมูลสูงกว่า 90% ของข้อมูลเครื่องมือทางการเงินทั้งหมดที่ได้กำหนดให้เปิดเผยตามมาตรฐานการบัญชี ซึ่งในจำนวนนี้เป็นงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ของรัฐจำนวน 2 แห่ง ธนาคารพาณิชย์เอกชนขนาดใหญ่ 3 แห่ง และเป็นธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ 2 แห่งรวม 7 ธนาคาร

ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐทั้ง 2 แห่งดังกล่าว เป็นธนาคารที่ได้รับรางวัล Disclosure Report Award 2003 จากการประกวดบริษัทที่มีคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลที่สมควรได้รับรางวัลจำนวน 60 แห่งของทางสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาด

หลักทรัพย์ (กต.) ซึ่งถือว่าการได้รับรางวัล Disclosure Report Award 2003 นอกจากเป็นการสร้างชื่อเสียงและภาพพจน์ที่ดีแก่บริษัทเองแล้ว บริษัทยังจะได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆคือ 1) สามารถเสนอขายหลักทรัพย์ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น โดยการนำแบบ 56-1 นั้นไปปรับปรุงใช้เป็นแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์ (แบบ 69-1) 2) มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลบริษัทให้ประชาชนทั่วไปทราบทาง Web Site ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (กต.)

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรอิสระที่เป็นข้อมูลทางการเงินแต่ละตัว ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทางการเงินที่แสดงในรายงานประจำปีและหมายเหตุประกอบงบการเงินของงบการเงินประจำปี ส่วนคะแนนการเปิดเผยข้อมูลได้คำนวณออกมาในรูปแบบดัชนีการเปิดเผยข้อมูล จากข้อมูลเครื่องมือทางการเงินที่มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 จากข้อมูลในงบการเงินตั้งแต่ปี 2543-2545 ของธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 14 ธนาคาร ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 การแจกแจงของตัวแปรในการวิจัย

Variable	N	Max	Min	Mean	Std. Deviation
<i>Dependent Variable</i>					
DISCORE	42	1	0.07	0.62	0.24
<i>Independent Variable</i>					
TASST (Million Baht)	42	1,252,505.44	24,702.17	411,008.46	373,953.00
NSALE (Million Baht)	42	85,290.79	929.88	22,607.62	21,848.38
OWNSTU	42	2	0	1	0.77
DEBT	41	36	4	19.19	7.14
AUDITOR	42	1	0	0.74	0.45
ROE (%)	41	476	-335	-8	100.95
ROA (%)	42	13.71	-14.44	-0.51	3.72
PRMAG (%)	42	343.1	-206.22	-6.81	74.8
PIND (%)	39	56.25	4.76	27.24	12.61
<i>Control Variable</i>					
AGE	14	98	24	52.71	18.03

จากการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับ 0.62 นั่นคือมีการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินเป็นสัดส่วน 62% จากที่มีการกำหนดให้เปิดเผยตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน โดยช่วงกว้างของระดับคะแนนการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง (ที่อยู่ในรูปดัชนี) (DISCORE) มีระดับคะแนนการเปิดเผยสูงที่สุดที่ 1 (100%) และคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 0.07 (7%) ธนาคารพาณิชย์กลุ่มตัวอย่างมีสินทรัพย์รวมเฉลี่ย 411,008.46 ล้านบาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 22,607.62 ล้านบาท มีการกระจายของโครงสร้างการเป็นเจ้าของ (OWNSTU) ค่อนข้างมาก (77%) โดยแหล่งเงินทุนหลักโดยเฉลี่ยแล้วเกือบ 20% ของเงินทุนทั้งหมดมาจากการก่อหนี้

ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์กลุ่มตัวอย่างกว่า 74% ใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชี (AUDITOR) ในกลุ่ม Big4 (บริษัท เคพีเอ็มจี ออดิท (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท ดีลอยท์ ทัช โธมัทสு ไชยยศ จำกัด บริษัท พริซวอเตอร์เฮ้าส์ คูเปอร์ส เอบีเอเอส จำกัด และบริษัท สำนักงานเอ็นเอสที แอนด์ ยัง จำกัด) ในขณะที่ความสามารถในการทำกำไรค่อนข้างต่ำและมีการกระจายมาก โดยเฉลี่ยแล้วธนาคารพาณิชย์มีสัดส่วนกรรมการอิสระกว่า 27% ของคณะกรรมการบริการธนาคารทั้งหมด และคณะกรรมการบริหารธนาคารจะถือหุ้นค่อนข้างต่ำคือ 0.11%

การทดสอบสมมติฐาน

เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในการวิจัย (ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน) และตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูงเกิน 0.6 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งอาจเกิดปัญหาในการวิเคราะห์ความถดถอยเพื่อทดสอบสมมติฐานทางสถิติ จึงนำมาคำนวณค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์

โดยสามารถแบ่งตัวแปรออกได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้ 1) ตัวแปรตาม (Y) คือ ระดับการเปิดเผยข้อมูล (DISCORE) และ 2) ตัวแปรอิสระ (X) คือ สินทรัพย์รวม (TASST) และรายได้สุทธิ (NSALE) ใช้วัดขนาดธนาคาร โครงสร้างการเป็นเจ้าของ (OWNSTU) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DEBT) ใช้วัดโครงสร้างเงินทุนของธนาคาร ประเภทสำนักงานสอบบัญชี (AUDITOR) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และ

อัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG) ใช้วัดความสามารถในการทำกำไร สัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร (PIND) จึงมีการทดสอบหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ของตัวแปรดังกล่าวข้างต้น ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 เมทริกซ์สหสัมพันธ์

	DISCORE	TASST	NSALE	OWNSTU	DEBT	AUDITOR	ROE	ROA	PRMAG	PIND	AGE
DISCORE	1 42										
TASST	0.337* 0.029 42	1 42									
NSALE	0.293 0.060 42	0.980** 0.000 42	1 42								
OWNSTU	-0.128 0.420 42	-0.365* 0.017 42	-0.266 0.089 42	1 42							
DEBT	0.048 0.763 41	0.303 0.054 41	0.348* 0.026 41	-0.076 0.637 41	1 41						
AUDITOR	-0.056 0.724 42	-0.091 0.566 42	0.030 0.850 42	0.788** 0.000 42	0.081 0.615 41	1 42					
ROE	0.078 0.629 41	0.122 0.449 41	0.063 0.695 41	-0.363* 0.020 41	-0.180 0.260 41	-0.354* 0.023 41	1 41				
ROA	0.135 0.395 42	0.231 0.141 42	0.174 0.271 42	-0.389* 0.011 42	-0.153 0.341 41	-0.321* 0.038 42	0.963** 0.000 41	1 42			
PRMAG	0.141 0.373 42	0.213 0.176 42	0.156 0.323 42	-0.370* 0.016 42	-0.137 0.392 41	-0.328* 0.034 42	0.973** 0.000 41	0.973** 0.000 42	1 42		
PIND	0.110 0.505 39	0.229 0.161 39	0.256 0.116 39	-0.124 0.454 39	-0.299 0.068 38	0.095 0.565 39	0.114 0.495 38	0.185 0.260 39	0.146 0.375 39	1 39	
AGE	-0.003 0.987 42	-0.963 0.544 42	0.010 0.949 42	0.592** 0.000 42	0.155 0.334 41	0.557** 0.000 42	-0.416** 0.007 41	-0.356* 0.021 42	0.378* 0.014 42	-0.135 0.414 39	1 42

Coefficient, t-statistic

*p<=.05, **p<=.01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของระดับการเปิดเผยข้อมูล (DISCORE) และตัวแปรอิสระ พบว่าระดับการเปิดเผยข้อมูล (DISCORE) จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ 1)ขนาดกิจการ โดยตัวแปรที่ใช้คือ สินทรัพย์รวม (TASST) ($p = 0.337$) และรายได้ (NSALE) ($p = 0.293$) 2) แหล่งเงินทุน (DEBT) ($p = 0.048$) 3)ความสามารถในการทำกำไร โดยตัวแปรที่ใช้คือ ROE ($p = 0.078$) ROA ($p = 0.135$) และอัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG) ($p = 0.141$) 4) สัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการธนาคาร (PIND) ($p = 0.110$) ซึ่งใช้วัดโครงสร้างของกรรมการอิสระในคณะกรรมการธนาคาร ซึ่งจะสะท้อนต่อไปถึงการปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล

นอกจากนี้จากการทดสอบค่าสหสัมพันธ์ พบว่าระดับการเปิดเผยข้อมูล (DISCORE) จะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของ (OWNSTU) ($p = -0.128$) และสำนักงานสอบบัญชี (AUDITOR) ($P = -0.056$)

เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระรายคู่ พบว่าตัวแปรรายได้ (NSALE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสินทรัพย์รวมอย่างมาก ($p = 0.980$) และสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการบริหารธนาคาร ($p = 0.631$) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของ (OWNSTU) ($p = -0.365$) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 และสำนักงานสอบบัญชี ($p = 0.091$) ทั้งนี้ความสามารถในการทำกำไร ROE มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมากกับ ROA ($p = 0.963$) และอัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG) ($p = 0.973$) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 และ ROA ก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมากกับอัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG) ($p = 0.973$) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 เช่นกัน

การวิเคราะห์องค์ประกอบ

เนื่องจากตัวแปรมีความสัมพันธ์กันและมีจำนวนมากดังจะเห็นได้จากค่าสหสัมพันธ์ในตารางที่ 4.11 ทำให้ต้องมีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) หมุนแกนมุมฉากด้วยวิธี Varimax เพื่อสร้างปัจจัยใหม่ โดยทำการวิเคราะห์ในกลุ่มตัวแปรอิสระ (9 ตัว ดังกล่าวข้างต้น) สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ที่ได้เป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล จากทั้งหมด 9 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อระดับ

การเปิดเผยข้อมูลตัวอื่น ๆ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เช่น สินทรัพย์รวม (TASST) รายได้สุทธิ (NSALE) โครงสร้างการเป็นเจ้าของ (OWNSTU) เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การวัดค่าความเหมาะสมของข้อมูลในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินและปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลที่กำหนดต่าง ๆ พบว่า ข้อมูลชุดนี้มีค่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) เท่ากับ 0.614 ซึ่งมีค่ามาก (เข้าสู่หนึ่ง) หรือมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่าเหมาะสมที่จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล และจากการทดสอบสมมติฐาน Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลที่กำหนดต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.00 ดังนั้นจึงสามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

ขั้นที่ 3 การสกัดปัจจัย โดยใช้วิธี Principal Component Analysis (PCA) และผลการหมุนแกนปัจจัยแบบ Orthogonal Rotation โดยวิธี Varimax ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การอธิบายความแปรปรวน

กลุ่มปัจจัย	Eigenvalues	%ความแปรปรวน	%ความแปรปรวนสะสม
1	2.972	33.020	33.020
2	2.402	26.685	59.704
3	1.743	19.363	79.068
4	1.275	14.171	93.239

ค่า Eigenvalues เปรอ์เซ็นต์ความแปรปรวนที่อธิบายได้โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน และเปอร์เซ็นต์ความแปรปรวนสะสมของแต่ละปัจจัย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดแต่ละปัจจัยจากรายงานประจำปีและหมายเหตุประกอบงบการเงินของธนาคารพาณิชย์แต่ละปี ตั้งแต่ปี 2543-2545 พบว่า ข้อมูลชุดนี้สามารถแบ่งกลุ่มปัจจัยออกได้เป็น 4 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มปัจจัยจะมีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 (ค่า Eigenvalues หมายถึง ค่าความผันแปรหรือความแปรปรวนทั้งหมดในตัวแปรเดิมที่สามารถอธิบายได้โดยปัจจัย) ซึ่งกลุ่มปัจจัยทั้ง 4 กลุ่มนี้ สามารถอธิบายค่าแปรปรวนของปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินทั้ง 9 ตัวแปร ได้ 93.24% ซึ่งกลุ่มปัจจัยที่ 1 ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่ 3 และปัจจัยที่

4 สามารถอธิบายความผันแปรของปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินทั้ง 9 ตัวแปร ได้ 33.02%, 26.69%, 19.36% และ 14.17% ตามลำดับ

ขั้นที่ 4 การจัดกลุ่มปัจจัยของปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินทั้ง 9 ตัวแปร โดยมีหลักเกณฑ์ว่า ปัจจัยใดมีความสัมพันธ์กันมากจะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มปัจจัยเดียวกัน ส่วนปัจจัยที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มปัจจัยต่างกันจะไม่มีความสัมพันธ์หรือมีความสัมพันธ์กันน้อยมากไม่มีสาระสำคัญ ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปร

ตัวแปร	ปัจจัยที่ 1	ปัจจัยที่ 2	ปัจจัยที่ 3	ปัจจัยที่ 4
TASST	0.083	0.971	-0.023	0.075
NSALE	0.042	0.975	0.039	0.096
OWNSTU	-0.215	-0.229	0.901	-0.071
DEBT	-0.140	0.598	-0.133	-0.636
AUDITOR	-0.193	0.199	0.912	0.094
ROE	0.982	-0.021	-0.155	0.049
ROA	0.969	0.067	-0.160	0.093
PRMAG	0.975	0.048	-0.169	0.051
PIND	0.068	0.223	-0.034	0.910

จากเมทริกซ์น้ำหนักปัจจัยของตัวแปรบนกลุ่มปัจจัย หลังจากการหมุนแกน (Rotate Component Matrix) จากตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลสามารถลดตัวแปรอิสระจาก 9 ตัว เหลือเพียงกลุ่มปัจจัย 4 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ประกอบด้วยปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลความสามารถในการทำกำไร (Profitability) คือ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG)

ปัจจัยที่ 2 ประกอบด้วยปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล ขนาดกิจการ คือ สินทรัพย์รวม (TASST) และ รายได้สุทธิ (NSALE)

ปัจจัยที่ 3 ประกอบด้วยปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลโครงสร้างการเป็นเจ้าของ (OWNSTU) และประเภทสำนักงานสอบบัญชี (AUDITOR)

ปัจจัยที่ 4 ประกอบด้วยปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลโครงสร้างเงินทุน คือ โครงสร้างเงินทุน (DEBT) และโครงสร้างกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร (PIND)

ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงสมมติฐานจากที่ตั้งไว้ในบทที่ 1 จำนวน 7 ข้อ โดยสมมติฐานการวิจัยปรับเปลี่ยนจะมีความเหมาะสมกับปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลซึ่งมี 4 กลุ่มปัจจัย ดังรูปที่ 4.1 ซึ่งสามารถแสดงสมมติฐานการวิจัยที่ปรับเปลี่ยนตามการวิเคราะห์ปัจจัยดังนี้

H1 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร

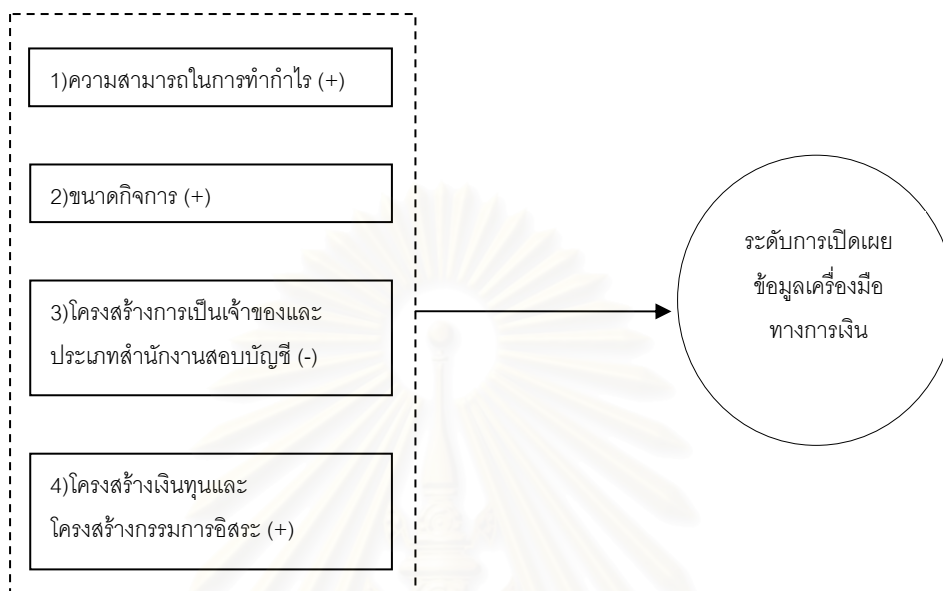
H2 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดกิจการ

H3 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์ลบกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของและประเภทสำนักงานสอบบัญชี

H4 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุนและโครงสร้างกรรมการอิสระ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 4.1 สมมติฐานการวิจัยที่ปรับเปลี่ยนตามการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เพื่อการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือการเงินกับปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล จึงต้องใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ซึ่งจะวิเคราะห์ความถดถอย 2 ครั้ง คือ 1)ทดสอบความสัมพันธ์จากค่า Factor Score โดยวิเคราะห์แยกเป็นกลุ่มปัจจัยจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ และ 2)ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละปัจจัย ซึ่งได้จัดทำ Multiple Ordinary Least Squares (OLS) Regression เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลและปัจจัยที่กำหนด ดังนี้

การทดสอบความถดถอย : 1) สมการถดถอยตัวแปรตามกลุ่มปัจจัย

$$\text{Model 1} \quad \text{DSCORE} = \beta_0 + \beta_1 F1 + \beta_2 F2 + \beta_3 F3 + \beta_4 F4 + \beta_4 \text{AGE} + \epsilon \quad (1.1)$$

$$\text{Model 2} \quad \text{DSCORE} = \beta_0 + \beta_1 F1 + \beta_2 F2 + \beta_4 F4 + \beta_4 \text{AGE} + \epsilon \quad (1.2)$$

$$\text{Model 3} \quad \text{DSCORE} = \beta_0 + \beta_1 F1 + \beta_2 F2 + \beta_4 F4 + \epsilon \quad (1.3)$$

$$\text{Model 4} \quad \text{DSCORE} = \beta_0 + \beta_1 F1 + \beta_2 F2 + \epsilon \quad (1.4)$$

$$\text{Model 5} \quad \text{DSCORE} = \beta_0 + \beta_2 F2 + \epsilon \quad (1.5)$$

เมื่อ

DSCORE ระดับคะแนนการเปิดเผย (Index)

Factor Score 1 (F1) ประกอบด้วย

ROA อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

ROE อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

RPMAG อัตราส่วนกำไรสุทธิ

Factor Score 2 (F2) ประกอบด้วย

TASST สินทรัพย์รวมของธนาคาร

NSALE ขายเป็นสุทธิหรือรายได้สุทธิ

Factor Score 3 (F3) ประกอบด้วย

OWNSTU โครงสร้างการเป็นเจ้าของ (1 = รัฐบาล 2 = เอกชน
3 = ต่างชาติ)

AUDITOR ประเภทสำนักงานสอบบัญชี (0 = ไม่ใช่กลุ่ม Big4
1 = กลุ่ม Big4)

Factor Score 4 (F4) ประกอบด้วย

DEBT โครงสร้างเงินทุน (อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น)

PIND เปอร์เซ็นต์กรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร

AGE อายุธนาคาร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยตัวแปรกลุ่มปัจจัย

Variable	Expected direction	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
<i>Independent variable</i>						
Factor 1 (F1)	+	0.139 (0.765)	0.128 (0.725)	0.106 (0.645)	0.106 (0.653)	
Factor 2 (F2)	+	0.258 (1.525)	0.261 (1.563)	0.266 (1.623)	0.266 (1.642)	0.266 (1.656)
Factor 3 (F3)	-	0.137 (-0.343)	0.128	0.114	0.109	0.106
Factor 4 (F4)	+	-0.065	0.081 (0.474)	0.076 (0.455)	0.067 (0.411)	
<i>Control variable</i>						
AGE	+/-	0.099 (0.481)	0.066 (0.368)			
F-Value		0.661	0.818	1.073	1.562	2.741
Adjusted R ²		-0.048	-0.020	0.006	0.029	0.045

a.Coefficient, t-statistics, p-value

*p<=.01, **p<=.05, ***p<=.10

พบว่า กลุ่มปัจจัยที่ 2 มีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินมากที่สุด (Beta = 0.226) ซึ่งประกอบด้วย สินทรัพย์รวม (TASST) รายได้สุทธิ (NSALE)

อันดับรองลงมาคือ กลุ่มปัจจัยที่ 1 (Beta = 0.106) ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรด้านความสามารถในการทำกำไร คือ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG)

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ 2 ซึ่งเป็นขนาดกิจการ สามารถอธิบายความผันแปรของระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินได้ 4.5% (Adjusted R² = 0.045) มีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูล แต่ไม่มีนัยสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งนี้ เนื่องจากการกำจัดกลุ่มตัวแปรเป็นกลุ่มปัจจัยตามการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปรมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้ผลการทดสอบความถดถอยที่ได้ อาจไม่ได้สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูล

(DISCORE) และตัวแปรอิสระ เนื่องจากตัวแปรอิสระเป็นกลุ่มปัจจัยและในกลุ่มปัจจัยอาจมีผลกระทบซึ่งกันและกัน ทำให้ผลการทดสอบไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงทดสอบความถดถอยใหม่โดยใช้ตัวแปรอิสระ 9 ตัวต่อไป

จากการวิเคราะห์ความถดถอยในสมการข้างต้น สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังตารางที่ 4.14 โดยพบว่าปฏิเสธสมมติฐานทั้ง 4 ข้อ ดังนี้

ตารางที่ 4.14 ผลการทดสอบสมมติฐานตัวแปรกลุ่มปัจจัย

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ (p<= 0.05)
H1 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร	ปฏิเสธ
H2 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดกิจการ	ปฏิเสธ
H3 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงลบโครงสร้างการเป็นเจ้าของและประเภทสำนักงานสอบบัญชี	ปฏิเสธ
H4 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุนและโครงสร้างกรรมการอิสระ	ปฏิเสธ

การทดสอบความถดถอย : 2) สมการถดถอยตัวแปรแต่ละปัจจัย

$$\text{Model 1} \quad \text{DISCORE} = \beta_0 + \beta_1 \text{TASST} + \beta_2 \text{NSALE} + \beta_3 \text{OWNSTU} + \beta_4 \text{DEBT} + \beta_5 \text{AUDITOR} + \beta_6 \text{ROE} + \beta_7 \text{ROA} + \beta_8 \text{PRMAG} + \beta_9 \text{PIND} + \beta_{10} \text{AGE} + \epsilon \quad (2.1)$$

$$\text{Model 2} \quad \text{DISCORE} = \beta_0 + \beta_1 \text{TASST} + \beta_2 \text{NSALE} + \beta_3 \text{OWNSTU} + \beta_4 \text{DEBT} + \beta_5 \text{AUDITOR} + \beta_6 \text{ROE} + \beta_7 \text{ROA} + \beta_8 \text{PRMAG} + \beta_{10} \text{AGE} + \epsilon \quad (2.2)$$

$$\text{Model 3} \quad \text{DScore} = \beta_0 + \beta_1 \text{TASST} + \beta_2 \text{NSALE} + \beta_3 \text{OWNSTU} + \beta_4 \text{DEBT} + \beta_5 \text{AUDITOR} + \beta_6 \text{ROE} + \beta_7 \text{ROA} + \beta_8 \text{PRMAG} + \epsilon \quad (2.3)$$

$$\text{Model 4} \quad \text{DScore} = \beta_0 + \beta_1 \text{TASST} + \beta_2 \text{NSALE} + \beta_3 \text{OWNSTU} + \beta_4 \text{DEBT} + \beta_6 \text{ROE} + \beta_7 \text{ROA} + \beta_8 \text{PRMAG} + \epsilon \quad (2.4)$$

$$\text{Model 5} \quad \text{DScore} = \beta_0 + \beta_1 \text{TASST} + \beta_2 \text{NSALE} + \beta_3 \text{OWNSTU} + \beta_6 \text{ROE} + \beta_7 \text{ROA} + \beta_8 \text{PRMAG} + \epsilon \quad (2.5)$$

$$\text{Model 6} \quad \text{DScore} = \beta_0 + \beta_1 \text{TASST} + \beta_2 \text{NSALE} + \beta_3 \text{OWNSTU} + \beta_6 \text{ROE} + \beta_8 \text{PRMAG} + \epsilon \quad (2.6)$$

$$\text{Model 7} \quad \text{DScore} = \beta_0 + \beta_1 \text{TASST} + \beta_2 \text{NSALE} + \beta_6 \text{ROE} + \beta_8 \text{PRMAG} + \epsilon \quad (2.7)$$

เมื่อ

DScore	ระดับคะแนนการเปิดเผย (Index)
TASST	สินทรัพย์รวมของธนาคาร
NSALE	ขายสุทธิหรือรายได้สุทธิ
OWNSTU	โครงสร้างการเป็นเจ้าของ
	Dummy 1 = ธนาคารรัฐ
	Dummy 2 = ธนาคารเอกชน
	Dummy 3 = ธนาคารต่างชาติ
DEBT	โครงสร้างเงินทุน (อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น)
AUDITOR	ประเภทสำนักงานสอบบัญชี
	Dummy 0 = ไม่ใช่กลุ่ม Big4
	Dummy 1 = กลุ่ม Big4
ROE	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น
ROA	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์
PRMAG	อัตราส่วนกำไรสุทธิ
PIND	โครงสร้างกรรมการอิสระ
AGE	อายุธนาคาร

ตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยตัวแปรแต่ละปัจจัย

Variable	Expected direction	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
<i>Independent variable</i>								
TASST	+	0.000 (2.540)**	0.000 (2.631)**	0.000 (2.685)**	0.000 (2.645)**	0.000 (2.608)**	0.000 (2.444)**	0.000 (2.120)**
NSALE	+	0.000 (-2.323)**	0.000 (-2.428)**	0.000 (-2.459)**	0.000 (-2.478)**	0.000 (-2.479)**	0 (-2.282)**	0.000 (-1.950)**
OWNSTU	-	0.146 (1.442)	0.144 (1.482)	0.145 (1.515)	0.081 (1.325)	0.086 (1.417)	0.072 (1.202)	
DEBT	+	-0.005 (-0.684)	-0.005 (-0.847)	-0.005 (-0.895)	-0.005 (-0.798)			
AUDITOR	+	-0.146 (-0.843)	-0.145 (-0.855)	-0.145 (-0.869)				
ROE	+	-0.008 (-2.732)**	-0.008 (-2.867)*	-0.008 (-2.955)*	-0.007 (-2.837)*	-0.007 (-2.754)*	-0.005 (-2.451)**	-0.005 (-2.267)**
ROA	+	0.069 (1.317)	0.070 (1.382)	0.070 (1.402)	0.057 (1.210)	0.058 (1.238)		
PRMAG	+	0.008 (2.278)**	0.008 (2.348)**	0.008 (2.447)**	0.008 (2.400)**	0.007 (2.304)**	0.008 (2.487)**	0.007 (2.271)**
PIND	+	0.000 (0.076)						
<i>Control variable</i>								
AGE	+/-	0.018 (0.319)	0.018 (0.326)					
F-Value		1.566	1.804	2.080	2.288	2.594	2.760	3.048
Adjusted R ²		0.133	0.164	0.189	0.196	0.205	0.192	0.181

a.Coefficient, t-statistics

*p<=.01, **p<=.05, ***p<=.10

จาก Model 1-7 แสดงการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูล และปัจจัยด้านต่าง ๆ แบ่งออกได้เป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดกิจการ (TASST, NSALE) โครงสร้างการเป็นเจ้าของ (OWNSTU) โครงสร้างเงินทุน (DEBT) ประเภทสำนักงานสอบบัญชี (AUDITOR) ความสามารถในการทำกำไร (ROE, ROA, PRMAG) โครงสร้างกรรมการอิสระ (PIND) และตัวแปรควบคุม อายุธนาคาร (AGE) ซึ่งสามารถสรุปผลได้ใน Model 7 พบว่าระดับ

การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินมีความสัมพันธ์กับขนาดกิจการ ความสามารถในการทำกำไรอย่างมีสาระสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 (ยกเว้นรายได้สุทธิ (NSALE) มีสาระสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10, $p = 0.06$) โดยอัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG) มีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลมากที่สุด ($Beta = 0.007$) รองลงมาคือ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ($Beta = -0.005$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.359 และมีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.181

โดยสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยตามที่ได้ตั้งไว้ในบทที่ 1 โดยพบว่ายอมรับสมมติฐานเพียง 2 ข้อเท่านั้น คือ

H1 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดกิจการอย่างมีสาระสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10

H2 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไรอย่างมีสาระสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากการวิเคราะห์ความถดถอยจากสมการถดถอยในแต่ละ Model โดยเฉพาะ Model 7 พบว่าระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดกิจการและความสามารถในการทำกำไร โดยสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยได้ดังตารางที่ 4.16

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบสมมติฐานตัวแปรแต่ละปัจจัย

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ (p<= 0.10)
H1 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดกิจการ	ยอมรับ
H2 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของ	ปฏิเสธ
H3 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุน	ปฏิเสธ
H4 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประเภทสำนักงานสอบบัญชี	ปฏิเสธ
H5 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร	ยอมรับ
H6 : ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างกรรมการอิสระ	ปฏิเสธ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 ซึ่งให้เห็นว่าระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน ในธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมหลายด้าน ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์ที่ตอบแบบสอบถามกว่า 50% มีอายุระหว่าง 41-60 ปี และในจำนวนนี้มี 3 ธนาคารที่มีอายุมากกว่า 61 ปี (21.43%) ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนกว่า 40 % เป็นธนาคารพาณิชย์เอกชน ซึ่งธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนส่วนใหญ่มีสินทรัพย์มากกว่า 400,000 ล้านบาท (42.86%) จัดอยู่ในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ตามเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย จากการสำรวจพบว่า ในประเทศไทยมีจำนวนธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนของรัฐและธนาคารพาณิชย์ต่างชาติเท่ากัน (4 แห่ง) ซึ่งธนาคารพาณิชย์ของรัฐ 3 ใน 4 แห่งนี้เป็นธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง ส่วนอีก 1 แห่งเป็นธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้รณรงค์ให้ธนาคารให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Governance) เมื่อสอบถามถึงการปฏิบัติตามแนวคิดนี้ในธนาคารกับผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีของธนาคาร คำตอบที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ธนาคารมุ่งเน้นในเรื่องการปฏิบัติที่ซื่อสัตย์ต่อกลุ่มลูกค้า (รวมถึงกลุ่มนักลงทุนและสังคม, 53.85%) ตลอดจนจะมีการเปิดเผยข้อมูลที่มีความถูกต้องและโปร่งใส ทั้งนี้คงความสามารถในการแข่งขันและสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อองค์กร

สำหรับเครื่องมือทางการเงินที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ ซึ่งมีความหลากหลายกันไปในแต่ละธนาคาร ทั้งนี้จากการสำรวจพบว่า ธนาคารมีการออกหุ้นสามัญ (100%) หุ้นบุริมสิทธิ (53.85%) หุ้นกู้แปลงสภาพ (46.15%) ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มีการใช้ตราสารอนุพันธ์เพื่อป้องกันความเสี่ยงประเภทสัญญาอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Currency Swap, 76.92%) สัญญาอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Swap, 85%) สัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (Forward Agreement, 61.54%) และ floating Rate Note (69.25%) ทั้งนี้เพื่อรักษาระดับความเสี่ยงที่ธนาคารยอมรับได้ เนื่องจากธรรมชาติของธนาคารจะเกี่ยวข้องกับเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ยเป็นส่วนใหญ่

เมื่อสอบถามถึงความเห็นด้านการเปิดเผยข้อมูลด้านเครื่องมือทางการเงินของธนาคาร ธนาคารที่ตอบแบบสอบถาม 50% ให้ความเห็นว่าธนาคารมีการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูงมากในด้านแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้ คือ 1)ด้านความเสี่ยงด้านตลาด 2)นโยบายการบริหารความเสี่ยงด้านการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้น และ 3)เกณฑ์ในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์หนี้สินทางการเงิน นอกจากนี้ผู้บริหารระดับสูงแสดงความเห็นว่า ธนาคารมีการเปิดเผยข้อมูลในระดับปานกลางสำหรับด้านการเปิดเผยนโยบายการบัญชีในการโอนตราสารทางการเงิน และการได้มาหรือการออกตามตราสารทางการเงินซึ่งอัตราดอกเบี้ยต่างจากอัตราดอกเบี้ยในตลาด

ในขณะที่ธนาคารที่ตอบแบบสอบถามประมาณ 60% ให้ความเห็นว่าธนาคารมีการเปิดเผยข้อมูลในระดับมาก ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ คือ 1)ด้านความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ 2)ราคาทุนมูลค่ายุติธรรม 3)จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ารวมในบัญชีตราสารทางการเงินระหว่างปี และ 4)การประยุกต์ใช้เกณฑ์การวัดมูลค่า และมีความเห็นว่ามี การเปิดเผยข้อมูลในระดับปานกลางใน 11 ด้านดังต่อไปนี้ คือ 1)ด้านนโยบายการบริหารความเสี่ยงด้านลักษณะ 2)ขอบเขตที่กิจการมีการใช้เครื่องมือทางการเงิน 3)วัตถุประสงค์ของการใช้ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับรายการ 4)นโยบายการบัญชีในการได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินที่มีส่วนหนึ่งของรายการเกี่ยวข้องกัน 5)การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยง 6)คำอธิบายเกี่ยวกับรายการบัญชีที่คาดว่าจะเกิด 7)จำนวนเงินของกำไรหรือรายการขาดทุนที่รอการตัดบัญชี 8)จำนวนกำไรหรือขาดทุนของตราสารป้องกันความเสี่ยงที่ยังไม่รับรู้หรือรอการตัดบัญชี 9)จำนวนเงินต้นถัวเฉลี่ยของตราสารทางการเงินที่ยังไม่รับรู้ในงบดุล 10)ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดหากคู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข และ 11)ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากหลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นหากพิจารณาแล้วจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระไม่มีมูลค่าต่อกิจการ

จากการประเมินปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีธนาคารพาณิชย์กลุ่มตัวอย่าง ธนาคารพาณิชย์ที่ตอบแบบสอบถามกว่า 46% (46.15%) ตอบว่านโยบายด้านการเปิดเผยของผู้บริหารและแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีสาระสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลมากที่สุด นอกจากนี้ปัจจัยด้านระเบียบและข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และมาตรฐานการบัญชีของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (ก.บ.ช.) (61.54%) การร่วมทุนกับต่างชาติและสำนักงานสอบบัญชี (58.33%) และ

ลักษณะการเปิดเผยข้อมูลของคู่แข่ง (46.15%) ธนาคารผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

จากการรวบรวมความเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีของธนาคารพาณิชย์ และจากการศึกษางานวิจัยของต่างประเทศในอดีต ทำให้สามารถรวบรวมปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลอย่างมีสาระสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลได้ 6 ปัจจัย คือ 1)ขนาดกิจการ 2)โครงสร้างการเป็นเจ้าของ 3)โครงสร้างเงินทุน 4)ประเภทสำนักงานสอบบัญชี 5)ความสามารถในการทำกำไร และ 6)โครงสร้างกรรมการอิสระ สำหรับปัจจัยด้านนโยบายการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหาร (ค่าเฉลี่ย 4.23) และลักษณะการเปิดเผยข้อมูลของคู่แข่ง (ค่าเฉลี่ย 3.69)¹ เป็นปัจจัยที่งานวิจัยในต่างประเทศไม่เคยมีการศึกษามาก่อน และไม่สามารถหาตัวประมาณ (Proxy) ที่ใช้ในการวัดที่เหมาะสมได้ จึงไม่ได้รวม 2 ปัจจัยข้างต้นเป็นตัวแปรอิสระในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

นอกจากนี้ จากการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระจากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์พบว่า ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน (DISCORE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ 1)ขนาดกิจการ (สินทรัพย์รวม (TASST, $p = 0.337$ และรายได้ (NSALE, $p = 0.293$)) 2)โครงสร้างเงินทุน (DEBT, $p = 0.048$) 3) ความสามารถในการทำกำไร (ROE, $p = 0.078$, ROA, $p = 0.135$ และอัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG, $p = 0.141$) 4)สัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการธนาคาร (PIND, $p = 0.110$) และ 5)สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการบริหาร (PS, $p = 0.264$) และระดับการเปิดเผยข้อมูล (DISCORE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของ (OWNSTU, $p = -0.128$) และสำนักงานสอบบัญชี (AUDITOR, $p = -0.056$) และอายุธนาคาร (AGE, $p = -0.003$) แต่ไม่ได้มีนัยสำคัญ นอกจากนี้รายได้ (NSALE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสินทรัพย์รวมอย่างมากถึง 98% ($p = 0.980$) และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของอย่างมีสาระสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากผลการทดสอบความถดถอยในสมการถดถอยเชิงพหุ โดยใช้กลุ่มปัจจัย 4 กลุ่มที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวแปรอิสระ 9 ตัว และทดสอบสมมติฐานปรับปรุงใหม่ 4 สมมติฐาน ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินอย่างเกือบมีสาระสำคัญ (ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10) คือ ปัจจัยกลุ่มที่ 2 ซึ่ง

¹ ค่าเฉลี่ยเข้าใกล้ 5 แสดงว่าผู้ตอบมีความเห็นว่าปัจจัยเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลมากที่สุด

ประกอบด้วย ขนาดกิจการ (สินทรัพย์รวม (TASST) และรายได้สุทธิ (NSALE) แต่ในขณะที่เมื่อแยกทดสอบความถดถอยตัวแปรอิสระเป็นรายปัจจัย (6 ปัจจัย) โดยใช้สมการถดถอยเชิงพหุ ทำให้พบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพการเปิดเผยเครื่องมือทางการเงินอย่างมีสาระสำคัญถึง 2 ปัจจัย

ทั้งนี้อาจเนื่องจาก การวิเคราะห์องค์ประกอบทำให้มีการจัดกลุ่มปัจจัยใหม่ แม้จะเป็นการจัดให้ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในกลุ่มปัจจัยเดียวกัน แต่ในอีกนัยหนึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบทำให้ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน (ไม่สามารถระบุค่า p-value เฉพาะตัวแปร) ว่าตัวแปรในกลุ่มปัจจัยตัวไหนที่มีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูล รวมถึงทำให้ไม่ทราบทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระในกลุ่มปัจจัยต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุโดยใช้ตัวแปรแต่ละปัจจัย พบว่ามี 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินอย่างมีสาระสำคัญ คือ ปัจจัยด้านขนาดกิจการ (สินทรัพย์รวม (TASST) และรายได้สุทธิ (NSALE)) และความสามารถในการทำกำไร (อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราส่วนกำไรสุทธิ (PRMAG)) ทั้งนี้เมื่อควบคุมปัจจัยด้านอายุธนาคาร ทำให้ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ในบทที่ 1 เพียง 2 ข้อ จาก 6 ข้อ ที่ได้ตั้งไว้ นั่นคือ ระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดกิจการและความสามารถในการทำกำไรอย่างมีสาระสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ของขนาดกิจการและระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ King, Pownall และ Waymire (1990) และ Eng และ Mak (2003) ซึ่งมองว่าการเปิดเผยข้อมูลจะเพิ่มขึ้นตามขนาดกิจการ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุจูงใจให้มีการใช้ข้อมูลจำนวนมาก เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักลงทุน และหากมีการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ทุกธนาคารเป็นธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การเปิดเผยข้อมูลจะเพิ่มขึ้นตามขนาดบริษัท ทั้งนี้เนื่องจากเพื่อลดต้นทุนด้านกฎหมายอันเกิดจากมูลค่าความเสียหายจากการฟ้องร้อง (Skinner, 1992) นอกจากนี้

ผลการวิจัยครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971), Zarzeski และ Robb (2001) และ Chow และ Wong-Boren (1987)

ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสภาวะการแข่งขันของธุรกิจธนาคารในปัจจุบันค่อนข้างสูง ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนที่มีขนาดใหญ่จะได้รับประโยชน์จากการเปิดเผยข้อมูลมากกว่า ธนาคารขนาดเล็ก ตลอดจนความได้เปรียบด้านฐานข้อมูล และความพร้อมด้านบุคลากร นอกจากนี้ แต่ละธนาคารมีการตระหนักและให้ความสำคัญด้านการเปิดเผยข้อมูลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่าในธนาคารขนาดเล็กบางธนาคาร ที่มีการถือหุ้นหรือเป็นธนาคารต่างชาติ แม้จะเป็นธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก แต่ในทางตรงกันข้ามกลับมีการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินที่ค่อนข้างละเอียดเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ในขนาดเดียวกัน

ด้านโครงสร้างการเป็นเจ้าของ (Ownership Structure) ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Eng และ Mak (2003) ที่ว่าหากองค์กรมีการถือหุ้นโดยรัฐเป็นส่วนใหญ่ จะมีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของระดับการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีสาระสำคัญ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zarzeski และ Robb (2001) ในเรื่องบริษัทที่มีการทำธุรกิจในระดับนานาชาติ จะมีแนวโน้มด้านการเปิดเผยข้อมูลตามบริษัทแม่ ซึ่งมองว่าวัฒนธรรมและแรงผลักดันด้านการตลาดจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งเห็นได้จากธนาคารต่างชาติซึ่งเป็นสาขาของธนาคารในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีการเปิดเผยข้อมูลมีความละเอียดตามรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลของธนาคารในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งไฟรซ์วอเตอร์เฮาท์คูเปอร์ เอบีเอส (PWC) จัดอันดับให้ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีบรรษัทภิบาลมากที่สุดในเอเชีย

แต่ทั้งนี้ ผลการวิจัยธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยนั้น ความสัมพันธ์ด้านโครงสร้างการเป็นเจ้าของและการเปิดเผยข้อมูลยังไม่ชัดเจน ซึ่งพบความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินแต่ไม่มีนัยสำคัญ นั่นคือ การที่ธนาคารมีโครงสร้างการเป็นเจ้าของโดยรัฐบาล จะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัจจัยด้านขนาดเข้ามาเกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าธนาคารพาณิชย์ของรัฐขนาดกลางบางแห่ง มีระดับการเปิดเผยข้อมูลในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความพร้อมฐานข้อมูล และความรู้ความสามารถของบุคลากร (Lang และ Lundholm, 1996)

วิเคราะห์ได้ว่าเนื่องจากธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย นอกจากต้องปฏิบัติตามระเบียบและข้อกำหนดด้านการเปิดเผยข้อมูลของตลาด

หลักทรัพย์ และ กต. ยังต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติของธนาคารแห่งประเทศไทย ประกาศของกระทรวงการคลัง และมาตรฐานการบัญชีของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ การที่ธุรกิจธนาคารต้องมีการส่งงบการเงินรายไตรมาส ที่มีการสอบทานจากสำนักงานสอบบัญชี ทำให้ธนาคารมีการจัดหาข้อมูลให้พร้อมสำหรับการเปิดเผยข้อมูลอยู่เสมอ ดังนั้น จึงไม่พบความแตกต่างในระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินระหว่างธนาคารของรัฐ ธนาคารเอกชน และธนาคารต่างชาติ ในขณะที่เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อป้องกันปัญหาด้านการฟ้องร้องของผู้ถือหุ้นหรือนักลงทุน ในกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลไม่ชัดเจน ซึ่งอาจทำให้เสียภาพพจน์แก่ธนาคารได้

ในขณะที่โครงสร้างเงินทุน (Fund Structure) ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน (แต่ไม่มีนัยสำคัญ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Botosan และ Plumlee (2002) และ Diamond และ Verrecchia (1991) ที่ว่าการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชนช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล และสามารถลดต้นทุนเงินทุนของกิจการได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zarzeske และ Robb (2001) Eng และ Mak (2003) และ Sengupta (1998) ที่ว่าการเปิดเผยข้อมูลที่มีความละเอียดและทันเวลา จะทำให้ผู้ให้กู้ยืมหรือคู่ค้าประกันมีความเข้าใจในการชำระหนี้ของบริษัท ส่งผลให้ลดต้นทุนการก่อหนี้ได้

ที่เป็นเช่นนี้เพราะ หากธนาคารพาณิชย์มีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งหนี้สิน จะมีต้นทุนเงินทุน (ดอกเบี้ย) ที่ต่ำกว่าการออกหุ้นสามัญเพิ่มทุน เช่น การออกหุ้นกู้ หรือตราสารอนุพันธ์ประเภทโครงสร้าง ซึ่งค่อนข้างมีความซับซ้อนในเนื้อหาของผลิตภัณฑ์ การเปิดเผยข้อมูลที่มีความละเอียดจะเป็นหนทางหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้ถือหุ้นหรือนักลงทุนที่จะซื้อตราสารอนุพันธ์ มีความเข้าใจและมีความมั่นใจในศักยภาพและความโปร่งใส ตลอดจนการนำเงินทุนที่ได้รับไปบริหารจัดการก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่กิจการค้ำค้ำกับเงินที่นักลงทุนเสียไป จะเห็นได้จากช่วงต้นปี 2545 เศรษฐกิจในประเทศเริ่มขยายตัว และธนาคารหลายแห่งต้องการจัดหาเงินทุนมารองรับการไถ่ถอนหุ้นกู้ด้อยสิทธิแปลงสภาพ หรือหุ้นด้อยสิทธิควบหุ้นบุริมสิทธิที่ครบกำหนดไถ่ถอน ทำให้ต้องจัดหาเงินทุนโดยการกู้ยืม ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลที่ละเอียดก็เป็นหนทางหนึ่ง ที่จะทำให้ธนาคารได้แหล่งเงินทุนราคาถูก (ถูกกว่าการออกหุ้นเพิ่มทุน) เพราะผู้ให้กู้หรือผู้รับประกันจะมีความเข้าใจในสถานการณ์การเงินตลอดจนความสามารถในการชำระหนี้ของธนาคาร ทั้งนี้การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน เป็นหนึ่งในข้อมูลทั้งหมดที่ธนาคารต้องเปิดเผย

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินและประเภทสำนักงานสอบบัญชี สำหรับในกลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนพบว่า การใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีกลุ่ม Big4 และกลุ่มอื่น ๆ (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและผู้สอบบัญชีอิสระอื่น) ที่ได้รับอนุญาตให้ตรวจสอบบัญชีในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ณ 18 มิถุนายน 2546 มีสำนักงานสอบบัญชีที่ได้รับอนุญาตให้ตรวจสอบงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 19 แห่ง²) มีระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินแตกต่างกัน โดยหากธนาคารใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีกลุ่ม Big4 จะทำให้มีระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินเพิ่มขึ้น (แต่ไม่มีนัยสำคัญ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eng และ Mak (2003), Chen และ Jaggi (2000) และ Singhvi และ Desai (1971)

วิเคราะห์ได้ว่า ในปัจจุบันสำนักงานสอบบัญชีที่ได้รับอนุญาตให้ตรวจสอบบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แม้ว่าจะไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4 แต่จะมีการมาตรฐานในการตรวจสอบ ตลอดจนการให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้จัดทำงบการเงิน ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เหมือนกัน ในขณะที่รูปแบบในการเปิดเผยอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสำนักงาน แต่ข้อมูลที่เปิดเผยอย่างน้อยที่สุดจะเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนด และเป็นที่น่าสังเกตว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่จะมีความละเอียดในการเปิดเผยมากกว่าขนาดเล็ก

จากผลการวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินและความสามารถในการทำกำไร (Profitability) ผลการวิจัยเป็นไปตามงานวิจัยของ Lang และ Lundholm (1993) ซึ่งพบว่าความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินอย่างมีสาระสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 นอกจากนี้ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Patell (1976) Penman (1980) และ Lev และ

² 1)บริษัท แกรนท์ ธอนตัน จำกัด 2)บริษัท จาร์ส ซีพีเอ จำกัด 3) บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาค ไทย สอบบัญชี จำกัด 4)สำนักงานสอบบัญชี ดี ไอ เอ 5)บริษัท ดีลอยท์ ทูช โรมัทสู ไชยยศ จำกัด 6)บริษัท สอบบัญชี ธรรมนิติ จำกัด 7)บริษัท บัญชีกิจ จำกัด 8)บริษัท บีดีไอ ริชฟิลด์ จำกัด 9) สำนักงาน บีดีเอสไอ 10) บริษัท สำนักงานพีพีแอมและเพื่อน จำกัด 11)บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ส เอปไอเอส จำกัด 12)สำนักงาน ดร.วิรัช แอนด์ โซลูชันส์ 13)บริษัท สหการบัญชี พี เค เอฟ จำกัด 14)สำนักงาน เอ.เอ็ม.ที. แอสโซซิเอท 15)บริษัท สำนักงาน เอ เอ็ม ซี จำกัด 16)บริษัท เอเอ็นเอส บิซิเนส คอนซัลแทนส์ จำกัด 17)บริษัท เอเอสที มาสเตอร์ จำกัด 18)บริษัท เอส.เค. แอคเคาน์แตนท์ เซอร์วิส จำกัด และ 19)บริษัท สำนักงาน เอ็นเอส แอนด์ ยัง จำกัด.

Penman (1990) ที่ว่ากิจการมักมีการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มขึ้น หากการเปิดเผยข้อมูลนั้นในอดีตส่งผลดีต่อผลตอบแทนหรือกำไรแก่บริษัท

ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้ใช้งบการเงินจะได้รับประโยชน์จากการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นตามแนวโน้มผลการดำเนินงานหรือความสามารถในการทำกำไรของธนาคาร ทั้งนี้หากธนาคารขาดทุนจะมีการเปิดเผยข้อมูลขึ้นต่ำตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เพื่อที่จะอธิบายเหตุผลของผลการดำเนินงานที่ลดต่ำลงให้น้อยที่สุด ดังนั้นผู้ใช้งบการเงินควรใช้ความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น ในการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

และจากผลการวิจัยในครั้งนี้อยู่ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินและโครงสร้างกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร ผลการวิจัยพบความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน (อย่างไม่มีนัยสำคัญ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตหลายชิ้น อาทิ Lang และ Lundholm (1993) และ Singhvi และ Desai (1971) ที่มองว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นจากการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen และ Jaggi (2000), Forker (1992) และ Baysinger และ Hopskinson (1990) ซึ่งมองว่ากรรมการอิสระจะช่วยยกระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนการปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล ในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสในการบริหารงาน ทั้งนี้เนื่องจากกรรมการอิสระจะเป็นผู้ตรวจสอบและสอดส่องดูแลการบริหารงานของฝ่ายบริหารธนาคารให้มีการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น

วิเคราะห์ได้ว่า การมีกรรมการอิสระจากภายนอกองค์กร เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการการบริหาร จะช่วยตรวจสอบการทำงานและการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร ให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และมีความโปร่งใสในการบริหารงานมากขึ้น ซึ่งกรรมการอิสระส่วนใหญ่จะคัดเลือกบุคคลที่มีชื่อเสียงมีความรู้และได้รับการยอมรับจากสังคม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในความโปร่งใส ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งของการปฏิบัติในด้านบรรษัทภิบาล เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือในการบริหารงานแก่ผู้ถือหุ้นและเป็นการคุ้มครองนักลงทุน

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่าผลการวิจัยนี้อาจสอดคล้องแต่ไม่มีนัยสำคัญกับผลการวิจัยในอดีตบางเรื่อง ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาจะทดสอบแล้วพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรที่ศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน เช่น งานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) ที่มอง

ว่าหากบริษัทได้รับบริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีระดับนานาชาติ หรือในประเทศไทย เรียกว่า กลุ่ม Big4 จะทำให้ระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงินเพิ่มขึ้น Schadewit และ Bleuins (1998), McKinnon และ Dalimunthe (1993), Ruland และคณะ (1990) และ Mitchell และคณะ (1995) ที่ว่าหากมีการถือหุ้นไม่เกาะกลุ่มเฉพาะกลุ่มครอบครัวหรือบริษัท จะช่วยเพิ่มระดับการเปิดเผยข้อมูล และ Eng และ Mak (2003) ที่ว่าหากองค์การมีการถือหุ้นโดยรัฐเป็นส่วนใหญ่จะมีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้น

ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. จากการเก็บข้อมูลโดยการเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารธนาคารพาณิชย์กว่า 45% (46.15%) มีความเห็นว่านโยบายการเปิดเผยข้อมูลเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย 4.23) ซึ่งเป็นปัจจัยที่งานวิจัยในต่างประเทศไม่เคยศึกษามาก่อน จึงไม่ได้รวมปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะเฉพาะของธุรกิจธนาคารในประเทศไทย และงานวิจัยในอดีตยังไม่มีการศึกษาถึงตัวประมาณ (Proxy) ที่เหมาะสมเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลและนโยบายด้านการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหาร

2. งานวิจัยนี้ศึกษาข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในช่วงเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี 2543-2545 โดยศึกษารายละเอียดเป็นงบการเงินจำนวน 42 งบการเงิน ซึ่งการมีช่วงเวลาต่างกันอาจทำให้รายละเอียดในการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากในปี 2543 เป็นปีที่เริ่มประกาศบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน ทำให้ธนาคารอาจมีความพร้อมด้านฐานข้อมูลและบุคลากรแตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละปีอาจมีรายการที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน ตลอดจนบางธนาคารมีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี ทำให้รูปแบบในการเปิดเผยไม่มีความต่อเนื่องและอาจจะส่งผลให้ความละเอียดของการเปิดเผยแตกต่างกันในแต่ละปี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลบางส่วน เช่น การใช้เครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ นโยบายด้านการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน ได้รับจากการเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชี ซึ่งจะมอบหมายให้ผู้จัดการฝ่ายบัญชีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงานการเงินร่วมตอบคำถาม หรืออาจตอบคำถามเอง ซึ่งแต่ละธนาคารผู้ตอบคำถามอาจมีตำแหน่งแตกต่างกัน โดยข้อมูลบางส่วนต้องการความเห็นจากผู้บริหารระดับสูงโดยตรง

4. ในกรณีไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารระดับสูงฝ่ายบัญชีของธนาคาร ซึ่งแบบสอบถามควรมีความกะทัดรัดได้ใจความมากที่สุด เพราะผู้ตอบยอมไม่สะดวกในการทำแบบสอบถามที่ต้องใช้เวลาทำนาน บางครั้งจึงไม่ตอบเลย หรือมีการข้ามคำถามบางข้อ ทำให้คำตอบที่ได้รับในบางข้อถูกวัดจากข้อคำถามที่น้อยลง ซึ่งทำให้มีผลต่อค่าความเที่ยงของตัวแปรที่บางตัวค่อนข้างต่ำ

5. การวิจัยครั้งนี้ให้น้ำหนักความสำคัญของรายการที่เปิดเผยเท่ากัน ซึ่งจะพิจารณาค่าความครอบคลุมในรายละเอียด (Imformativeness) ของการเปิดเผยรายการตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 48 เรื่อง การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งน้ำหนักความสำคัญของแต่ละรายการจะถูกเฉลี่ยให้ทุกรายการเท่ากัน ทั้งนี้ ในขณะที่การเปิดเผยข้อมูลบางรายการต้องมีการเปิดเผยข้อมูลรายการรองมาก (รายการอธิบายรายการหลัก) จึงจะทำให้รายการหลักมีรายละเอียดครบถ้วน แต่ในขณะเดียวกันบางรายการมีรายละเอียดครบถ้วนในตัวของตัวเอง ทำให้ไม่มีการเปิดเผยรายการรองเพิ่มเติม ซึ่งหากมีการให้น้ำหนักความสำคัญของการเปิดเผยในแต่ละรายการ จะทำให้สามารถวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลได้มีความละเอียดมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเบื้องต้นทางด้านปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่มธนาคาร ทำให้ข้อมูลด้านการเปิดเผยข้อมูลที่ได้รับจำเพาะอยู่เฉพาะกลุ่มธุรกิจ และจะมุ่งเน้นในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน จึงทำให้ผลการวิจัยจะสรุปผลไปในเรื่องความสัมพันธ์ของปัจจัยการเปิดเผยข้อมูลที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินเท่านั้น และปัจจัยที่ใช้ในการศึกษามีเพียง 6 ปัจจัย ซึ่งรวบรวมจากงานวิจัยในอดีตในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงิน จึงอาจทำให้มีปัจจัยไม่ครอบคลุมปัจจัยทั้งหมดที่คาดว่าจะมีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน โดยเฉพาะ เนื่องจากตัวแปรอิสระที่ใช้ในการทดสอบหาปัจจัยที่มีอิทธิพลส่วนใหญ่ในงานวิจัยในอดีตใช้ทดสอบทิศทางความสัมพันธ์ต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล การหาระดับความมีอิทธิพลของปัจจัยด้านแวดล้อมทำได้ไม่ครอบคลุมมากนักเพราะตัวแปรอิสระส่วนใหญ่ (6 จาก 9 ตัวแปร) มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

งานวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านนโยบายในการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม จากเหตุผลตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นในข้อจำกัดของการวิจัย ดังนั้นในการศึกษาต่อไปในอนาคต หากสามารถหาตัวประมาณด้านนโยบายการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหารที่มีความเหมาะสมได้ ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านนโยบายในการเปิดเผยข้อมูลของธนาคารเพิ่ม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล

2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพราะตัวแปรทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายระดับการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินได้เพียงประมาณ 90% จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรบางกลุ่มอธิบายระดับการเปิดเผยข้อมูลได้เพียง 10% ดังนั้นหากมีการเพิ่มปัจจัยให้มีความครอบคลุมในรายละเอียดมากขึ้น จะทำให้สามารถพยากรณ์ระดับการเปิดเผยข้อมูลได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษามากขึ้นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญด้านบรรษัทภิบาลในแต่ละด้านของแต่ละกลุ่มธุรกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ เพราะงานวิจัยเรื่องนี้พบหลายสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เคยมีการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษาเฉพาะในกลุ่มธุรกิจธนาคารเพียงอย่างเดียว

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงคุณภาพของรายงานทางการเงินต่อผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินในแต่ละกลุ่ม หรือระหว่างกลุ่มธุรกิจที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อดูการให้ความสำคัญด้านคุณภาพของรายงานทางการเงิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัลยา วานิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- กาวาจิต สิงห์. ทฤษฎีการเงินโลก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2543.
- กองบรรณาธิการ. กรรมการบริษัทกับการเปิดเผยข้อมูลและรายงานประจำปี. วารสารภาษีบัญชีและกฎหมายธุรกิจ 7(เมษายน 2544): 63-65.
- คณะกรรมการเทคโนโลยีวิชาชีพ. เครื่องมือทางการเงิน. วารสารนักบัญชี 48(ธันวาคม 2544-มีนาคม 2545): 109-125.
- จินตกุล ศีลวัตกุล. แนวโน้มการแสวงหารายได้อื่นนอกจากดอกเบี้ยของสถาบันการเงินไทย. วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ 12(มิถุนายน 2532): 313-321.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การเป็นตลาดหลักทรัพย์ในระดับภูมิภาค : เป้าหมายและแผนงานปี 2536-2540. ในเอกสารประกอบการสัมมนาเชิงวิเคราะห์ระดับสากล "Regulatory Development on Derivatives in Thailand", 22-23 มิถุนายน 2539.
- ธำรี หิรัญรัตน์ พิมพ์พนา ปัตถวิชัยและปริญดา มณีโรจน์. การศึกษาการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีของสถาบันการเงินไทย. วารสารจุฬาลงกรณ์วิว 13(ตุลาคม-ธันวาคม 2543): 27-48.
- นิมนวล เขียวรัตน์ . ผลกระทบของการประกาศกำไรสุทธิทางบัญชีต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กรณีความแตกต่างในความพร้อมของข้อมูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ปกรณ์ วิทยานนท์. เครื่องมือทางการเงินรุ่นใหม่และผลกระทบต่อนโยบายเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2538.
- ฝ่ายบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การเปิดเผยสารสนเทศของบริษัทจดทะเบียน. วารสารตลาดหลักทรัพย์ 3(มิถุนายน 2542): 7-9.
- พรศิริ ปุณเกษม. บทบาทของนักบัญชีและรายงานการเงิน : วิสัยทัศน์ในทศวรรษใหม่. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการและสัมมนาเส้นทางใหม่สู่วิชาชีพบัญชีปี 2000 (ตุลาคม 2541): 253-262.
- ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์. วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินกับประสิทธิภาพของโครงสร้างระบบการเงินไทย. วารสารจุฬาลงกรณ์วิว 10(ตุลาคม-ธันวาคม 2540): 41-57.

วรภัทร ไตรนเกษม. วิฤตการณ์ระบบการเงินของโลก. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการและ
สัมมนาเส้นทางใหม่สู่วิชาชีพบัญชีปี 2000 (ตุลาคม 2541): 53-64.

ศิลป์พร ศรีจันเพชร และวิเชษฐ์ โรจนสุกาญจน์. การแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย Interest rate
Swaps. วารสารจุฬาลงกรณ์วิวิ 9(กรกฎาคม-กันยายน 2540): 58-67.

ศิลป์พร ศรีจันเพชร และวิเชษฐ์ โรจนสุกาญจน์. เมื่อถึงยุคของ Securitization. วารสารนักบัญชี
43(เมษายน-กรกฎาคม 2540): 33-40.

ศุภมิตร เตชะมนตรีกุล. พัฒนาการของมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงิน. ใน
เอกสารประกอบการบรรยายโครงการอบรมเครื่องมือทางการเงินแนวคิดและหลักการ
บัญชี, 16-25 สิงหาคม 2545 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

ศุภมิตร เตชะมนตรีกุล. การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมสำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย : รูปแบบและแนวทาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการ
บัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สันติ กิระนันท์. ตราสารหนี้ ตราสารทุนและตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน. ในเอกสารประกอบการบรรยาย
ในโครงการอบรมเครื่องมือทางการเงินแนวคิดและหลักการบัญชี, 16-25 สิงหาคม 2545
ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. มาตรฐานการบัญชีไทย. เล่ม 1.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: พี เอ ลีฟวิ่ง, 2544.

สมชาย สุภัทรกุล. คุณภาพการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน : ประโยชน์และการประเมินคุณภาพ.
วารสารบริหารธุรกิจ 24(เมษายน-มิถุนายน 2544): 11-21.

สรสิทธิ์ สุนทรเทศและวิเวชา สันตะพันธ์. ตราสารการเงินและความเสี่ยง. วารสารนักบัญชี 43(
ธันวาคม 2539-มีนาคม 2540): 44-53.

สุธา ดิวังกิจ. การวิเคราะห์ข้อมูลทางการบัญชีในการวัดความเสี่ยงของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย : เปรียบเทียบธุรกิจการเงินกับธุรกิจอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2536.

แสงจันทร์ ศรีประเสริฐและอภิรักษ์ จันตะนี. เศรษฐศาสตร์การเงินการธนาคาร. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. 1 ทศวรรษ กลด. : ทศวรรษแรก
ของ กลด. กับตลาดทุนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2545.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการลงทุนใน
กองทุนรวมตราสารหนี้. วารสารนักบัญชี 48(สิงหาคม-พฤศจิกายน 2544): 141-145.

- อังครัตน์ เปรียบจริยวัฒน์. ตราสารอนุพันธ์ : แนวความคิดทางการบัญชีที่เกี่ยวข้อง. วารสารนักบัญชี 43(สิงหาคม-พฤศจิกายน 2539): 33-45.
- อังครัตน์ เปรียบจริยวัฒน์. บทรายงานและการวิเคราะห์ของฝ่ายบริหาร. วารสารตลาดหลักทรัพย์ 3(มิถุนายน 2542): 4-6, 10.
- อัญญา ชันฉวีทิพย์. กลไกของตลาดการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2545.
- อนันต์ชัย คงจันทร์. การกำกับดูแลกิจการในประเทศไทย. วารสารจุฬาลงกรณ์วิวิ 14(ตุลาคม-ธันวาคม 2544): 19-45.
- อาณัติ ลีมัดเดช. ผลกระทบของการซื้อขายตราสารอนุพันธ์ต่อความผันผวนของอัตราผลตอบแทนตราสารหลัก. วารสารบริหารธุรกิจ 25(มกราคม-มีนาคม 2545): 15-26.
- ภาษาอังกฤษ
- Bessis, J. Risk management in banking. 2nd ed. England: John Wiley & Sons, 2002.
- Alford, A., and others. The relative informativeness of accounting disclosure in different countries, Journal of Accounting Research 31 (1993): 183-223.
- Anonymous. International Briefing, Accountancy 121 (June 1998): 81-87.
- Anson; Mark J.P. Performance presentation standards : Which rule apply when?, Financial Analysts Journal 57 (March/April 2001): 53-60.
- Arnold, J.L.; Holder, W.W. At war-disclosure of measurement uncertainties, Journal of Accountancy 186 (December 1998): 99-105.
- Baliga, W. Fasb ask for more derivative disclosure, Journal of Accountancy 178: 20-22.
- Baril, C.P.; Benke, R.L. Jr.; and Buetow, G.W. Management risk with derivative, Management Accounting 78 (November1996): 20-27.
- Barlas, S. Congressmen attract derivatives rule, Management Accounting 78 (January 1997): 8.
- Barrett, M.E. Disclosure and comprehensiveness in an international setting, Journal of Accounting Research 14(1976): 10-26.
- Baysinger, B.D.; Hoskisson, R..E. The composition of boards of directors and strategic control: effects on corporate strategy, Academy of Management Review 15(1990): 72-87.
- Botosan, C.A. Disclosure level and the cost of equity capital, Accounting Review 72 (July1997): 323-349.

- Botosan, C.A.; Plumlee, M.A. A re-examination of disclosure level and the expected cost of equity capital, Journal of Accounting Research 40 (March 2002): 21-40.
- Bradley, C. Fair valuing financial instruments will, Accountancy 128 (September 2001): 102.
- Bircher, P. Problem and more problem, Accountancy 123 (February 1999): 88-89.
- Brown, S.J.; Goetzmann, W.N. Hedge funds with style, The Journal of Portfolio Management 29 (Winter 2003): 101-112.
- Buzby, S.L. Selected items of information and their disclosure in annual reports, The Accounting Review 49(1974): 423-435.
- Chapman, C. The big picture, Internal Auditor 58 (June 2001): 30-37.
- Chen, C.J.P.; Jaggi, B. Association between independent non-executive directors, family control and financial disclosures in Hong Kong, Journal of Account and Public Policy 19 (2000): 285-310.
- Chow, C.W.; Wong-Boren, A. Voluntary financial disclosure by Maxican corporation, Accounting Review 62(1987): 533-541.
- Courtis, J.K. Improving the quality of corporate disclosure, Accounting and Business Research 7(1976): 45-56.
- Cooke, T.E. Disclosure in the corporate annual reports of Swedish companies, Accounting and Business Research 19(1989): 113-124.
- Creed, D. Financial instrument-a third statement?, Accountancy 123 (March 1999): 97.
- Diamond, D.; Verrechia, R. Disclosure, liquidity and the cost of optimal capital, The Journal of Finance 46 (September 1991): 1325-1360.
- Eng, L.L.; Mak, Y.T. Corporate governance and voluntary disclosure, Journal of Accounting and Public Policy 22(2003): 325-345.
- Fama, E.F. Agency problems and the theory of the firm, Journal of Political Economy 88(1980): 288-307.
- Fan, J.P.H; Wong, T.J. Corporate ownership structure and the informativeness of accounting earnings in East Asia, Journal of Accounting and Economics 33(2002): 401-425.
- Forker, J.J. Corporate governance and disclosure quality, Journal of Accounting and

- Business Research 22(1992): 111-124.
- Fishman, M.; Hagerty, K. Disclosure decision by firms and the competition for price efficiency, Journal of Finance 44 (July 1989): 633-646.
- Goldberg, S.R.; Tritschler, C.A.; and Godwin, J.H. Financial reporting for foreign exchange derivative, Accounting Horizon 9 (January 1995): 1-16.
- Healy, P.; Palepu, K. The effect of firms' financial disclosure strategies on stock prices, Accounting Horizons 7 (March 1993): 1-11.
- Holgate, P. More than meets the eye, Accountancy 128 (August 2001): 102-103.
- Hynes, L.C.; Bullen, H.G.. Financial instrument : What should be disclosure?, Management Accounting 69 (February 1998): 55-58.
- Imhoff Jr., E.A. The relation between perceived accounting quality and economic characteristic of the firm, Journal of Accounting and Public Policy 11(1992): 97-118.
- Janice, C.Y.; How, Y.; and Julian, J. L. The impact of forecast disclosure and accuracy on equity pricing: the IPO perspective, Journal of Accounting, Auditing and Finance 16 (Fall 2001): 401, 426.
- Jensen, M.C.; Meckling, M.H. Theory of the firm : Managerial behavior, agency cost and ownership structure, Journal of Financial Economics 36(1976): 305-360.
- Johnson, L.T.; Swieringa, R.J. Derivative, hedging and comprehensive income, Accounting Horizons 10 (December 1996): 109-122.
- Juhmani, O.I.H. Corporate financial characteristics and financial information disclosure practices in developing countries: The case of Jordan. Proceedings of the American Society of Business and Behavioral Sciences 7(2000): 32-40.
- King, R.; Pownall, G.; and Waymire, G. Expectations adjustment via timely management forecasts : Review, synthesis and suggestions for future research, Journal of Account Literature (1990): 113-144.
- Kuenzi, D.E. Strategy Benchmarks, The Journal of Portfolio Management 29 (Winter 2003): 46-56.
- Lang, M.; Lundholm, R. Cross sectional determinants of analyst rating of corporate disclosures, Journal of Accounting Research 31 (Autumn 1993): 246-271.
- Lang, M.; Lundholm, R. Corporate Disclosure Policy and Analyst Behavior, Accounting

- Review 71(October 1996): 467-792.
- Luecke, R.W.; Andrzejewski, C. Fasb. 132 What company must disclose, Journal of Accountancy 186: 43-49.
- Macve, R. One step forward, two steps back, Accountancy 123 (May 1999): 89.
- McCarthy, E. Derivatives revisited, Journal of Accountancy 189 (May 2000): 35-43.
- McKinnon, J.L.; Dalimunthe, L. Voluntary disclosure of segment information by Australian diversified company, Accounting and Finance 33(1993): 33-50.
- Mitchell, J.D.; Chia, C.W.L.; and Loh, A.S. Voluntary disclosure of segment information: Further Australian evidence, Accounting and Finance 35(1995): 1-16.
- Pae, S. Optimal disclosure policy in oligopoly market, Journal of Accounting Research 40 (June 2002): 901-932.
- Paterson, R. Financial instruments, Accountancy 127 (March 2001): 105.
- Rosemarie, S.; Robert C.W. Derivatives and hedging in the US : time to move on, Accountancy 122 (November 1998): 79.
- Raffournier, B. The determinants of voluntary financial disclosure by Swiss listed companies, The European Accounting Review 4 (1995): 261-280.
- Robbins, W.A.; and Austin, K.R. Disclosure quality in governmental financial reports: An assessment of the appropriateness of a compound measure. Journal of Accounting Research 24 (1986): 412-421.
- Roulstone, D.T. Effect of SEC financial reporting release No.48 on derivative and market risk disclosure, Accounting Horizons 13 (December 1999): 343-363.
- Ruland, W.; Tung, S.; and George, N.E. Factors associated with the disclosure of managers' forecast, The Accounting Review 65(1990): 710-721.
- Salfi, P. How not to account for derivatives, Accountancy 122 (September 1998): 71.
- Schadewitz, H.J.; Blevins, D.R. Major determinants of interim disclosure in an emerging market, American Business Review 16(1998): 41-55.
- Scott, T.W. Incentives and disincentives for financial disclosure : voluntary disclosure of defined benefit pension plan information by Canadian firms, Accounting Review 69 (January 1994): 26-43.
- Sengupta, P. Corporate Disclosure Quality and the Cost of Debt, Accounting Review 73: 459-474.

Singhvi, S.S.; Desai, H. B. An empirical analysis of the quality of corporate financial disclosure, Accounting Review 46 (January 1971): 129-138.

Skinner, D.J. Should firms disclose everything to everybody? A discussion of “open vs. closed conference calls: the determinants and effects of broadening access to disclosure, Journal of Accounting and Economics 34 (January 2003): 181.

Wallace, R.S.O. Corporate financial reporting in Nigeria. Accounting and Business Research 18 (1988): 352-362.

Wallace, R.S.O.; Naser, K.; and Mora, A. The relationship between the comprehensiveness of corporate annual reports and firm characteristics in Spain. Accounting and Business Research 25(1994): 41-53.

Zarzeski, M.T.; Robb, S. Counting more than number, Accountancy 128(September 2001): 114-116.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องมือทางการเงิน ตราสารทางการเงิน สินทรัพย์ทางการเงิน¹ (Financial Instrument, Financial Asset)

คือ สัญญาระหว่างบุคคลอย่างน้อย 2 ฝ่าย ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันโดยที่สัญญานั้นแสดงถึงสิทธิ (Right or Claim) และ ภาระผูกพันหรือหน้าที่ (Obligation) ทั้งนี้การแบ่งประเภทตราสารทางการเงินนั้น สามารถทำได้หลายอย่าง ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ต้องการใช้แบ่ง เช่น ตราสารทางการเงินระยะสั้น กับตราสารทางการเงินระยะยาว หรือตราสารทุน ตราสารหนี้และตราสารอนุพันธ์ หรืออื่น ๆ การแบ่งประเภทนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดประเภท ซึ่งอาจจะมีผลแตกต่างกัน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงิน (Financial Instrument)

- 1) สัญญาเช่าการเงิน (Financial Lease) ถือเป็นเครื่องมือทางการเงิน แต่สัญญาเช่าดำเนินงาน (Operating Lease) ไม่ถือเป็นเครื่องมือทางการเงิน
- 2) สิทธิเลือกซื้อหรือขาย (Call or Put option) ซึ่งให้สิทธิแก่กิจการในการซื้อตราสารทุนของกิจการเองไม่ถือเป็นเครื่องมือทางการเงินของกิจการ
- 3) เครื่องมือทางการเงินรวมถึงสัญญาที่ทำให้เกิดสินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินที่ไม่ใช่หนี้สินทางการเงิน เช่น หุ้นกู้ที่อิงกับราคาน้ำมัน

ตราสารหนี้ (Debt Instrument)

เป็นตราสารทางการเงินอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงสัญญาระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย (Counter Parties) โดยบุคคลฝ่ายหนึ่งมีสิทธิในการเรียกร้องผลตอบแทนในรูปแบบดอกเบี้ย (Interest, Coupon) ตามระยะเวลาที่กำหนด และเงินต้น (Principle) ตามมูลค่าที่ตราไว้ (Face value, Par value) เมื่อครบอายุหรือถึงกำหนดไถ่ถอน (Maturity, Redemption period)

การออกตราสารหนี้เป็นการระดมเงินทุน โดยผู้ออก (Issuer) ซึ่งมีสถานะเป็น “ลูกหนี้” ตามสัญญาและมีนักลงทุน (Investor) มีสถานะเป็น “เจ้าหนี้” โดยทั่วไป ถ้าผู้ออกเป็น

¹ คณะกรรมการเทคโนโลยีวิชาชีพ, “เครื่องมือทางการเงิน : ผลกระทบต่อนักบัญชี,” วารสารนักบัญชี 48(ธันวาคม-มีนาคม) :

หน่วยงานภาครัฐ ตราสารหนี้นั้นก็มักจะถูกเรียกว่า “พันธบัตร” ถ้าผู้ออกเป็นหน่วยงานเอกชน ตราสารหนี้ นั้น ก็จะเรียกว่า “หุ้นกู้”

ตราสารหนี้เป็นสินทรัพย์ทางการเงินที่มีอยู่ในทั้งตลาดทุน (Capital market) และตลาดเงิน (Money market) ขึ้นอยู่กับอายุของตราสารหนี้ และวัตถุประสงค์หรือวิธีการซื้อขายตราสารหนี้

วัตถุประสงค์หลักของการใช้ตราสารหนี้เพื่อจัดการทางการเงิน เป็นไปได้ทั้งเพื่อการจัดการสภาพคล่องในระยะสั้น และเพื่อระดมเงินทุนระยะยาว เพื่อสร้างความเติบโตให้กับธุรกิจ

ตราสารทุน (Equity Instrument)

เป็นตราสารทางการเงินซึ่งแสดงถึงสัญญาระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่ บริษัทผู้ออก และนักลงทุน โดยที่นักลงทุนในตราสารทุน จะมีสถานะเป็นเจ้าของของบริษัทผู้ออก ตราสารทุนถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred stock) และหุ้นสามัญ (Common stock) โดยความแตกต่างของหุ้นทั้งสองประเภทนั้น มีสาระสำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ ลำดับสิทธิในการเรียกร้อง (Priority claim) และสิทธิในการบริหารควบคุม (Right to control)

วัตถุประสงค์หลักของการใช้ตราสารทุนเพื่อจัดการทางการเงิน ก็คือ การระดมเงินทุนระยะยาว เพื่อใช้ในการสร้างความเจริญเติบโตให้กับธุรกิจ

ตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน (Equity-linked Instrument, Hybrid Securities)

เป็นตราสารทางการเงิน ซึ่งแสดงถึงสัญญาระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายในรูปแบบที่เป็นทางการอย่างหนึ่ง แต่โดย พหุติสัยแล้ว สิทธิเรียกร้องและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายนั้น มีมากกว่ารูปแบบทางการเงิน ตัวอย่างของ ตราสารประเภทนี้คือ หุ้นบุริมสิทธิ มีรูปแบบทางการเงินคือผู้ถือมีสถานะความเป็นเจ้าของ แต่ถ้าพิจารณาถึงรายละเอียดของสิทธิแล้ว จะพบว่าสิทธิบางประการของผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิมีลักษณะคล้ายเจ้าหนี้มากกว่าเจ้าของ เช่น การได้รับผลตอบแทน (เงินปันผล) ที่สม่ำเสมอและจำนวนคงที่ มิได้แปรเปลี่ยนไปตามผลประกอบการ (นอกจากจะไม่ได้รับเงินปันผลในกรณีที่ไม่มีผลขาดทุน) ซึ่งไม่เป็นไปตามลักษณะของเจ้าของ

นอกเหนือจากหุ้นบุริมสิทธิแล้ว ยังมีตราสารทางการเงินประเภทอื่นอีกที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้ เช่น หุ้นกู้แปลงสภาพ (Convertible debt) ตราสารหนี้แบบพ่วงสิทธิ (Option-linked bond) เป็นต้น

ตราสารอนุพันธ์ (Derivatives)

เป็นตราสารทางการเงินซึ่งแสดงถึงสัญญาระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่ ผู้ออก (Writer) และผู้ถือ (Holder) ตราสารอนุพันธ์มีหลายประเภท เช่น สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Forward, Futures) สัญญาแลกเปลี่ยน (Swap) สัญญาสิทธิ (Option) เป็นต้น ทั้งนี้ปฏิสัมพันธ์ของคู่สัญญาในแต่ละประเภทของอนุพันธ์ก็มีความแตกต่างกันไป บางสัญญาก็จะเป็นเรื่องของภาระผูกพันที่ผู้ออกมีต่อผู้ถือตามสิทธิที่ปรากฏในสัญญา เช่น สัญญาสิทธิ

ข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งของตราสารอนุพันธ์ก็คือ ราคาของตราสารอนุพันธ์ขึ้นอยู่กับราคาของสินทรัพย์พื้นฐาน (Underlying asset) โดยสินทรัพย์พื้นฐานนั้นอาจเป็นสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial asset) หรืออาจเป็นสินทรัพย์จริง เช่น พืชผลทางการเกษตร (Commodities) ก็ได้

วัตถุประสงค์หลักของตราสารอนุพันธ์ในเชิงของการจัดการทางการเงิน ก็คือ การจัดการความเสี่ยง

สัญญาซื้อขายล่วงหน้า²

ในช่วงที่ผ่านมามากได้ยินข่าวเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 และอาจเกิดความสงสัยว่า สัญญาที่ว่านี้คืออะไร เกี่ยวข้องกับการลงทุนอย่างไร สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร และในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจและตลาดหุ้นกำลังดีวันดีคืนนี้จะต้องไปสนใจกับเรื่องอื่นนอกเหนือจากหุ้นอีกหรือจึงขอแนะนำให้ผู้รู้จักกับ “สัญญาซื้อขายล่วงหน้า”

² สำนักงานกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, “คอลัมน์เรื่องเด่นประจำฉบับ : สัญญาซื้อขายล่วงหน้า” วารสารธรรมาภิบาล

สัญญาซื้อขายล่วงหน้าคืออะไร

“สัญญาซื้อขายล่วงหน้า” เป็นสัญญาที่บุคคล 2 ฝ่ายตกลงกันว่าจะซื้อขายสินค้ากันในอนาคต โดยในสัญญานั้นจะกำหนดสินค้าที่จะซื้อขาย (เรียกว่าสินค้าอ้างอิง) จำนวน ราคา วันที่จะซื้อขาย และเงื่อนไข ให้อย่างชัดเจนและเมื่อถึงวันที่กำหนด คู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่ายจะชำระเงินค่าสินค้าและส่งมอบสินค้ากันหรือจะชำระเงินเฉพาะส่วนต่างของราคาตามสัญญากับราคาตลาดของสินค้าโดยไม่มีการส่งมอบสินค้าจริง ๆ ก็ได้ สัญญาซื้อขายล่วงหน้ามี 2 ประเภท คือ

1. **สัญญาที่เรียกว่า future** เป็นสัญญาที่คู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่ายมีพันธะผูกพัน (obligation) ที่จะต้องซื้อขายสินค้าอ้างอิงตามที่ตกลงกัน เช่น นาย ก. ตั้งใจจะไปขอหมั้นแฟนสาวต้นปี 2547 แต่กลัวราคาทองคำจะขึ้น จึงไปทำสัญญา future จะซื้อทองคำจากนาย ข. ในราคาบาทละ 7,500 บาท โดยจะซื้อในวันที่ 1 มกราคม 2547 เมื่อถึงวันที่ 1 มกราคม 2547 ไม่ว่าจะราคาตลาดทองคำในวันนั้นจะเป็นอย่างไร นาย ก. ต้องนำเงิน 7,500 บาท ไปซื้อทองคำจากนาย ข. และนาย ข. ก็ต้องส่งมอบทองคำแก่นาย ก. แต่ถ้าจะใช้วิธีชำระเงินเฉพาะส่วนต่างของราคาตามสัญญากับราคาตลาดของทองคำ ก็ต้องดูว่าราคาตลาดในวันนั้นเป็นเท่าใด คือถ้าราคาตลาดของทองคำอยู่ที่ 7,200 บาท นาย ก. จะต้องชำระเงินให้นาย ข. 300 บาท (7,500-7,300) เพื่อชดเชยที่นาย ข. ต้องไปขายทองในตลาดได้แค่ 7,200 บาท แต่ถ้าราคาทองคำขึ้นไปเป็น 7,600 บาท นาย ข. ต้องเป็นคนจ่ายเงินให้นาย ก. 100 บาท (7,600-7,500) เพื่อชดเชยที่นาย ก. ต้องไปซื้อทองคำในตลาดในราคา 7,500 บาท

2. **สัญญาที่เรียกว่า option** กรณีนี้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิ (right) ที่จะซื้อหรือขาย ซึ่งจะใช้สิทธิหรือไม่ก็ได้ แต่หากฝ่ายดังกล่าวใช้สิทธิ อีกฝ่ายหนึ่งมีพันธะผูกพันต้องซื้อหรือขายตามสัญญา เช่น จากตัวอย่างในข้อ 1 ถ้านาย ก. ทำสัญญาจะซื้อทองคำจากนาย ข. แบบที่เป็น option ให้สิทธิ นาย ข. ที่จะขายทองคำในราคาบาทละ 7,500 บาท เมื่อถึงวันที่ 1 มกราคม 2547 ถ้าราคาตลาดของทองคำอยู่ที่ 7,200 บาท นาย ข. ย่อมเลือกที่จะใช้สิทธิขายทองคำตามสัญญาที่ราคา 7,500 บาท แทนที่จะไปขายในตลาดในราคา 7,200 หรือ นาย ก. จะต้องจ่ายเงิน 300 บาทเพื่อชดเชยที่ นาย ข. ต้องไปขายทองในตลาดได้แค่ 7,200 ก็ได้ แต่ถ้าราคาทองคำขึ้นไปเป็น 7,600 บาท นาย ข. จะไม่ใช้สิทธิตามสัญญา เนื่องจากสามารถขายทองคำในตลาดได้ในราคาที่สูงกว่าส่วนนาย ก. ก็ไม่สามารถซื้อทองคำจากนาย ข. สินค้าอ้างอิงในสัญญาซื้อขายล่วงหน้านอกจากทองคำแล้ว ตามกฎหมายฉบับนี้ สินค้าอ้างอิงจะเป็น อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ดัชนีหลักทรัพย์ ดัชนีทางการเงิน ทองคำ และน้ำมันดิบ ก็ได้ แต่จะเห็นได้ว่า ไม่มีสินค้าเกษตร เช่น

ข้าว ข้าวโพด ทั้งนี้ ก็เพราะว่าสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่มีสินค้าเกษตรเป็นสินค้าอ้างอิงนั้น อยู่ภายใต้กฎหมายหนึ่งที่ว่า พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2546

ประโยชน์ของสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

- เป็นเครื่องมือบริหารความเสี่ยง : โดยธรรมชาติของวงจรเศรษฐกิจ ย่อมมีความผันผวน มีขึ้นก็ต้องมีลงและในหลายครั้งก็คาดเดาได้ว่าทิศทางในอนาคตจะเป็นอย่างไร ดังนั้นการมีเครื่องมือที่จะจัดการหรือควบคุมผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต หรือที่เรียกว่าเครื่องมือบริหารความเสี่ยง ก็จะช่วยลดความเสี่ยงในการทำธุรกิจได้ สัญญาซื้อขายล่วงหน้าก็เป็นเครื่องมือที่ช่วยจัดการหรือควบคุมผลกระทบ ที่เกิดจากความผันผวนของราคาหรืออัตราที่เป็นสินค้าอ้างอิง เช่น ในปี 2538 บริษัท A กู้ยืมเงินจากต่างประเทศจำนวนมาก ช่วงปลายปี 2539 นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านในประเทศได้ออกมาให้ความเห็นกันว่าค่าเงินบาทจะอยู่ในระดับประมาณ 25 บาท/ดอลลาร์ ได้อีกไม่นาน หากในช่วงนั้น บริษัท A มีการทำสัญญาซื้อดอลลาร์ล่วงหน้าไว้ ซึ่งอาจเป็นในราคา 26-27 บาท/ดอลลาร์ และต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงค่าเงินเมื่อปี 2540 ก็จะทำให้บริษัท A สามารถชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องรับผลกระทบจากเปลี่ยนแปลงค่าเงิน หรือได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อย

- มีข้อมูลและทราบทิศทางราคาในอนาคต : การที่มีตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่ผู้ซื้อและผู้ขายมาเจอกัน ทำให้เกิดราคาของสินค้าอ้างอิงในแต่ละขณะในอนาคต โดยราคาดังกล่าวสะท้อนมาจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในตลาดที่ได้คำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่จะมีผลต่อราคาสินค้าอ้างอิงในอนาคตแล้ว ข้อมูลราคาดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถวางแผนได้อย่างเหมาะสมและใกล้เคียงกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มผลตอบแทนและความสามารถในการแข่งขัน เช่น บริษัท B ต้องนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเพื่อผลิตสินค้า ในการกำหนดราคาสินค้าที่จะขายให้แก่ผู้สั่งซื้อในวันนี้ บริษัท B จะต้องประมาณต้นทุนที่จะเกิดขึ้นทั้งหมด รวมถึงต้นทุนวัตถุดิบนำเข้าที่ต้องชำระเงินในอีก 3 เดือนข้างหน้าด้วย การมีตลาดซื้อขายล่วงหน้าจะช่วยให้บริษัท B ทราบทิศทางของอัตราแลกเปลี่ยนในอีก 3 เดือนข้างหน้าเพื่อนำมาคำนวณต้นทุนและกำหนดราคาสินค้าในวันนี้ได้อย่างเหมาะสมกับต้นทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และหากบริษัท B มีการบริหารความเสี่ยงโดยการทำสัญญาซื้อเงินตราเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า บริษัท B ก็จะสามารถจำกัดความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนได้อีกทางหนึ่งด้วย

พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ.2546

พอเห็นกลไกการทำงานและประโยชน์ของสัญญาซื้อขายล่วงหน้ากันมาแล้ว มาดูกันว่าพระราชบัญญัตินี้จะช่วยส่งเสริมให้มีการใช้สัญญาซื้อขายล่วงหน้าได้อย่างไร ที่ผ่านมามีภาคธุรกิจมีการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้ากันอยู่บ้างแต่อาจจะไม่ครอบคลุมสินค้าอ้างอิงทุกประเภทที่อยู่ในพระราชบัญญัตินี้ อย่างที่เราเห็นกันว่าธนาคารพาณิชย์ก็มีการทำสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้ากับลูกค้า แต่สัญญาเหล่านั้นเป็นสัญญาที่สร้างขึ้นเป็นการเฉพาะระหว่างธนาคารกับลูกค้าแต่ละราย เจื่อนไขในแต่ละสัญญาก็แตกต่างกันไปไม่เป็นมาตรฐาน และธนาคารต้องรับความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาของลูกค้าแต่ละรายด้วยตนเอง จึงทำให้ธนาคารจำเป็นต้องเลือกลูกค้าที่จะทำสัญญาดังกล่าว การมีตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าจะทำให้มีการจัดระบบให้สัญญาเป็นมาตรฐานเดียวกัน มีสำนักหักบัญชีเข้าไปเป็นคู่สัญญา ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายแทนที่ผู้ซื้อและผู้ขายจะต้องเป็นคู่สัญญากันโดยตรง มีระบบการวางเงินประกันตามความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงไปตามราคาตลาดของสินค้าอ้างอิง ซึ่งระบบดังกล่าวจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าการปฏิบัติตามสัญญา และเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการไม่ว่ารายเล็กรายใหญ่หรือผู้ลงทุนสถาบันสามารถเข้ามาเป็นคู่สัญญาซื้อขายล่วงหน้าได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ จะทำให้การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้ามีกฎหมายรองรับและมีผลผูกพันตามกฎหมาย รองรับการจัดตั้งศูนย์ซื้อขายอย่างเป็นทางการ กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เป็นผู้กำกับดูแลผู้ประกอบการ ผ่านการให้ใบอนุญาตผู้ประกอบการ และออกเกณฑ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ มีมาตรการป้องกันการกระทำอันไม่เป็นธรรม เช่น การสร้างราคา การใช้ข้อมูลภายใน ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้การทำธุรกรรมเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายล่วงหน้ามีความเป็นธรรม เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานเพื่อจัดตั้งศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

ขณะนี้ ก.ล.ต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างหารือเพื่อจัดตั้งศูนย์ซื้อขายฯ ที่จะให้บริการและอำนวยความสะดวกให้เกิดการทำสัญญาและซื้อขายสัญญา โดยมุ่งหวังให้ศูนย์ซื้อขายฯ นี้มีระบบงานที่ได้มาตรฐานสากล น่าเชื่อถือ ระบบการซื้อขายมีประสิทธิภาพ มีต้นทุนการซื้อขายที่ต่ำ มีการบริหารจัดการที่โปร่งใส เป็นธรรม คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งก็ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานมาชุดหนึ่งมาทำหน้าที่บุกเบิกการจัดตั้งศูนย์ซื้อขายฯ พิจารณาเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

และกำหนดแนวทางการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการ ผู้ลงทุน และประชาชนทั่วไป ซึ่งก็คงจะเห็นผลเป็นรูปธรรมในเร็ว ๆ นี้

หุ้นกู้อนุพันธ์ : ทางเลือกใหม่ในการระดมทุน

หุ้นกู้อนุพันธ์ หรือ Structured note เป็นตราสารหนี้ที่จ่ายผลตอบแทน (ดอกเบี้ย) หรือชำระคืนเงินต้นอ้างอิงกับตัวแปรที่กำหนด เช่น ราคาหลักทรัพย์ ดัชนีหลักทรัพย์ ราคาสินค้า อัตราแลกเปลี่ยน ผู้ออกจึงสามารถออกแบบการให้ผลตอบแทนหรือการชำระคืนเงินต้นให้อิงกับตัวแปรตามความต้องการได้ ซึ่งแม้ว่าบางครั้งผลตอบแทนที่ให้แก่ผู้ลงทุนจะสูงกว่าหุ้นทั่วๆ ไป แต่หากผู้ออกสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับความสามารถในการหารายได้หรือต้นทุนการทำธุรกิจของตน ก็จะอยู่ในวิสัยที่บริษัทจะสามารถรับต้นทุนดังกล่าวได้ และยังสามารถสร้างความน่าสนใจให้ผู้ลงทุนอีกด้วย การกำหนดผลตอบแทนหรือการชำระคืนเงินต้น โดยอ้างอิงกับตัวแปรทำได้หลายลักษณะซึ่งพอยกตัวอย่างได้ดังนี้

1. **กำหนดผลตอบแทนแปรโดยตรงตามตัวแปรอ้างอิง** คือเมื่อราคาของตัวแปรอ้างอิงเพิ่มขึ้นผลตอบแทนของหุ้นกู้อนุพันธ์ก็จะเพิ่มตาม เช่น บริษัท ก. ออกหุ้นกู้อนุพันธ์ที่จ่ายดอกเบี้ยต่ำกว่า 1% ถ้าในปีใดราคาน้ำมันดิบเฉลี่ยในตลาดโลกสูงกว่า 30 เหรียญสหรัฐ/บาร์เรล จะจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น 0.01% ต่อราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ 1 cent แต่จะไม่จ่ายดอกเบี้ยเกินกว่า 5% ต่อปี จะเห็นได้ว่าในตัวอย่างนี้มีการกำหนดผลตอบแทนขั้นต่ำและขั้นสูงที่จะจ่ายด้วย

2. **กำหนดผลตอบแทนแปรผกผันกับตัวแปรอ้างอิง** เช่น บริษัท ข. ออกหุ้นกู้อนุพันธ์ ที่จ่ายดอกเบี้ยในแต่ละปีเท่ากับ 12%-MLR แต่จะจ่ายไม่ต่ำกว่า 2% กรณีนี้หาก MLR หรืออัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำที่ให้แก่ลูกค้าขึ้นดีลดลง ดอกเบี้ยของหุ้นกู้อนุพันธ์นี้จะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้สูตรการคำนวณผลตอบแทนทั้งกรณีนี้ที่แปรตามและผกผันกับตัวแปรอ้างอิง อาจซับซ้อนกว่าตัวอย่างยกมาข้างต้น หรือในบางกรณีอาจอิงกับตัวแปรหลายตัวในสูตรเดียวกันก็ได้

3. **กำหนดผลตอบแทนเป็นขั้นบันไดตามช่วงราคาของตัวแปรอ้างอิง** เช่น บริษัท ค. ออกหุ้นกู้อนุพันธ์ที่ดอกเบี้ยขึ้นอยู่กับ SET index ถ้า SET index อยู่

ต่ำกว่า 550	จะไม่จ่ายดอกเบี้ย
ระหว่าง 551-600	จ่าย 2%
สูงกว่า 600	จ่าย 4%

4. กำหนดผลตอบแทนเป็นช่วงของราคาของตัวแปรอ้างอิง เช่น บริษัท ง. ออกหุ้นกู้อนุพันธ์ที่จ่ายดอกเบี้ยขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ถ้าเงินบาทต่อเหรียญสหรัฐ อยู่ต่ำกว่า 40 บาท จ่าย 2%
40.01 – 45 บาท จ่าย 6%
สูงกว่า 45 จ่าย 2%

5. กำหนดการทยอยชำระคืนเงินต้นตามราคาของตัวแปรอ้างอิง เช่น บริษัท จ. ออกหุ้นกู้อนุพันธ์อายุ 5 ปี อัตราดอกเบี้ย 0% บริษัทจะทยอยชำระคืนเงินต้นในแต่ละปี โดยอิงกับราคาตลาดเฉลี่ยของหุ้นบริษัทในปีนั้น กรณีปกติ หากทยอยชำระคืนเงินต้น 5 ปี แต่ละปี ควรชำระ 20% ของมูลค่าหุ้นกู้อนุพันธ์ แต่กรณีนี้เงินต้นที่ชำระคืนจะเพิ่มขึ้นหากราคาตลาดเฉลี่ยของหุ้นบริษัทในปีนั้นสูงกว่าราคาที่กำหนด แต่ถ้าราคาตลาดเฉลี่ยของหุ้นบริษัทในปีนั้นต่ำกว่าราคาที่กำหนดผู้ถือหุ้นกู้อนุพันธ์จะได้รับชำระคืนเงินน้อยกว่า จึงมีความเป็นไปได้ว่า หากทุกปีราคาตลาดเฉลี่ยของหุ้นบริษัทต่ำกว่าราคาที่กำหนดมาโดยตลอด ทำยที่สุดแล้วผู้ถือหุ้นกู้อนุพันธ์จะได้รับเงินชำระคืนน้อยกว่าเงินต้นที่ลงทุนไป

การกำหนดผลตอบแทนหรือการชำระคืนเงินต้นของหุ้นกู้อนุพันธ์ที่กล่าวข้างต้น เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งเท่านั้น จะเห็นได้ว่าหุ้นกู้อนุพันธ์มีลูกเล่นหลากหลายรูปแบบ ผู้ออกหุ้นกู้อนุพันธ์จึงสามารถออกแบบการจ่ายผลตอบแทนหรือการชำระคืนเงินต้นให้เหมาะสมกับสภาพของบริษัทในแต่ละเหตุการณ์ได้ แต่จะสามารถระดมทุนโดยใช้หุ้นกู้อนุพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เป็นความท้าทายที่น่าติดตามกันต่อไป ในส่วนของผู้ลงทุนก็เช่นกัน ด้วยเหตุที่หุ้นกู้อนุพันธ์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อน มีเงื่อนไขเฉพาะตัวที่อาจแตกต่างกันออกไป การหาราคาที่เหมาะสม (pricing) และการเปรียบเทียบราคาของหุ้นกู้อนุพันธ์แต่ละตัวเป็นเรื่องที่ยาก ดังนั้น ผู้ลงทุนจะต้องทำความเข้าใจในเงื่อนไขเฉพาะตัวของหุ้นกู้อนุพันธ์ให้ดี ก่อนตัดสินใจลงทุน และเมื่อลงทุนไปแล้ว นอกจากต้องติดตามภาวะดอกเบี้ย และข้อมูลของบริษัทที่ออกหุ้นกู้ เหมือนการลงทุนในหุ้นทั่วไปแล้ว ผู้ลงทุนยังต้องติดตามข่าวเกี่ยวกับตัวแปรอ้างอิงปัจจัยที่จะกระทบต่อราคาของตัวแปรอ้างอิงที่จะมีผลต่อผลตอบแทนของหุ้นกู้อนุพันธ์อีกด้วย นอกจากนี้เรื่องที่จะต้องระวังอีกเรื่องหนึ่งก็คือความหมายของการจัดอันดับความน่าเชื่อถือของหุ้นกู้อนุพันธ์ ซึ่งที่จริงแล้วมีความหมายเหมือนหุ้นกู้ประเภทอื่น คือการจัดอันดับเป็นเพียงการบอกเพียงว่าผู้ออกมีความสามารถในการชำระหนี้ตามหุ้นกู้เพียงใด แต่ไม่ได้บอกถึงโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอันเนื่องมาจากเงื่อนไขหุ้นกู้อนุพันธ์ ดังนั้น เราอาจเห็นหุ้นกู้อนุพันธ์ที่ได้รับการจัดอันดับในระดับที่ดีมาก

แต่ผู้ถือหุ้นกู้ฉบับดังกล่าวไม่ได้รับดอกเบี้ยเลยเพราะเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดอยู่ก่อนแล้วก็ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนประกอบของหมายเหตุประกอบงบการเงิน¹

หมายเหตุประกอบงบการเงินมีโครงสร้างที่จัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ข้อมูลที่เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน สามารถจัดประเภทได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบริษัทและการจัดทำงบการเงิน

ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบริษัท ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดทำงบการเงินหรือเรียกว่า “หลักเกณฑ์ในการจัดทำงบการเงิน” นโยบายการบัญชีที่บริษัทใช้หรือเลือกใช้ และการเปลี่ยนแปลงทางบัญชี ซึ่งมีผลต่องบการเงิน

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบริษัท ได้แก่ ประเภทการดำเนินธุรกิจ จำนวนพนักงาน หากเป็นกลุ่มธุรกิจจะระบุบริษัทที่มีอำนาจสูงสุดในกลุ่มบริษัท และสถานที่ตั้งบริษัท ซึ่งเป็นข้อมูลที่มาตรฐานการบัญชีกำหนดให้บริษัทต้องเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน หากบริษัทไม่ได้เปิดเผยไว้ที่อื่นแล้วในเอกสารฉบับเดียวกัน (เช่น บริษัทไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวในงบการเงินที่นำเสนออยู่ในรายงานประจำปี เพราะข้อมูลส่วนนี้เปิดเผยไว้แล้วในส่วนอื่นของรายงานประจำปี)

หากบริษัทไม่ได้เปิดเผยข้อมูลทั่วไปของบริษัทในหมายเหตุประกอบงบการเงิน หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อแรกเป็น “หลักเกณฑ์ในการจัดทำงบการเงิน” โดยจะอธิบายถึงหลักเกณฑ์ที่บริษัทใช้ในการจัดทำงบการเงิน เช่น ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือมาตรฐานการบัญชีของประเทศไทยที่อาจแตกต่างจากมาตรฐานการบัญชีของประเทศอื่น

นอกจากนี้ในส่วนแรกของหมายเหตุประกอบงบการเงินจะเปิดเผยนโยบายการบัญชี นโยบายการบัญชี คือ วิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่บริษัทใช้หรือเลือกใช้ (ถ้ามีทางเลือก) สำหรับรายการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ หนี้สูญ สินค้าคงเหลือ เงินลงทุน ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ การด้อยค่าของสินทรัพย์ การรับรู้รายได้ การบันทึกรายการเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน ฯลฯ และจะมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับ “การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี” การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี คือ การที่บริษัทเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติทางการบัญชีจากวิธีหนึ่งไปเป็นอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งมาตรฐานการบัญชีบางฉบับได้เปิดทางเลือกให้บริษัทสามารถใช้วิธีการทางบัญชีที่แตกต่างกันได้ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่เหมือนกัน

¹ ภาพร เอกอรรถพร, “บัญชีมีประโยชน์,” (มีนาคม 2545) : 154-170.

กลุ่มที่ 2 การเปิดเผยข้อมูลในรายละเอียดรายการแต่ละบรรทัดในงบการเงิน

ในแต่ละบรรทัดของงบการเงินจะมีตัวเลขข้อหมายเหตุประกอบงบการเงินกำกับอยู่ เป็นการลำดับโดยเรียงจากรายการแรกในงบดุล ซึ่งการเปิดเผยแต่ละรายการจะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางบัญชีหรือเงื่อนไขในสัญญาประกอบกับตัวเลขซึ่งแสดงรายละเอียดของการรวมยอดและคำอธิบายประกอบ

หมายเหตุประกอบงบการเงินในกลุ่มนี้จะมีจำนวนมากที่สุด เช่น ลูกหนี้การค้า เงินให้กู้ยืม เงินลงทุนระยะยาว ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ เงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน เงินกู้ยืมระยะยาว หนี้กู้ หนี้สามัญ เงินปันผล สำรองตามกฎหมาย ภาษีเงินได้ รายการระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน เครื่องมือทางการเงิน ฯลฯ (สองรายการสุดท้ายจะมีข้อมูลที่ต้องเปิดเผยทั้งในกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3)

กลุ่มที่ 3 การเปิดเผยรายการที่ไม่ได้บันทึกไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

บริษัทต้องเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ได้บันทึกไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เนื่องจากรายการดังกล่าวมีผลกระทบต่อความเสี่ยงในการลงทุน ตัวอย่างของข้อมูลที่ต้องเปิดเผยในกลุ่มนี้ได้แก่ ชื่อที่เป็นศัพท์เฉพาะทางการบัญชี เช่น หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น ข้อผูกมัดต่าง ๆ รายการระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน และเครื่องมือทางการเงิน

ในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรายการระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน กับเครื่องมือทางการเงิน มักแทรกอยู่กับการเปิดเผยข้อมูลในกลุ่มที่ 2 เนื่องจากข้อมูลที่ต้องเปิดเผยมีทั้งที่เป็นการอธิบายรายการที่บันทึกอยู่ในงบการเงินและที่ไม่ได้บันทึกอยู่ในงบการเงิน

กลุ่มที่ 4 ข้อมูลอื่น ๆ

เป็นการเปิดเผยข้อมูลอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจลงทุน เช่น การเปิดเผยข้อมูลจำแนกตามส่วนงาน ซึ่งเป็นข้อมูลที่บริษัทต้องจัดทำขึ้นโดยเฉพาะ และข้อมูลอื่นที่บริษัทอาจเปิดเผย เช่น ปัญหาปี ค.ศ. 2000 ของระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ภาคผนวก ค.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดเครื่องมือทางการเงินจำแนกตามผู้ออก ชนิดตราสารและผู้ลงทุน¹

ผู้ออกตราสารหรือผู้กู้	ชนิดของตราสารหรือการกู้ยืม	ผู้ลงทุนในตราสารหรือผู้ให้กู้
กระทรวงการคลัง	ตั๋วเงินคลัง	ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย องค์กรเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวม สำนักงานประกันสังคม บริษัทประกันภัย สถาบันการเงินอื่นที่มีเงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย
ธนาคารแห่งประเทศไทย	พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย	ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ ธนาคารออมสิน กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน
กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงิน	พันธบัตรกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงิน	ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐบาล สถาบันการเงินอื่น

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดเครื่องมือทางการเงินจำแนกตามผู้ออก ชนิดตราสารและผู้ลงทุน² (ต่อ)

¹ อัญญา ชันฉวีทิพย์, "กลไกของตลาดการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย," (ตุลาคม 2545) :148-149.

ผู้ออกตราสารหรือผู้กู้	ชนิดของตราสารหรือการกู้ยืม	ผู้ลงทุนในตราสารหรือผู้ให้กู้
บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์	ตัวสัญญาใช้เงิน	ประชาชนทั่วไป ธุรกิจ สถาบันการเงิน
ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของ รัฐบาล	การกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย	ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดเครื่องมือทางการเงินจำแนกประเภท
สถานะคู่สัญญาและกระแสเงินสด³

ประเภทเครื่องมือทางการเงิน	สถานะของคู่สัญญา	กระแสเงินสดที่เกี่ยวข้อง
ตราสารทุน (Equity) หุ้นสามัญ (Common stock) หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred stock)	เจ้าของ กับ บริษัทผู้ออก	เงินปันผล
ตราสารหนี้ (Debt instrument) พันธบัตร หุ้นกู้	เจ้าหนี้ กับ ลูกหนี้	ดอกเบี้ย และ เงินปันผล
ตราสารอนุพันธ์ (Derivatives) สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Forward & Futures) ตราสารสิทธิ (Option) สัญญาแลกเปลี่ยน (Swaps)	ผู้ซื้อล่วงหน้า กับ ผู้ขายล่วงหน้า ผู้มีสิทธิ กับ ผู้มีหน้าที่	ราคาซื้อขายล่วงหน้า ราคาใช้สิทธิ

² ธีรวิทย์ ชันธุวิทย์, "กลไกของตลาดการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย," (ตุลาคม 2545) :148-149.

³ คณะกรรมการเทคโนโลยีวิสาหกิจ, "เครื่องมือทางการเงิน," วรรณกรรมบัญชี 48 (ธันวาคม-มีนาคม 2545) : 114.

ภาคผนวก ง.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 รายชื่อสำนักงานสอบบัญชีที่ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์

Finance Institutions	Years	KPMG	Deloitte	PwC	Earn&young	Audit Office	Other
ธนาคารกรุงเทพ	2543		/				
	2544		/				
	2545		/				
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	2543		/				
	2544		/				
	2545		/				
ธนาคารไทยธนาคาร	2543					/	
	2544					/	
	2545				/		
ธนาคารดีบีเอส ไทยท努	2543			/			
	2544			/			
	2545			/			
ธนาคารกรุงไทย	2543					/	
	2544					/	
	2545					/	
ธนาคารนครหลวงไทย	2543					/	
	2544					/	
	2545					/	
ธนาคารแอสเตนคาร์ด ชาเตอร์นครธน	2543	/					
	2544	/					
	2545	/					
ธนาคารธนาชาติ	2543	/					
	2544				/		
	2545				/		

ตารางที่ 3 รายชื่อสำนักงานสอบบัญชีที่ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์(ต่อ)

Finance Institutions	Years	KPMG	Deloitte	PwC	Earn&young	Audit Office	Other*
ธนาคารเอเชีย	2543	/					
	2544	/					
	2545	/					
บริษัทเงินทุน	2543						/
อุตสาหกรรม	2544						/
	2545						/
ธนาคารไทยพาณิชย์	2543		/				
	2544		/				
	2545		/				
ธนาคารกสิกรไทย	2543	/					
	2544	/					
	2545	/					
ธนาคารทหารไทย	2543	/					
	2544	/					
	2545	/					
ธนาคารยูโอบี รัตนสิน	2543			/			
	2544			/			
	2545			/			

*ธนาคารไทยธนาคาร ปี 2543 สมคิด เตียตระกูล

2544 วินิจ ศิลามงคล

2545 วิภา จินดานุวัฒน์

สถาบันนวัตยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแบบสอบถามที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์
ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงิน
ของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต ภาค
 วิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษา
 กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้ด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

แบบสอบถามมี 7 หน้า แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 เครื่องมือทางการเงินที่ธนาคารใช้

ส่วนที่ 3 การเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงิน (มุ่งเน้นในเรื่องการบริหารความเสี่ยง)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลส่วนตัว

กรุณาเติมเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. อายุของธนาคาร

☐ 1. น้อยกว่า 5 ปี	☐ 4. 16-20 ปี
☐ 2. 5-10 ปี	☐ 5. 21-25 ปี
☐ 3. 11-15 ปี	☐ 6. มากกว่า 25 ปี

2. ปัจจุบันธนาคารมีทุนจดทะเบียนจำนวนเท่าใด

☐ 1. น้อยกว่า 150 ล้านบาท	☐ 4. 251-300 ล้านบาท
☐ 2. 150-200 ล้านบาท	☐ 5. 301-450 ล้านบาท
☐ 3. 201-250 ล้านบาท	☐ 6. มากกว่า 451 ล้านบาท

3. เงินทุนของธนาคารมาจากแหล่งใดบ้าง

☐ 1. หุ้นสามัญ	เปอร์เซ็นต์
☐ 2. หุ้นบุริมสิทธิ	เปอร์เซ็นต์
☐ 3. หุ้นกู้	เปอร์เซ็นต์
☐ 4. กู้ยืม (เงินฝาก)	เปอร์เซ็นต์
☐ 5. อื่น.....	เปอร์เซ็นต์

รวม 100 เปอร์เซ็นต์

4. เงินทุนของบริษัทจากการก่อหนี้ มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งใด

1. สถาบันการเงินในประเทศ เปอร์เซ็นต์
2. สถาบันการเงินต่างประเทศ เปอร์เซ็นต์
3. ธนาคารในประเทศ เปอร์เซ็นต์
4. ธนาคารในต่างประเทศ เปอร์เซ็นต์
5. อื่น..... เปอร์เซ็นต์
- รวม 100 เปอร์เซ็นต์

5. หากกิจการมีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ โปรดระบุปีที่มีการกู้ยืม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ก่อนปี 2535 3. ปี 2541-2545
2. ปี 2535-2540 4. หลังปี 2545

6. กิจการได้ปฏิบัติตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาลหรือไม่ (เปรียบเทียบในกลุ่มธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศ)

ลักษณะการปฏิบัติ	ปฏิบัติ					ไม่ปฏิบัติ (0)
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1. ด้านการเปิดเผยข้อมูลทุก ๆ ด้าน						
2. ด้านการช่วยเหลือสังคม						
3. ด้านความซื่อสัตย์และความเที่ยงตรงต่อสังคม						
4. ด้านความซื่อสัตย์และความเที่ยงตรงต่อลูกค้า						
5. ด้านความซื่อสัตย์และความเที่ยงตรงต่อคู่แข่ง						
6. อื่น ๆ						

7. โปรดเติม ในตารางเพื่อแสดงผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน	ปี		
	2543	2544	2545
1. ขาดทุน			
2. กำไร			
2.1 ต่ำกว่า 10 ล้านบาท			
2.2 11-30 ล้านบาท			
2.3 31-50 ล้านบาท			
2.4 51 -70 ล้านบาท			
2.5 71-90 ล้านบาท			
2.6 มากกว่า 90 ล้านบาท			

8. จากปี 2543 -2545 กิจการมีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีหรือไม่

1. ไม่เปลี่ยน

2. เปลี่ยน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

2.1 ในปี 2543 จาก.....
เป็น.....

2.2 ในปี 2544 จาก.....
เป็น.....

2.3 ในปี 2545 จาก.....
เป็น.....

ส่วนที่ 2 เครื่องมือทางการเงินที่ใช้ในปัจจุบัน

โปรดเติม ในเครื่องมือทางการเงินที่บริษัทมีการใช้ในปัจจุบัน

เครื่องมือทางการเงิน	ข้อมูลการใช้		กรณีไม่ใช้โปรดระบุเหตุผล
	ใช้	ไม่ใช้	
1. Common Stock			
2. Preferred Stock			
3. Convertible Bond			
4. Warrant			
5. Stock Option			
6. Currency Option			
7. Index Option			
8. Future Option			
9. Interest rate Option			
10. Currency Swap			
11. Interest rate Swap			
12. Future Contract			
13. Forward rate Agreements			
14. Floating rate Note			
15. Others.....			

ส่วนที่ 3 การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

โปรดเติม ✓ ในข้อมูลเครื่องมือทางการเงินที่บริษัทได้มีการเปิดเผยเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย โดยธนาคารคิดว่าการเปิดเผยข้อมูลได้ให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้งบการเงินในระดับใด

ลักษณะข้อมูลที่เปิดเผย	เปิด					ไม่เปิด (0)
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1. ด้านความเสี่ยง						
1.1 ความเสี่ยงด้านราคา						
1.1.1 ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย						
1.1.2 ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน						
1.1.3 ความเสี่ยงจากตลาด						
1.2 ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ						
1.3 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง						
1.4 ความเสี่ยงในการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข						
1.4.1 การกระจุกตัวที่สำคัญของความเสี่ยง						
2. นโยบายการบริหารความเสี่ยง						
2.1 ลักษณะ ขอบเขตที่กิจการมีการใช้เครื่องมือทางการเงิน						
2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับรายการ						
2.3 นโยบายของผู้บริหารในการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้น						
3. ตัวเครื่องมือทางการเงิน						
3.1 เงื่อนไข						
3.2 ข้อตกลง						
3.3 นโยบายการบัญชี						
3.3.1 การโอนตราสารทางการเงิน						
3.3.2 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินที่มีส่วนหนึ่งของรายการเกี่ยวข้องกัน						
3.3.3 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยง						
3.3.4 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินซึ่งอัตราดอกเบี้ยต่างจากอัตราดอกเบี้ยในตลาด						
4. ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวน เวลา และกระแสเงินสดในอนาคต						

ลักษณะข้อมูลที่เปิดเผย	เปิด					ไม่เปิด (0)
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
5. การป้องกันความเสี่ยงของรายการที่คาดว่าจะเกิด						
5.1 การให้คำอธิบายเกี่ยวกับรายการบัญชีที่คาดว่าจะเกิด						
5.2 คำอธิบายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยง						
5.3 จำนวนเงินของกำไรหรือรายการขาดทุนหรือการตัดบัญชี						
6. ราคาทุนมูลค่ายุติธรรม						
7. จำนวนกำไร/ขาดทุนของตราสารประกันความเสี่ยงที่ยังไม่รับรู้หรือการตัดบัญชี (ไม่รวมรายการประกันความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิด)						
8. จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ารวมในบัญชีตราสารทางการเงินระหว่างปี						
9. จำนวนเงินถัวเฉลี่ย						
9.1 เงินต้นของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล						
9.2 มูลค่าที่ตราไว้ของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล						
9.3 จำนวนเงินที่ตกลงกันของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล						
10. จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ายุติธรรมของตราสารทางการเงินในระหว่างปีที่จำนวนในงบดุลต่างจากจำนวนที่มีในระหว่างปี						
11. จำนวนถัวเฉลี่ยวิเคราะห์ตามอายุสัญญาที่เหลือ						
12. การวัดมูลค่า						
12.1 เกณฑ์ในการวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงิน						
12.2 วิธีประยุกต์ใช้						
13. จำนวนเงินต้นที่ใช้เป็นฐาน						
14. ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหาก						
14.1 คู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข						
14.2 หลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นหากพิจารณาแล้วจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระไม่มีมูลค่าต่อกิจการ						
15. นโยบายของกิจการในการ						
15.1 เรียกหลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นในการตกลงทำสัญญา						
15.2 คำอธิบายหลักประกันที่ใช้ในการทำสัญญา						

โปรดเติม ✓ ในปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน

ปัจจัย	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	ไม่มีผล (0)
1. ขนาดบริษัท (วัดโดยใช้เงินทุนจดทะเบียนปัจจุบัน)						
2. นโยบายการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหาร						
3. แนวคิดด้านบรรษัทภิบาล						
4. โครงสร้างเงินทุน						
5. อัตราส่วนเจ้าหนี้ต่างประเทศ						
6. ผลการดำเนินงาน						
7. การร่วมทุนกับต่างชาติ						
8. สำนักงานสอบบัญชี						
9. ลักษณะการเปิดเผยข้อมูลของคู่แข่ง						
10. กฎหมายและระเบียบของ ก.ล.ต. และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาต						
11.. อื่น ๆ.....						

ส่วนที่ 4 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม

1. กรรมการผู้จัดการ
2. ผู้บริหารระดับสูง รับผิดชอบงานด้าน
- 2.1 ด้านการบัญชี 2.3 ด้านงบประมาณ
- 2.2 ด้านการบริหารความเสี่ยง 2.4 ด้านการวางแผน
- 2.5 ด้านการตรวจสอบภายใน 2.6 อื่น

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 25 ปี 4. 46-55 ปี
2. 26-35 ปี 5. มากกว่า 55 ปี
3. 36-45 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี 3. ปริญญาโท
2. ปริญญาตรี 4. สูงกว่าปริญญาโท

4. อายุการทำงาน

 1. ต่ำกว่า 1 ปี 4. 11-15 ปี 2. 1-5 ปี 5. 16-20 ปี 3. 6-10 ปี 6. มากกว่า 20 ปี

5. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index)

หมวดที่	รายการหลัก (Main Items)	รายการรอง (Sub-items)
1	1. ด้านความเสี่ยง	1.1 ความเสี่ยงด้านราคา 1.1.1 ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย 1.1.2 ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน 1.1.3 ความเสี่ยงจากตลาด 1.2 ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ 1.3 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง 1.4 ความเสี่ยงในการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข 1.4.1 การกระตุกตัวที่สำคัญของความเสี่ยง
2	2. นโยบายการบริหารความเสี่ยง	2.1 ลักษณะ ขอบเขตที่กิจการมีการใช้เครื่องมือทางการเงิน 2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับรายการ 2.3 นโยบายของผู้บริหารในการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้น
3	3. ตัวเครื่องมือทางการเงิน	3.1 เงื่อนไข 3.2 ข้อตกลง 3.3 นโยบายการบัญชี 3.3.1 การโอนตราสารทางการเงิน 3.3.2 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินที่มีส่วนหนึ่งของรายการเกี่ยวข้องกัน 3.3.3 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยง 3.3.4 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินซึ่งอัตราดอกเบี้ยต่างจากอัตราดอกเบี้ยในตลาด
4	4. ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวน เวลา และกระแสเงินสดในอนาคต	
5	5. การป้องกันความเสี่ยงของรายการที่คาดว่าจะเกิด	5.1 การให้คำอธิบายเกี่ยวกับรายการบัญชีที่คาดว่าจะเกิด 5.2 คำอธิบายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยง 5.3 จำนวนเงินของกำไรหรือรายการขาดทุนที่รอการตัดบัญชี

ตารางที่ 4 ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) (ต่อ)

หมวดที่	รายการหลัก (Main Items)	รายการรอง (Sub-items)
6	6. ราคาทุนมูลค่ายุติธรรม	
7	7. จำนวนกำไร/ขาดทุนของตราสารประกันความเสี่ยงที่ยังไม่รับรู้หรือรอการตัดบัญชี (ไม่รวมรายการประกันความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิด)	
8	8. จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ารวมในบัญชีตราสารทางการเงินระหว่างปี	
9	9. จำนวนเงินถัวเฉลี่ย	9.1 เงินต้นของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล 9.2 มูลค่าที่ตราไว้ของตราสารทางการเงินที่ไม่รู้ในงบดุล 9.3 จำนวนเงินที่ตกลงกันของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล
10	10. จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ายุติธรรมของตราสารทางการเงินในระหว่างปีที่จำนวนในงบดุลต่างจากจำนวนที่มีในระหว่างปี	
11	11. จำนวนถัวเฉลี่ยวิเคราะห์ตามอายุสัญญาที่เหลือ	
12	12. การวัดมูลค่า	12.1 เกณฑ์ในการวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงิน 12.2 วิธีประยุกต์ใช้
13	13. จำนวนเงินต้นที่ใช้เป็นฐาน	
14	14. ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหาก	14.1 คู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข 14.2 หลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นหากพิจารณาแล้วจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระไม่มีมูลค่าต่อกิจการ
15	15. นโยบายของกิจการในการ	15.1 เรียกหลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นในการตกลงทำสัญญา 15.2 คำอธิบายหลักประกันที่ใช้ในการทำสัญญา

ภาคผนวก ช.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 Summary of the Major Element of DISCORE*

ชื่อบริษัท _____

ประเภทรายงาน _____

สิ้นสุดปี _____

หมวด ที่	Financial Instrument Information	คะแนน
1	1. ด้านความเสี่ยง	
	1.1 ความเสี่ยงด้านราคา	
	1.1.1 ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย	
	1.1.2 ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน	
	1.1.3 ความเสี่ยงจากตลาด	
	1.2 ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ	
	1.3 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง	
	1.4 ความเสี่ยงในการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข	
	1.4.1 การกระจุกตัวที่สำคัญของความเสี่ยง	
2	2. นโยบายการบริหารความเสี่ยง	
	2.1 ลักษณะ ขอบเขตที่กิจการมีการใช้เครื่องมือทางการเงิน	
	2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับรายการ	
	2.3 นโยบายของผู้บริหารในการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	
3	3. ตัวเครื่องมือทางการเงิน	
	3.1 เงินกู้	
	3.2 ข้อตกลง	
	3.3 นโยบายการบัญชี	
	3.3.1 การโอนตราสารทางการเงิน	
	3.3.2 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินที่มีส่วนหนึ่งของรายการ เกี่ยวข้องกัน	
	3.3.3 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยง	
	3.3.4 การได้มาหรือการออกตราสารทางการเงินซึ่งอัตราดอกเบี้ยต่างจาก อัตราดอกเบี้ยในตลาด	
4	4. ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวน เวลา และกระแสเงินสดในอนาคต	
5	5. การป้องกันความเสี่ยงของรายการที่คาดว่าจะเกิด	
	5.1 การให้คำอธิบายเกี่ยวกับรายการบัญชีที่คาดว่าจะเกิด	

ตารางที่ 5 Summary of the Major Element of DSCORE* (ต่อ)

หมวด ที่	Financial Instrument Information	คะแนน
	5.2 คำอธิบายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยง	
	5.3 จำนวนเงินของกำไรหรือรายการขาดทุนที่รอการตัดบัญชี	
6	6. ราคาทุนมูลค่ายุติธรรม	
7	7. จำนวนกำไร/ขาดทุนของตราสารประกันความเสี่ยงที่ยังไม่รับรู้หรือรอการตัดบัญชี (ไม่รวมรายการประกันความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิด)	
8	8. จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ารวมในบัญชีตราสารทางการเงินระหว่างปี	
9	9. จำนวนเงินถัวเฉลี่ย	
	9.1 เงินต้นของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล	
	9.2 มูลค่าที่ตราไว้ของตราสารทางการเงินที่ไม่รู้ในงบดุล	
	9.3 จำนวนเงินที่ตกลงกันของตราสารทางการเงินที่ไม่รับรู้ในงบดุล	
10	10. จำนวนถัวเฉลี่ยมูลค่ายุติธรรมของตราสารทางการเงินในระหว่างปีที่จำนวนในงบดุลต่างจากจำนวนที่มีในระหว่างปี	
11	11. จำนวนถัวเฉลี่ยวิเคราะห์ตามอายุสัญญาที่เหลือ	
12	12. การวัดมูลค่า	
	12.1 เกณฑ์ในการวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงิน	
	12.2 วิธีประยุกต์ใช้	
13	13. จำนวนเงินต้นที่ใช้เป็นฐาน	
14	14. ผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหาก	
	14.1 คู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข	
	14.2 หลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นหากพิจารณาแล้วจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระไม่มีมูลค่าต่อกิจการ	
15	15. นโยบายของกิจการในการ	
	15.1 เรียกหลักประกันหรือหลักทรัพย์อื่นในการตกลงทำสัญญา	
	15.2 คำอธิบายหลักประกันที่ใช้ในการทำสัญญา	
	Total Disclosure Point (Score)	

*ประยุกต์จาก Disclosure Index Scoring Sheet ของ Chistine A. Botosan (1997)

ภาคผนวก ซ.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 แนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ

เรื่อง	ปฏิบัติ แล้ว	ปฏิบัติ บางส่วน	ยังไม่ ปฏิบัติ	ต้องการ คำแนะนำ เพิ่มเติม/ ข้อคิดขัด
<p>นโยบายเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดนโยบายการกำกับดูแลกิจการของบริษัทซึ่งให้ความเห็นชอบแล้ว 2. การเปิดเผยรายงานการกำกับดูแลกิจการ <ul style="list-style-type: none"> - รายงานประจำปี - แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) <p>ผู้ถือหุ้น : สิทธิและความเท่าเทียมกันและการประชุมผู้ถือหุ้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ข้อมูลและเอกสารในหนังสือนัดประชุมผู้ถือหุ้น <ul style="list-style-type: none"> - เอกสารที่ต้องใช้แสดงตัวเพื่อเข้าประชุม เช่น บัตรประจำตัวประชาชน - หนังสือมอบฉันทะ และรายละเอียดการมอบฉันทะ - มีการเสนอให้กรรมการอิสระอย่างน้อย 1 คนเป็นผู้มอบอำนาจ 4. รายละเอียดในหนังสือนัดประชุมผู้ถือหุ้น <p><u>วาระเพื่อพิจารณา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับเรื่องที่เสนอ - เหตุผลและความจำเป็น รวมทั้งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ - ความเห็นของคณะกรรมการ <p><u>วาระการแต่งตั้งคณะกรรมการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลเบื้องต้นของบุคคลที่เสนอให้แต่งตั้ง เช่น อายุ การศึกษา ความรู้ ประสบการณ์ในธุรกิจ ข้อพิพาททางกฎหมาย (ถ้ามี) เป็นต้น - การดำรงตำแหน่งในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ - วิธีการสรรหากรรมการ (กรณีแต่งตั้งทดแทนกรรมการที่พ้นวาระ) - ผลการปฏิบัติงานในระหว่างการเป็นคณะกรรมการคราวก่อน (กรณีแต่งตั้งกรรมการเดิม) เช่น จำนวนครั้งที่กรรมการแต่ละคนเข้าร่วมประชุม <p><u>วาระการพิจารณาค่าตอบแทนกรรมการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเงิน และ สิทธิประโยชน์อื่นที่ได้รับในฐานะกรรมการ - ข้อมูลที่ประกอบการพิจารณากำหนดค่าตอบแทน 				

ตารางที่ 6 แนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ(ต่อ)

เรื่อง	ปฏิบัติแล้ว	ปฏิบัติบางส่วน	ยังไม่ปฏิบัติ	ต้องการคำแนะนำเพิ่มเติม/ข้อติดัด
<p><u>วาระการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อและสำนักงานสอบบัญชี - ค่าตอบแทนของผู้สอบบัญชี - ความสัมพันธ์กับบริษัท เช่น การถือหุ้น การทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา - จำนวนปีที่เป็นผู้สอบบัญชีให้บริษัท (กรณีแต่งตั้งผู้สอบฯ เดิม) - เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี (กรณีแต่งตั้งผู้สอบฯ ใหม่) <p>5. การจัดประชุมผู้ถือหุ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งหนังสือนัดประชุมล่วงหน้าก่อนวันประชุมมากกว่า 7 วัน - บริษัทเปิดให้ลงทะเบียนล่วงหน้าก่อนการประชุมมากกว่า 1 ชม. - วัน เวลา สถานที่ประชุมไม่เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมประชุม - การเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นแสดงความคิดเห็นและซักถาม <p>6. การลงคะแนนเสียง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลงคะแนนเสียงตามลำดับวาระที่กำหนด - แจ้งวิธีการที่ใช้นับคะแนนให้ผู้ถือหุ้นทราบก่อนลงคะแนน <p>7. กรรมการที่เข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรรมการทุกท่าน - ประธานอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ทุกท่าน <p>8. รายงานการประชุม</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีสาระสำคัญครบถ้วน เช่น คำชี้แจงที่เป็นสาระสำคัญ คำถาม ข้อคิดเห็น วิธีลงคะแนน วิธีนับคะแนน คะแนนที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยหรืองดออกเสียง - มีการจัดทำรายงานประชุมฯ ให้เสร็จสมบูรณ์ในเวลาที่เหมาะสม - มีระบบการจัดเก็บรายงานการประชุมฯ ที่ดี สามารถตรวจสอบ/อ้างอิงได้ <p>สิทธิของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ</p> <p>9. ปฏิบัติกับพนักงานอย่างเท่าเทียมเป็นธรรมและให้ผลตอบแทนที่เหมาะสม</p>				

ตารางที่ 6 แนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ(ต่อ)

เรื่อง	ปฏิบัติแล้ว	ปฏิบัติบางส่วน	ยังไม่ปฏิบัติ	ต้องการคำแนะนำเพิ่มเติม/ข้อติดัด
<p>10. การซื้อสินค้าและบริการจากคู่ค้าเป็นไปตามเงื่อนไขทางการค้า รวมถึงการปฏิบัติตามสัญญาต่อคู่ค้า</p> <p>11. ปฏิบัติตามเงื่อนไขการกู้ยืมเงินตามข้อตกลง</p> <p>12. เอาใจใส่และรับผิดชอบต่อลูกค้า รักษาความลับของลูกค้า และมีหน่วยงานหรือบุคคลที่ทำหน้าที่รับข้อร้องเรียนของลูกค้า</p> <p>13. ประพฤติตามกรอบกติกาการแข่งขันที่ดี หลีกเลี่ยงวิธีการไม่สุจริต เพื่อทำลายคู่แข่ง</p> <p>14. มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน และสังคม</p> <p>ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์</p> <p>15. คณะกรรมการมีบทบาทในเรื่องดังต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดหรือให้ความเห็นชอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ กลยุทธ์ เป้าหมาย นโยบาย แผนธุรกิจและงบประมาณของบริษัท - ติดตามผลการปฏิบัติของฝ่ายบริหารอย่างสม่ำเสมอว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนหรือไม่ - ดูแลให้มีระบบควบคุมภายในที่เพียงพอ และติดตามอย่างสม่ำเสมอ - ดูแลให้มีมาตรการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม และติดตามอย่างสม่ำเสมอ <p>16. คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาให้มี</p> <ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดและแยกบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างคณะกรรมการ อนุกรรมการ และฝ่ายบริหาร โดยกำหนดระดับอำนาจดำเนินการทางการเงินอย่างชัดเจน - การสื่อสารบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบดังกล่าวอย่างชัดเจนต่อกรรมการ อนุกรรมการ ฝ่ายบริหาร และพนักงาน <p>ความขัดแย้งทางผลประโยชน์</p> <p>17. มีแนวทางการเก็บรักษาและป้องกันการใช้ข้อมูลภายใน โดยแจ้งแนวทางให้กรรมการ พนักงาน และผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ</p> <p>18. คณะกรรมการที่รับทราบถึงรายการที่เกี่ยวข้องกัน และรายการที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และได้พิจารณาความเหมาะสมอย่างรอบคอบทุกครั้ง รวมทั้งมีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์</p> <p>19. รายการที่เกี่ยวข้องกันมีราคาที่เหมาะสม เหมือนการทำรายการกับบุคคลภายนอก (Arm's Length Basis)</p>				

ตารางที่ 6 แนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ(ต่อ)

เรื่อง	ปฏิบัติแล้ว	ปฏิบัติบางส่วน	ยังไม่ปฏิบัติ	ต้องการคำแนะนำเพิ่มเติม/ข้อติดัด
<p>20. มีการเปิดเผยรายการที่เกี่ยวข้องกัน หรือความขัดแย้งทางผลประโยชน์ :</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานประจำปี <p>แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1)</p> <p>จริยธรรมธุรกิจ</p> <p>21. แนวทางเกี่ยวกับจริยธรรมธุรกิจหรือจรรยาบรรณ (Code of Ethics or Statement of Business Conduct)</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดทำแนวทางดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร - แจกแนวทางดังกล่าวให้กรรมการและพนักงานทุกคนทราบและถือปฏิบัติ - มีการติดตามการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวเป็นประจำ <p>การถ่วงดุลของคณะกรรมการ</p> <p>22. มีกรรมการอิสระอย่างน้อย 1/3 ของกรรมการทั้งคณะ แต่ต้องไม่น้อยกว่า 3 คน</p> <p>23. จำนวนกรรมการเป็นไปตามสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัท</p> <p>การรวมหรือแยกตำแหน่ง</p> <p>24. มีการแยกหน้าที่ระหว่างประธานกรรมการบริษัท ประธานกรรมการบริหาร (ถ้ามี) และกรรมการผู้จัดการใหญ่เพื่อไม่ให้คนใดคนหนึ่งมีอำนาจโดยไม่จำกัด เช่น แยกตำแหน่งประธานกรรมการบริษัทกับผู้จัดการใหญ่</p> <p>25. ประธานกรรมการบริษัทมีความเป็นอิสระ</p> <p>คำตอบแทนของกรรมการและผู้บริหาร</p> <p>26. การเปิดเผยนโยบายและจำนวนคำตอบแทนของกรรมการและผู้บริหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานประจำปี - แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) <p>27. คำตอบแทนกรรมการและผู้บริหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - คำตอบแทนเหมาะสม เปรียบเทียบได้กับระดับที่ปฏิบัติอยู่ในอุตสาหกรรม และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากคณะกรรมการ - กรรมการที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ ความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น เช่น เป็นอนุกรรมการด้านต่าง ๆ ควรได้รับคำตอบแทนเพิ่มที่เหมาะสม - การกำหนดคำตอบแทนกรรมการได้รับอนุมัติจากผู้ถือหุ้น - คำตอบแทนผู้บริหารระดับสูงควรเป็นไปตามหลักการและนโยบายที่คณะกรรมการกำหนด โดยเชื่อมโยงกับผลการ 				

ตารางที่ 6 แนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ(ต่อ)

เรื่อง	ปฏิบัติแล้ว	ปฏิบัติบางส่วน	ยังไม่ปฏิบัติ	ต้องการคำแนะนำเพิ่มเติม/ข้อติดัด
<p>ดำเนินงานของบริษัทและผลการดำเนินงานของผู้บริหารแต่ละท่าน และควรผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกำหนดค่าตอบแทน</p> <p>การประชุมคณะกรรมการ</p> <p>28. มีกำหนดการประชุมคณะกรรมการล่วงหน้าและสม่ำเสมอเพื่อให้คณะกรรมการและผู้บริหารทุกคนได้รับและจัดเวลาเพื่อการประชุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>29. วาระการประชุมชัดเจน และมีวาระพิจารณาติดตามผลการดำเนินงานเป็นประจำ</p> <p>30. มีเอกสารประกอบการประชุมครบถ้วน และส่งให้คณะกรรมการล่วงหน้าก่อนการประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน</p> <p>31. คณะกรรมการทุกท่านเข้าประชุมทุกครั้ง เว้นแต่มีเหตุจำเป็น และเปิดเผยจำนวนที่กรรมการแต่ละท่านเข้าประชุมในรายงานประจำปี</p> <p>32. รายงานการประชุมคณะกรรมการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีสาระสำคัญครบถ้วน - เสร็จสมบูรณ์ในเวลาที่เหมาะสม - มีระบบการจัดเก็บที่ดี <p>อนุกรรมการ</p> <p>33. มีคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อช่วยคณะกรรมการดำเนินการกำกับดูแลกิจการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะอนุกรรมการตรวจสอบ - คณะอนุกรรมการกำหนดค่าตอบแทน <p>34. กำหนดนโยบายและกรอบงานของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนรวมถึงคุณสมบัติของสมาชิก หน้าที่รับผิดชอบ การดำเนินการประชุมและการรายงานต่อคณะกรรมการ</p> <p>35. สมาชิกส่วนใหญ่เป็นกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร และประธานมีความเป็นอิสระ</p> <p>36. คณะอนุกรรมการตรวจสอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดหลักเกณฑ์ (Charter) เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งคณะกรรมการให้ความเห็นชอบ - ประชุมสม่ำเสมอ อย่างน้อยไตรมาสละ 1 ครั้ง เพื่อกำกับดูแล ติดตาม และสอบทาน <p>มีการจัดทำรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อรายงานต่อคณะกรรมการบริษัทอย่างสม่ำเสมอและรายงานต่อผู้ถือหุ้นในรายงานประจำปี</p>				

ตารางที่ 6 แนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ (ต่อ)

เรื่อง	ปฏิบัติแล้ว	ปฏิบัติบางส่วน	ยังไม่ปฏิบัติ	ต้องการคำแนะนำเพิ่มเติม/ข้อติดขัด
<ul style="list-style-type: none"> - กรรมการอย่างน้อย 1 คน มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน - ในกรณีจำเป็น คณะกรรมการตรวจสอบสามารถขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาภายนอกที่อิสระได้ โดยบริษัทเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย <p>ระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน</p> <p>37. มีระบบการควบคุมภายในที่ครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การควบคุมภายในในระดับบริหาร เช่น อำนาจการอนุมัติฝ่ายบริหาร - การควบคุมภายในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานภายในบริษัทและการดูแลทรัพย์สิน - การควบคุมภายในในส่วนที่เกี่ยวกับระบบการเงินของบริษัท เช่น การจัดให้มีระบบรายงานการเงิน <p>38. มีหน่วยงานหรือบุคคลที่ทำหน้าที่ตรวจสอบภายในเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามระบบที่วางไว้ ที่มีความเป็นอิสระในการรายงานผลการตรวจสอบ (โดยเป็นหน่วยงานภายในหรือหน่วยงานภายนอกก็ได้)</p> <p>39. การบริหารความเสี่ยง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดและประเมินความเสี่ยงของกิจการ - มีการกำหนดมาตรการป้องกันและจัดการความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงความเสี่ยงที่มีผลต่อการดำเนินงานของบริษัท ตามที่ระบุในแบบ 56-1 - มีระบบการเตือนภัย (Early Warning System) - มีการกำกับดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง - มีการทำรายงานบริหารความเสี่ยง <p>40. มีหน่วยงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบในเรื่องความเสี่ยง</p> <p>รายงานคณะกรรมการ</p> <p>41. คณะกรรมการมีการจัดทำรายงานความรับผิดชอบของตนรายงานการเงินไว้ในรายงานประจำปีถัดจากรายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีรายละเอียดดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานทางการเงินถูกต้อง ครบถ้วน เป็นจริงและสมเหตุสมผลปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปใช้นโยบายบัญชีที่เหมาะสมและถือปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ 				

ตารางที่ 6 แนวทางการประเมินการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ (ต่อ)

เรื่อง	ปฏิบัติ แล้ว	ปฏิบัติ บางส่วน	ยังไม่ ปฏิบัติ	ต้องการ คำแนะนำ เพิ่มเติม/ข้อติดัด
<p>ความสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้อง</p> <p>42. มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน (Financial Information) และข้อมูลทั่วไป (Non-financial Information) เช่น โครงสร้างการถือหุ้น ปัจจัยความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ต่อผู้ถือหุ้นและผู้ลงทุนทั่วไป อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา โปร่งใส และเป็นตามเกณฑ์ของ กสท. และตลาดหลักทรัพย์</p> <p>43. มีหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับ “ผู้ลงทุนสัมพันธ์” (Investor Relation) เพื่อสื่อสารกับผู้ลงทุนสถาบัน ผู้ถือหุ้น นักวิเคราะห์และภาครัฐที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นอกเหนือหลักการ 15 ข้อ</p> <p>44. มีเลขานุการบริษัทซึ่งทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมของคณะกรรมการ บันที่กรายงานการประชุมและจัดเก็บเอกสารเกี่ยวกับการประชุม ให้ถูกต้องครบถ้วน รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาด้านกฎหมายและเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>45. คณะกรรมการมีการประเมินผลการดำเนินงานของตนเอง (Self Assessment)</p> <p>46. คณะอนุกรรมการสรรหา</p>				

ที่มา : ศูนย์พัฒนาการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กสท.)

มกราคม 2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวบุญทริกา ใจกระจ่าง เกิดเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2521 ที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชีต้นทุน สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพิษณุโลกพระนคร เมื่อปี พ.ศ.2544 จากนั้นได้ทำงานที่บริษัทเงินทุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) ตำแหน่งพนักงานบัญชี เป็นเวลา 3 เดือน จนมาศึกษาต่อในระดับบัญชีมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับทุนอุดหนุนการศึกษา (ทุนผู้ช่วยสอน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย